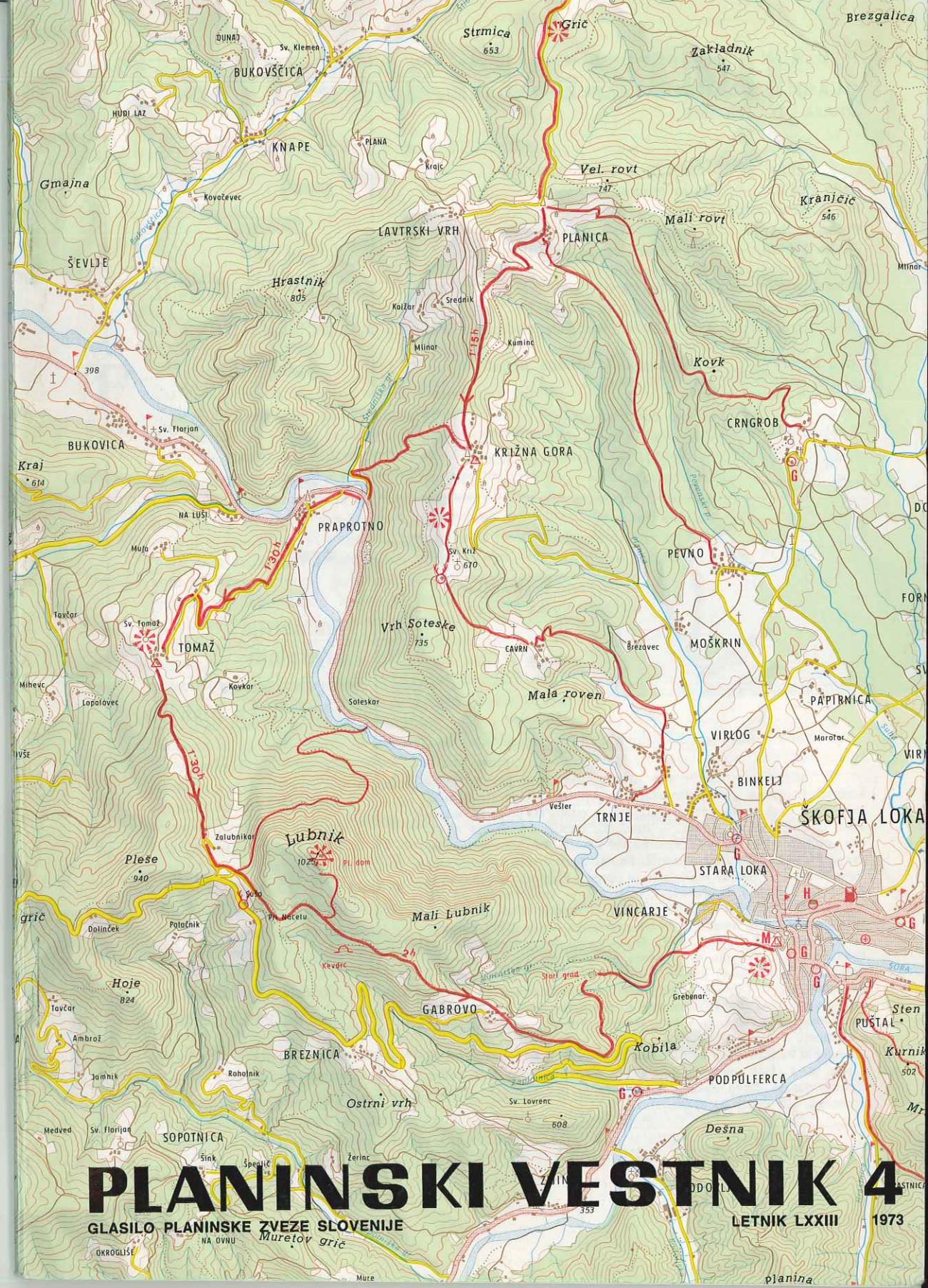

PLANINSKI VESTNIK 4

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIII

1973

Muretov grič

planina

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	Joža Čop — osemdesetletnik	157
Lado Božič	To in onstran Sotle	158
Inž. Božidar Jordan	Veliki Rogatec	169
Peter Skoberne	Z Angleži pri Robanu	174
Janko Furlan,	Prvenstveni vzpon na Cristallo di Mezzo	176
Miha Marenče	Na Mrzlo goro	179
Dušan Novak	Leдена jama na Stojni	180
Dr. Josip Šašel	Zgodovinska koroških podružnic SPD	182
Jože Rajer	Planinstvo in družbeno negativni pojavi pri mladini	186
Tone Strojín	Planinski muzej — osnova planinske dokumentacije	188
T. O. — dr. B. O.	Cassinovi »pajki«	189
Franček Vogelnik	Fotografija — planinski konjiček	193
	Društvene novice	196
	Alpinistične novice	200
	Varstvo narave	203
	Iz planinske literature	205
	Razgled po svetu	207

Ovitek: Izrez iz karte Škofjeloškega pogorja. Izdala Planinska založba.

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

**I
o
p
i**

**industrija
 metalnih
 polizdelkov
 slovenska bistrica**

PROIZVAJA:

pločevino, trakove,
 rondele in rondelice,
 palice, cevi in profile,
 žico, varilno žico in
 pletene elektro-vodnike,
 okna, vrata, fasade in
 nosilne konstrukcije, iz
 aluminija in vseh
 standardnih
 aluminijevskih zlitin

JOŽA ČOP – OSEMDESETLETNIK

P

rav simbolično je, da se je komaj mesec dni po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva (SPD) — 27. marca 1893 — rodil sedanji starosta slovenskih alpinistov in gorskih reševalcev Joža Čop.

Tako letos obenem praznujemo obe osemdesetletnici. Oba jubilarita sta rasla in se razvijala tesno povezana med seboj — Joža Čop je med slovenskimi planinci postal pojem pravega planinca, pogumnega in iznajdljivega plezalca-prvopristopnika, plemenitega in izredno požrtvovalnega gorskega reševalca. Po malem postaja že legenda in zgled, ki si ga pripovedujejo in obnavljajo mladi planinski, plezalski in reševalski rodovi. Čopov steber v severni triglavski steni je še danes cilj in želja številnih mladih pa tudi že zrelih plezalcev. Prav tako Joževa »Ladja« v gorenjski smeri. Številne so stene in grebeni, v katere je za vedno vtisnjeno Joževo prvopristopništvo.

Seveda se je med tem in že po tem, ko je Joža zvil svojo plezalsko vrv, odpasal kline in vponke ter odložil plezalsko kladivo, cepin in dereze, naš slovenski alpinizem nesluteno razvil in kakovostno skokovito napredoval. Posegel je po najslavnejših plezalskih lovorikah v Alpah, Kavkazu, Pamiru, južnoameriških Andih, Hindukušu, Spitsbergih, Himalaji, v Anapurni in lanski južni steni Makaluja v Himalaji. Vse to je bilo rōdu okrog »zlate naveze« še nedosegljivo, o tem je lahko šele sanjaril.

Toda, ponovimo spet za starim mojstrom — Kugyjem: »Karkoli naredi naša sijajna mladina, zmeraj stoji, čeprav se tega ne zaveda, na naših ramenih!«

Dve veliki ljubezni je imel Joža Čop v svojih mladih in zrelih letih: tovarno in gore. Bil je nad vse spreten, vesten in zaveden delavec — proletarec in izjemno nadarjen pa tudi preudaren gorski plezalec in planinski popotnik. Zdaj, ko so mu leta in bolezen vzela oboje, si ob bogatih spominih in podoživljanju svojih plezalnih tur vendarle še lahko s prijatelji in s svojo zvesto Mojco obnavlja svojo neuničljivo čudovito življenjsko silo, svoje vedno optimistično vedro razpoloženje in duhovito šalo. Svetinov roman »Stena« pa bo številnim današnjim bralcem lahko v veliki meri pričaral razgibani in velikega planinskega veselja polni Čopov čas. Bil je v resnici edinstven, klasičen in je žal neponovljiv.

Našemu Jožu pa k visokemu življenjskemu jubileju in rojstnemu dnevu vsi slovenski in jugoslovanski planinci ter častilci želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let pa tudi prijetnih uric ob obiskih prijateljev pri skupnem kramljanju o junaških časih našega planinstva, alpinizma in gorskega reševalstva!

MOJA PESEM

DR. BIBA KLINAR

*Cvetovi belega maka
med snegom.
Metulji nad ledenikom.
Čakam na vse
čakam vas vse.
Moj svet je prevelik za me.*

*Srebrni konji jezdi
na krilih ptic
čez drevored kostanjev.
Tisoč rjastih lobanj
s pepelnimi obrazi.
Vsak suh list
na tleh
je moj otrok.*

*Hodim po suhem listju
drevesa brez prstov.
Ljudje brez srca.
Hodim po suhem listju
po mozaiku zlata in krvi
brez srca in brez dlani.*

*Na hrbtu dveh dolin
odprte dlani
čakajo prvi sneg.
Moje srce
razcvetela roža maka
sredi jeseni.*

*Bela veja
tisočt snežink
en sam obraz.
Srečala sva se med vrati.*

*Rdeče jagode jerebik
v dolini.
Sinji podlesek med travo.
Smrt prihaja čez nje.
Deževne kaplje
na iglah macesnov
črn zastor
pred steno.
Za njo je smrt
samo smrt.*

*Nad zeleno dolino
gora, z belimi prsti
grabi nebo v ledeno dlan.
Od vselej je tam.
In ostane.
Nekega dne,
ko bo v dolini jesen
se vrnem
za en dan.
Za en sam dan.*

TO IN ONSTRAN SOTLE

LADO BOŽIČ

L

eto se je udarniško zavrtelo in že je bil tu november. Spet smo se spomnili prednikov in sodobnikov, ki so jo hočeš-nočeš-moraš prežgodaj udarili pod rušo. Nad njihovimi ostanki smo kaj prešerno razkazovali svoje razkošje in bahavost, da bi čimbolj javno pokazali stopnjo svoje življenjske ravni. In vse to bolj zaradi napuha in sebičnosti, prej sebi v čast in slavo kot pa v spomin, hvaležnost in ljubezen do onih, ki jih ni več med nami.

Mesec november – najbolj zdolgočaseni in pusti in mračni mesec v letu. V naravi so zbledele živo pisane barve oktobra, močne jutranje slane so pobelile travnike in oklestile še zadnje listje z drevja. Hribi so onemeli, planinske kočje so zaprte, na visoke vrhove je že legel prvi sneg, na obzorja pa se vsiljuje mrč.

Pa sem menil, da bi bilo prav, če bi tudi sebi odmeril prav v tem času daljši počitek. Ne počitka zaradi počitka, ampak premor, ki bi mi pokrpal zdravje, ki po vseh prirodnih in človeških postavah začne na stara leta tu in tam škripati in popuščati. Pa ne samo zaradi tega. Po križarjenju po zeleni Notranjski, vinorodni Dolenjski, po rudarskem Posavju, predvsem pa po pestro lepi Cerkljanski bo le treba malo odnehati in si nabrati novih sil za prihodnje planinske pohode, ki jih človek načrtuje.

Znašel sem se tako na vzhodni slovenski meji, ob Sotli, v svetu pod Bočem in Donačko goro, v nerazvitim območju slovenske dežele, kot nekateri govorijo, med lačnimi Slovenci, kot drugi pišejo. Začasno sem zamenjal naše temne grape in skalnati kraški svet z mehkim in valovitim hribovjem zadnjega repa Karavank. Semkaj sem prišel, da bi se zdravil s čudežnimi zdravilnimi vodami vrelcev, ki bruhaajo na dan izpod Boča in Donačke gore.

Prav neverjetno se mi je priljubil ta nižinski svet, ki je kar kakih sto metrov bliže morski gladini kot pa naša domača Idrija. Posebno pa sta mi prirastla k srcu kopasti in kosmato poraščeni Boč na severo-zahodni strani Rogaške Slatine in ošiljena Donačka gora na severo-vzhodu njenega zdravilišča. Pod obema vrhovoma je množica nizkih kuclov, gričkov in igračkastih dolinic, da je pravi pohajški užitek potikati se po njih, tavati in razmišljati o vsem, le o zdravju in zdravljenju ne.

Tudi znana planinca in planinska pisca Zorko Jelinič in dr. Viktor Vovk sta se zatekala semkaj po zdravje. Zadnjikrat smo se tukaj srečali pred sedmimi leti. Z doktorjem sva se celo pogovarjala, da bova skupaj stopila na Boč in Donačko goro. Do skupne ture pa ni nikdar prišlo, ker ga je pisanje tako zaposlovalo, da si ni utegnil utrgati nekaj uric za pohod na goro. Tako sem že tedaj sam obiskal oba vrhova in se pozneje k njima ponovno prav rad vračal. Danes sta oba planinca že več let pokojna, daleč onstran naših hribov in planin. Kadarkoli se vračam v to okolje, mi v spominu zaživita.

Od včera sem spet tu. Prišel sem zaradi zdravljenja, a v načrte sem vključil tudi stopinje po okoliških vrhovih, dolinicah in bregovih. Ponovno moram pogledati po ljubem valovitem svetu in obnoviti v spominu svojo nedavno hojo po štajersko-zagorski krožni planinski poti. Pot so zelo dobro zamislili in pripravili mlado planinsko društvo v Rogaški Slatini in njegovi planinski veterani. Vsa čast in priznanje. Ustregli so planincem pa tudi drugim, ki žele spoznati naš svet na obeh straneh Sotle tja do masiva Strahinčice v zahodnem delu hrvaškega Zagorja in njegovega središča Krapine. Posrečena povezava dveh narodnostnih sosesk ob Sotli, saj je posvečena bratstvu dveh narodov ob Sotli.

Izhodišče male planinske bratske transversale me je sprejelo s pravo jesensko pomladjo. Nebesna sinjina je bila pokrita z rahlim pajčolanom, v katerega se je zapletalo proti jugo-zahodu toneče sonce. Parki so bili počiščeni in le na nekaterih kostanjih se je še zadrževalo redko listje. Ko sem si zagotovil streho nad glavo, sem jo že udaril v breg, da bi ujel še zadnji dih novembrskega večera.

Pohitel sem proti severu na hribček, na razgledišče Bellevue.

Z vrha sem objel nebesno sinjino do daljnih obzorij na jugu. Gledal sem greben, ki se vleče od Sv. Trojice preko Roden do Sv. Mohorja. Na vzhodu so rahli obrisi nakazovali hrvaške hribe. Donačka gora je bila komaj zaznavna, zavita v megleno kopreno. Prav tako skrivnostno se je obnašal tudi greben Plešivca in si podajal roko z mogočno gmoto in temno kapo Boča.

Vračal sem se po drugi strani hriba. Macesni ob stezi so pobarvali svoje kitke z rumeno-rjavo barvo, pod njimi pa so še vedno živo zeleneli travniški bregovi. Zazrl sem se proti Knežcu, do katerega se najprej vzpne planinska pot bratstva, in se zamislil v tisti dan, ko sem sredi vročega maja začel planinsko romanje po obso-telski pokrajini. Maj se je pravzaprav že poslavljjal in na pohodu je bila junijska vročina. S težkim nahrbtnikom sem rinil iz izhodišča transversale in prašil po cesti proti Knežcu. Mrzla pijača me je ohladila in že sem skoro brzel proti Sv. Trojici na hribu, kamor prinašajo in vozijo dolinci pokopavat svoje ranjke. Tu je pokopan tudi idrijski rojak, vnet turistični delavec, discipliniran gasilec ter prvi ravnatelj rogaškega zdravilišča takoj po zadnji vojni. Spomnil sem se nanj, pa že odhitel po grebenu valovitega sveta skozi vinograde in raztresene Rodne k Sv. Mohorju. Tu je začela dobra markirana pot drseti navzdol in se je skozi Kačji dol spustila čez Potok v Me-stinje. V vasi je prekoračila asfaltno cesto proti Celju. Preko nje sem se znašel na prašni cesti proti Lembergu.

Spešil sem po stranski cesti in se na križišču oziral po bližnjici za Sladko goro. V tem sta me zmotila možakarja, dodobra nakajena. Za žejo sta mi ponujala — žganje, o bližnjici pa nista imela pojma. Prisiljen sem bil v neznosni vročini še dalje kolovratiti po beli cesti proti Sladki gori. V pravi vročinski omotici sem končno še pridrsal v slikovito vasico z mogočno, daleč naokrog znano cerkvijo s slovitimi freskami.

Vročina me je pošteno zdelovala in v breg proti Dolgi gori in k sv. Mihaelu je šlo počasneje, v ohlajenem tempu. Skozi vinograde in revno hosto sem pridrsal na vrh. Predme se je zelo blizu postavil sam Boč. Mahnil sem jo po grebenu, čez njive, skozi vas in se že začel spuščati proti cesti, ki prihaja iz Podplata in se vije proti Poljčanom. Znašel sem se na sedlu Pečice, kjer se cesta prevale v poljčansko dolino. Večer je že klonil v zaton in tema se je hinavsko približavala. Malo je bilo časa za klepet v kmečki krčmi. Pritisnil sem v nasprotni zelo strmi breg. Znašel sem se v peskovniku in že začel otipavati po vresju in se v temi pehati skozi borovje. Stopal sem kot slepec in z velikim naporom napenjal oči po skromni stezi, ki me je v trdi temi vendarle srečno pripeljala pred planinski dom na Boču.

Misel se mi je pretrgala. Nad Rogaško Slatino je že legla noč. Stopil sem nazaj v zdraviliški vrvež.

Noč sem prespal kot mali bog, kot božič. Jutro se je rodilo lepo, jasno in toplo. Na tešče sem moral v napajalnico, in tako vsak dan, po merico rudninske pijače.

Potolažen in okorajžen sem jo potem mahnil na sprehod. Ubral sem jo po celjski cesti in obstal vrh klanca. Pogled se je zapičil v greben, ki se vleče od Dolge gore, se vzpne na Boč, pohiti proti Plešivcu in se preko Velike in Male Kope približa Donački gori. Mogočen hrbet na severni strani Rogaške kotline brani severnim hladnim vetrovom dostop v Posotelje in varuje njegovo milo klimo. Visoko v bregove grebena so potaknjene bajte in redke cerkve; vasi in naselja pa so se ugnezdila v njegovo vzhodje. Tu je Kostrivnica, Čača vas, Negovje, Ločen dol, Stojno selo, Spodnje Sečevo,

Bajtarski dom v Posotelju (to in onstran Sotle)

Foto Lado Božič

pogled pa uhaja tja v dolino pod Donačko goro, po kateri teče cesta čez Stoperce v Majšperk in dalje proti severu.

Boč je stal pred menoj. Kuceljček Karavank je, visok samo 980 m. Da bi ga promovirali za tisočaka, so mu vneti planinci nataknili na kučmo 20 m visok razgledni stolp. Tako se sedaj ponašajo s svojo edino tisoč metrov visoko goro. Meni ni važna višina te lepe gore, pač pa njena pestra in bogata flora ter lepi razgledi.

V misel se mi je spet vključilo nedavno romanje prek te gore.

Po noči, ki sem jo prebil v domu na Boču, sem šele pozno v jutro odrinil proti Plešivcu. Nisem se razburjal zaradi vstajanja, saj sem že vaje sodobnih oskrbnikov, ki radi spe do visokega jutra, tudi do ranega dopoldneva. Sprejeli so me lepi in gosti gozdovi na grebenu, ki mu je bil namenjen ves dan. Pošteno markiran kolovoz me je pripeljal do jase Formile. To je menda pomenilo vojaško postojanko v starih rimskih časih. Rimsko odkritje so uporabili tudi naši partizani in v neposredni bližini postavili partizansko bolnico. Od tu sem za zvestimi markacijami kmalu pripihal do lepega, sodobnega lovskega doma. Postrežen sem bil s hladno pijačo in si rado-vedno ogledoval dom. Vseposod je viselo kroparsko železje, tudi izpod stropa. Kot gost je bil v domu Tržačan, ki je baje veliko pomagal pri gradnji te lepe vilice. Pravijo, da leto za letom prihaja semkaj na lov, nikoli pa nič ne odstreli. Ljubitelj narave, pravi športni lovec, častna izjema med svojimi rojaki. Malo dlje od doma me je presenetilo pravo nasprotje prejšnjega razkošja. Vstopil sem v revno in razpadačo logarsko bajto. V njej se je gnetlo kup revščine in še večji kup otrok. Kazalo pa je, da ta kup še ni dosegel konca.

Še vedno sem bil v objemu gozdov, dokler se nisem začel spuščati v Ravnocerje. Napis »Ozvaldič« me je povabil na jaso. Odprl se mi je lep pogled na Donačko goro, na Ravno goro, Strahinjčico, Kuna goro, na zagrebško Sleme in na Rudnico pri Podčetrtku. Od tod sem se spustil na cesto iz Rogatca.

Na cesto sem priletel in obstal kot vkopan pred dvema planinskima aktivistoma. Popravljala sta markacijo poti, po kateri sem lomastil. Težave so imeli s kmetom v bregu, ki ni dovolil planinske poti preko svojega dvorišča. Celo hudega psa je spustil na daljšo verigo, da bi lažje dosegel vsakogar, ki bi jo primahal na dvorišče. Dobro je bilo, da sem prav tu zgrešil markacijo in se kar na divje spustil v grapo in na cesto. Pozdrav sem, pozdrav tja. Iz bisage markerja je priromala steklenica pelinkovca in beseda je rodila besedo. Povabila sta me, naj z njima nadaljujem pot proti Donački gori. Odkrila naj bi novo traso poti, ki bi se izognila srditemu kmetu in njegovemu besnemu psu. Pa smo jo udarili navkreber, po visoki travi kar počez in mimo hiš. Ob domači pijači v senci trte in pri gostoljubnih ljudeh pod Donačko goro smo se ustavljali in kramljali z domačini. Proti večeru smo končno le prilezli k zadnji, najvišje ležeči kmetiji pod Donačko goro, k kmetu Polajžnerju. Priporočila sta me za spanje, nato pa pohitela nazaj proti domu. Domačini so me lepo sprejeli v svojo sredo in me pogostili z mlekom in jajci. Odstopili so mi tudi svojo posteljo. Gospodar je prava kmečka korenina, možak da je kaj, razgledan gospodar. Povedal mi je, da je njegov sin obiskoval gozdarsko šolo v Idriji. Tako sem odkril sled po našem svetu še tu na hrvaški meji. Kdo le ne pozna te naše luknje, ki je vsemu svetu za hrbtom.

Na vrh Donačke gore to pot nisem lezel. Bilo je že pozno in na nogi sem bil pošteno oguljen. Na vrhu sem že bil kako leto preje. Je zelo zanimiv. Doseže višino 883 m, je zaključek Karavank in ima lepe razglede. Z zahoda je viden samo eden, z juga pa dva vrha Donačke gore. Po severnem pobočju gore so veličastni bukovi gozdovi, Okoli gore živi še vedno veliko pravljic. Baje so se tod okrog smukali celo Rimljani. Na vrhu je bila pred vojno kočica, o kateri ni več ne duha ne sluha.

Obujanje spominov in pogled v preteklost sem moral prekiniti in se vrniti v zdravilišče. Ko sem naslednje jutro opravil svoje zdravstvene naloge, sem bil ponovno nared za pohod v okolico.

Mahnil sem jo na Cvetlični vrh severovzhodno od zdravilišča. Prelep je razgled proti Donački gori. Zakaj se ta mali vršiček imenuje Cvetlični vrh? Na vrhu je le šop zankrnihi smrek, nekaj hrastovja in gabrovo grmovje. Nič posebnega. Svoje ime pa je dobil po neki vrsti orhidej, ki cveto o svojem času pod zaraščenihi vrhom. Torej vendarle res cvetlični vrh. S hriba se oziram nazaj na Tavčarjev vrh, od koder sem prišel. Pod njim je lepa rodovitna in naseljena dolina. Za grebenom, ki se polagoma spuščata do podvznožja severnih rogaških vrhov. Pod seboj spoznam še naselja Sv. Florjana, Cerovca, Spodnjega Sečevega ter hrib Ložno z majhno cerkvico. V bregovih se grejejo vinske gorice, mednje pa so posajene redke kmečke bajte. Ravnica za Cvetličnim vrhom sega do Donačke gore. Pestrijo jo zelene jase sredi temnih gozdnih pasov rahlo valovitega sveta, ki se na severu vzpne v verigo gričkov in holmov, spuščajočih se od obeh Kop proti Rogaški oziroma Donački gori. Vse to se vidi s Cvetličnega vrha, ki so mu zlobneži dali nič kaj lepo drugo ime, ki ga zapišem v oklepaju (Scheissengasse).

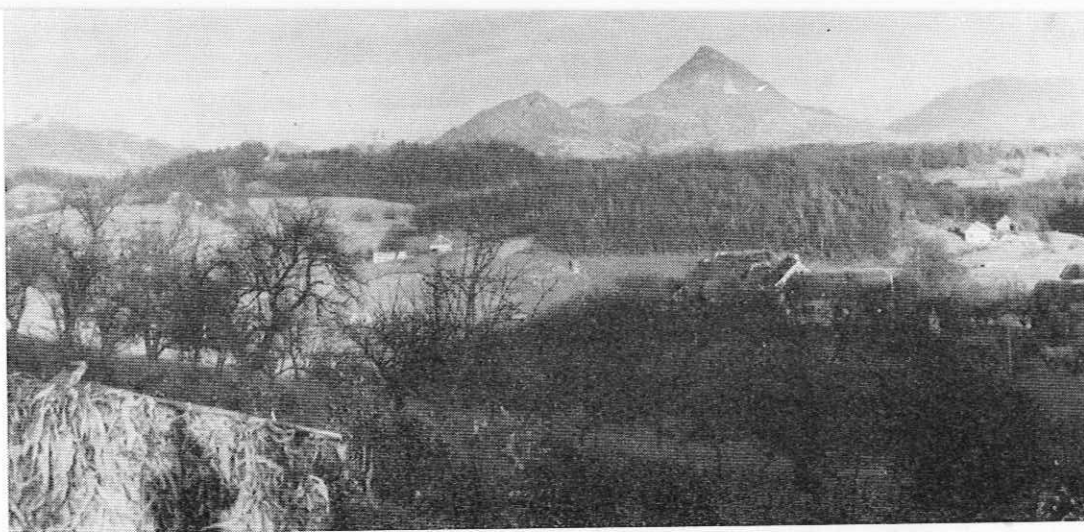
Ko sem si z vrha ogledoval lepote koščke sveta proti vzhodu, so mi misli spet zaorale v tiste dni maja, ko sem se prav zadnjega maja zjutraj zbudil pri kmetu Polajžnerju pod Donačko goro. Zelo zgoden sem bil. Še ni bila ura štiri in že sem bil pripravljen na dolgi pohod čez našo vzhodno slovensko mejo na Hrvaško. Gostoljubna gospodinja mi je že zvečer v kuhinji pripravila izdaten zajtrk, latvico mleka in domačega kruha. Ucvrl sem jo po bregu okoli gore mimo cerkve sv. Donata in se spuščal na cesto pod seboj. Iz Rogatca drži proti Žetalam. Pred menoj onstran ceste se je dvignil strm breg. Pognal sem se v temne in zaraščene gozdove obmejnega masiva Maclja (715 m). Greben je zelo raztrgan, poln grap in voda. Pošteno sem se napehal navkreber po razritih poteh in stezah, preden sem mimo gozdarske brunarice stopil na vrh Maclja. Divje samote so tod odkrog, da človeka kar stiska okrog srca.

Ta obmejni svet so planincem odkrili šele planinci iz Rogaške Slatine, ko so markirali svojo planinsko pot. Rinil sem po zaraščenihi pobočju in se z nestrpnostjo bližal narodnostni meji in izviru Sotle. Zelo skromen, plah in tih je ta izvirček slovensko-hrvaške rečice. Napil sem se njene sveže vode, pazljivo in važno prestopil z desnega na levi brežič, to se pravi čez mejo in že sem bil na Hrvaškem. Samozavestno sem jo udrihal po lepi, res malo dolgočasni lovski in gozdarski stezi prek macelskih bregov. Dolgo, dolgo sem lomastil po gozdu in že začel dvomiti v pravilnost poti. Toda živahne markacije so me pomirile in me uravnovesile. Končno sem le stopil na trdno gozdno cesto in naletel na prve gozdne delavce in prevoznike lesa. Malo naprej od njih pa sem izgubil glavo in se vrtel okoli zaprte gozdarske kočje. Rešila me je markacija, ki me je potegnila na cesto, in po njej sem padal v dolino proti naseljenemu Dolenjemu Maclju. Pred menoj se je odprlo veliko gradbišče nove avto-cestje Zagreb-Ptuj-Maribor. Prašil sem proti Djurmancu, se še pred njim zatekel v hišo s smrekico in si skušal pogasiti neznosno žejo. Po počitku pa me je že čakal breg nove planinske gmote, zagorske Strahinčiče.

Sirena v steklarni Rogaške Slatine se je oglasila. Znašel sem se spet v svetu današnjice, v svetu predpisanihi opravil in pohitel v dolino. Treba se je bilo posvetiti tudi telesnemu blagru, se pravi, zagrabiti za dietno žlico. Trdno določen dnevni red življenja, program zdravljenja in bivanja se počasi uravnava v svoje tirnice. Urediti si moram pravo kasarniško življenje in birokratsko razporediti čas in delo, sicer gorje tvojim živcem. Nered in dolgčas, predvsem pa brezdelje spodjedajo vsako zdravje. Tako pa mine dan, kot bi ga brcnil.

Naslednji dan sem se vzdignil na hrib Janino (362 m) vzhodno nad zdraviliščem. To je pravzaprav v resnici pravi hrib. Tudi najvišji je v neposredni okolici zdraviliških zgradb. Udobno sprehajališče pelje proti vrhu. Tako za tiste, ki se zdravijo, pa tudi za tiste, ki samo počivajo in veliko jedo. Na Janino pa seveda ne hodijo ne prvi ne drugi. Previsoko je in preutrudljivo. Zato je bolje posedati v parku, če je vreme za to,

Pokrajina okoli Rogaške Slatine, v ozadju Donačka gora

Foto L. Božič

ali pa se zateči v zakajeni klub in se lotiti kartanja. Tako si vsak postelje, kot mu najbolj prija.

Hrib je lepo prepreden s stezami in stezicami, ki se ovijajo in dvigajo v lepih in položnih serpentinah proti vrhu. Hrib je poraščen od vznožja do témena, raz katerega je kaj slab pogled. Skozi goščo pa sem le odkril Boč in Plešivec ter sosednje gričke in brežičke. Pred seboj v dolini sem opazoval celo cesto proti Rogatcu. Tudi na steklaro mi je obstal pogled pa na nastajajočem središču Rogaške Slatine pod sv. Trojico. Proti jugu sem razpoznaval obsoteljsko hribovje, tam na vzhodu pa Macelj in malo dalj tudi že greben Strahinjčice. Sedel sem na klop in se zamaknil proti vzhodu, po masivu, po katerem se vije mala bratska transversala. V možganih se mi je sprožil in zavrtel film o moji hoji po teh sosednjih krajih.

Poldan je že bilo, ko sem zadnjega maja v letu obsoteljskega popotovanja začel sopihati po severni plati v breg Strahinjčice nad Krapino. Skozi gozdove in skozi zagorske vinograde me je vodila skrbno markirana pot. Srečeval sem domačine, se z njimi zaustavljal in razgovarjal. Tako domače sem se počutil med njimi. Ponujali so mi pijačo, ki so jo nosili s seboj. Moral sem jo odklanjati, četudi ni bilo prav. Pa kaj sem hotel. Ali se odreči pijači ali pa obležati nekje v grmovju. Pijači sem se odrekel do prvega večjega duškanja in počitka. Pri teh ljudeh mi je bil posebno všeč njihov božajoči in lepo zveneči pozdrav: Zdravi bili. Tako se mi je priljubil, da sem si ga kar po svoje prilastil.

Potikal sem se po pravih kozjih stezah in končno prirnil v prvo večje naselje v Kovačiče. Nizke bajte so natakunjene po ilovnatem terenu druga nad drugo. Hitel sem naprej proti drugi vasi in spraševal po romarskem zavetišču. Gostilno so mi obetali v sosedni vasi. V Spodnjem Jesenju sem se ustavil pri prvi hiši in se zatekel v njeno senco. Skozi majhno okence nad menoj je pokukala ženska glava. Pobaral sem jo o gostilni, pa je odvrnila, da nimajo gostilne, pijačo pa da kljub temu lahko dobim. Takoj sem poprijel za besedo kot riba zagradi za trnek. Nisem se še razkomotil že sem držal v roki steklenico pravega domačega in zdravega zagoščana.

Ob jedači in pijači se mi je oklecal jezik tudi v bratskem sosednem jeziku. Prav malo časa sva bila sama, ona spet na oknu, jaz pod njim in že se je začel pred menoj zbirati narod od blizu in daleč. Poprosil sem za drugo merico pijače. Čim več ga je bilo na zob, tembolj mi je tekel jezik in tem bolj se je širil krog radovednih zijal in občudovalcev. Vsi so hoteli vedeti, od kje, kam, zakaj, koliko let imam, kaj sem po poklicu, imam družino in tako naprej v nedogled. Celó sive lase so mi prešteli na glavi in se čudili in navduševali nad mojimi lepimi, zdravimi in od prirode podar-

jenimi zobmi, ki so bili po njihovem izreden božji dar. »Vidi, vidi kako lepe zube ima,« je vzklíknila gostiteljica. Pa jih je veselje in navdušenje kaj kmalu minilo, ko sem v pristni jugoslovanščini izječljal, da mi teh zob ni ustvaril pokojni oče, da torej niso dar narave, pač pa družbena proizvodna sredstva, ki sem jih dobil za nedoločen čas v upravljanje, potem ko sem tudi sam moral zanje poseči globoko v žep. Obnemeli so. Najbrže me niso prav razumeli. Pa sem skočil v obleko političnega aktivista in jim začel z izbranimi in visoko donečimi besedami svoje in njihove govorice tolmačiti naš humani zdravstveni sistem in njegove muhe. Razlagal sem jim, da sem štiri dolga desetletja vlagal v državno malho, da so se v teh letih nabirale in nabrele visoke obresti in se glavnica tako odebela, da bi lahko od tega živel brez skrbi še kakih sto in več let. Navsezadnje pa sem moral le doplačati za tisti par piškavih steklenih zob še dobršen del iz lastnega tekočega žepa. Malce so se zgrozili in iz njihovih oči je zijalo vprašanje, kam je skopnel ostali vloženi denar. Ker pa nas je takih državljanov kar za celo prvo ali tretjo armado, mora biti tudi tak kup precej visok in širok. Zakaj potem še doplačila? Skomignili smo vsi skupaj z rameni, obmolknili in se pod brki nasmehnili.

Preden smo se razšli, so mi še zaupali, da bodo tudi oni kmalu obogateli. Tam doli, kjer pokajo mine, odpirajo rudnik tufe in gradijo novo cesto. Zaželel sem jim vsega na pretek, osebne sreče in zdravja ter se vzdignil proti Gorenjemu Jesenju. To pa je večji hribovit kraj z osnovno šolo, ki jo baje obiskuje kar dobrih dvatisoč učencev z zelo obširnega šolskega okoliša. Pri nas je navada, da hodijo ali pa vozimo učence s hribov v dolino, tu pa je njihova pot obratna, iz doline na hrib.

Nad vasjo sem se znašel v enolični in dolgočasni gmajni. Z brega je prisopihala ženska s košem drv na pleh. Spomnil sem se svoje mladosti in ramena so me zabolela. Kmalu za tem pa sem naletel na izletnika, planinca, ki se je pripodil iz Krapine in se preko Strahinjčice spet vračal vanjo. Predstavil se je kot diplomirani ekonomist. Po hribovsko sva bila kaj hitro uglasena, na drugih področjih pa sva se rahlo otipavala. Toda ne za dolgo in že se je vnela divja razprava o vsem mogočem in nemogočem doma in v svetu. Razprava je začela v duru, nadaljevala v molu in končila v muziki, podobni oni, ki jo je izvajal ameriški orkester ob proslavi petindvajsetletnice OZN in nam jo je blagovolila posredovati ljubljanska televizija. Pogovarjala sva se v slovenščini in hrvaščini, v jugoslovanščini, po zagrebško, zagorsko in idrijsko ter v kajkavščini. Samo po planinsko sva jo složno pihala v breg ter končno pristala v planinskem domu na Strahinjčici.

Planinski dom na Strahinjčici stoji v višini 618 m nadmorske višine pod vrhom pogozdenega grebena. Greben pada strmo na svojo severno stran kakor tudi na južno, ki je poraščena z mladim drevjem. Dom je kamnit, enonadstropen in elektrificiran. Ima več sob, skupno ležišče in kuhinjo. Oskrbovan je zelo skromno in le ob sobotah in nedeljah. S terase je lep pogled po razgibani in valoviti zagorski pokrajini tja do Medvednice pri Zagrebu.

Sobota se je počasi stekala in v domu so se začeli zbirati izletniki, predvsem odbor-niki planinskega društva in njihove družine. Pričakoval sem, kaj se bo iz vsega tega skuhalo, pa sem se odločil, da jo popiham v Krapino, kjer bom prav gotovo bolje postrežen. Poslovil sem se od klepetave in vihrave družbe, se začel spuščati proti dolini in hitel v dve uri oddaljeno prestolnico Hrvatskega Zagorja.

V mestu sem se dobro in udobno nastanil in v njem blokiran preživel nedeljo. Na ta dan namreč ni vozil noben avtobus iz mesta. Vsi šoferji Celjani so že v soboto odrinili domov. Nič jim ne moreš. Stvar sem kar mirno vzel na znanje. Čudil sem se pa Krapinčanom, kako prenesejo, da jih Celjani tako blokirajo teden za tednom. Res pa je, da imajo domačini na razpolago tudi vlake, da se potegnejo sem in tja. Toda vlak je le vlak, posebno pa še zagorski, pa naj sopiha in stoka proti Zagrebu ali pa proti Celju.

Meni je blokada celo prav prišla. Po dolgi turi od Donačke gore do Krapine, ki je trajala polnih dvanajst ur, sem se pošteno odpočil in si do podrobnosti ogledal mesto iz 12. stoletja. Gospodarji so mu bili tudi celjski grofje, ki so se šopirili v gradu nad njim. Ogledal sem si staro trdnjavo, grajski muzej, Gajevo rojstno hišo z muzejem, Hušnjakovo votlino, kjer so našli ostanke pračloveka neandertalca. Votline sicer ni več, so pa na njenem mestu postavili kipe predzgodovinskega človeka in živali v naravni velikosti.

Mesec junij je bil tu. V noči na ponedeljek je začelo deževati. V čemernem in deževnem jutru sem se stlačil v nabit lokalni avtobus, ki m je odložil v Pregradi. Kdo bi tolkel po trdi cesti skoraj dvajset kilometrov daleč. Tudi markirana ni in planinci sami priporočajo uporabo avtobusa.

V Krapini doseže slovensko-hrvaška krožna planinska pot svojo vzhodno točko, nato pa se obrne proti zahodu, nazaj proti Sloveniji. Vožnja je minila v znamenju izdatnega dežja, ki ni prenehal niti v Pregradi niti na nadaljni poti. Vendar me dež ni oviral, da ne bi skočil iz Pregrade na Kuno goro nad njo. Na vrhu 400 m visokega grička je majcena lesena in neoskrbovana planinska kočica. Brez pomisleka so mi spodaj v kraju zaupali ključe svoje kočice. Ogledal sem si jo od zunaj ter pritisnil vse žige, ki so jih premogli.

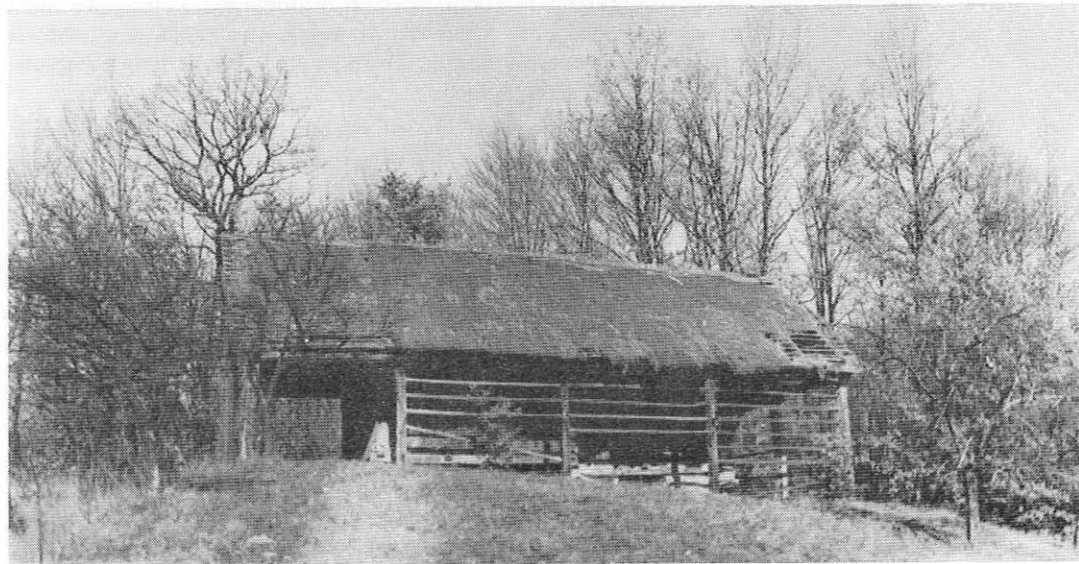
Iz Pregrade sem jo ucvrl po blatni cesti proti Vini gori.

Na Janino so legle prve večerne sence. Kako prijetno je bilo sanjariti o prehojenih planinskih poteh. Noč je že bila tu in moral sem zapustiti samotni vrh, mozganje o planinstvu pa odložiti na naslednji dan.

Naslednje jutro, ki me je prebudilo v zdravilišču, je bilo pusto, mrko in temačno. Z juga so se porivali temni oblaki. Kaj bo? Stopil sem v stekleni valj pivnice in začel z dnevno kuro. Množica ljudi se je gnetla pri pipah, skozi katere teče zdravilna voda. Svoje vrčke so vestno ogledovali in ugotavljali, ali so natočili predpisano merico vode, ki jim je zdravniško predpisano. Nato so posedali po klopih ali pa se sprehajali in počasi, v požirkih, po kapljicah spuščali bodrilno tekočino v nižja nadstropja svojega prebavnega mehanizma. Tu in tam se je kdo ustavil tako mimogrede ali iz

Kozolec nad Rogaško Slatino

Foto L. Božič

samega dolgega časa pred – za navadnega zemljana nerazumljivimi – slikami dveh mladih slovenskih umetnikov, ki sta se ojunčila in v tem okolju razstavila svoja dela. Nista preveč ogrela ljudi, ki so prišli semkaj s popolnoma drugimi nameni in brigami. Nekateri so se prišli zdraviti, drugi popravljat svoje že tako dobro zdravje. Eni so se vrgli z vso resnostjo na dieto, drugi pa z veseljem in navdušenjem segli po redilnih porcijah, ki jim nikoli niso bile dovolj velike. Tu se zbirajo lačni in siti Slovenci, pa ne samo Slovenci, ti so v veliki manjšini.

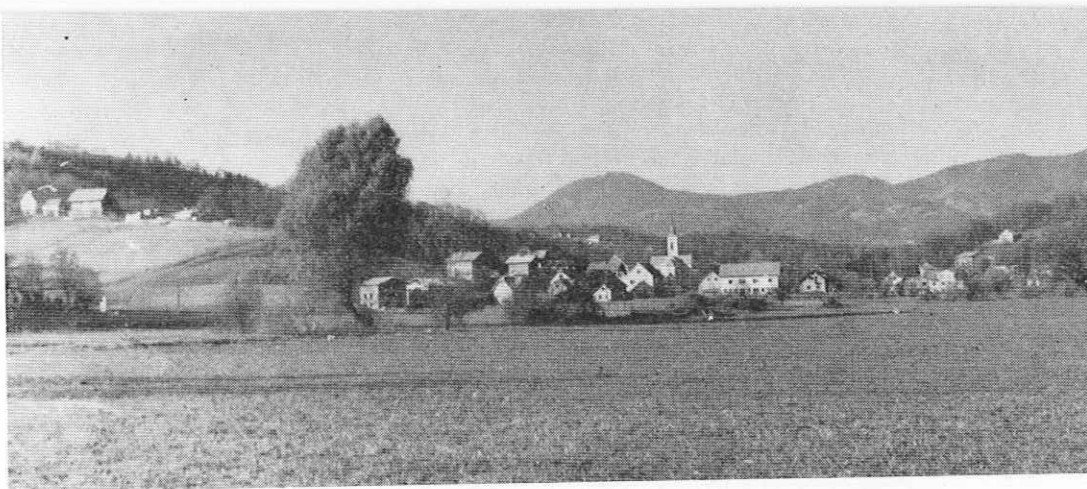
Iz točilnice sem stopil pred dvigalo, ki me je potegnilo v nadstropje terapijske stolpnice in se znašel v kopalni kadi. Ko je stenska ura odropotala odmerjeni čas kopanja, me je strežnik z vso skrbnostjo ogrnil s toplo rjuho, me na kavču odel in zavil še z odejami, da se ne bi prehladil in se počasi shladil v varnem zavetju odej. Ko so potekle odmerjene minute hlajenja, sem jo jadrno odkuril na Tavčarjev hrib in se poglobil v branje in politično izobraževanje. Nadvse sem se razveselil programa stabilizacijskih ukrepov v našem razmajanem gospodarstvu, ki bi imeli vpliv tudi na ostalo naše življenje. Že sosedna kolona v dnevniku mi je skalila veselje. V njej so bistroumni časnikarji, namenoma ali ne namenoma, zapisali o divjanju cen, o bezlajnju uvoza in osebnih dohodkov

Hudiča, kaj se spet razburjaš. Ali hočeš stakniti še en čir, bi mi zabrusil v obraz naš srboriti sin. Pij vodo in se koplji, drugo pusti v nemar. Ko sem prisluhnil tem negovorjenim besedam, sem sprevidel, da ima glas prav. Zmečkal sem časopisni papir in odhitel v nasprotni breg doline, proti hribu grobov, imenovanem tudi Pernek. Stopil sem na pokopališki zid in se ozrl v svet okoli sebe. Od zdravilišča se ob cesti in ob progi proti Rogatcu in Hrvaški poteguje zdaj ožje zdaj malo širše razmaknjena ravnica. Med dvema močnima gospodarskima dejavnikoma gospodarsko sicer nerazvite šmarske občine, med Zdraviliščem na gornjem in Steklarno na spodnjem koncu, raste novo naselje, sodobno središče Rogaške Slatine. Gradbena dejavnost se je močno razmahnila tudi po obeh bregovih. Pred Steklarno se cesta loči od proge in zavije v levo, proga pa na desno. Potegne se po dolini in se približa Sotli ter pohiti ob njej navzgor. Ugoden razvoj središča močno vpliva na vso bližnjo in daljno okolico, v kateri je povsod zaznati rahel utrip novega in boljšega življenja.

Onstran proge pa se že začinja hrvaški svet. Grebeni in grebenčki so prav tako posejani z zelenimi travniki, orumenelimi njivami in vinogradi. Med njivami se prepletajo šopi in skupine dreves, ki tu in tam dajejo slutiti večji ali manjši gozdiček. Prvi hrib nad Sotlo je Beršlin z istoimensko vasico, nižje pa je viden gradič Mali Tabor. Proti jugu se sločijo grebeni, ki počasi zavijajo in prehajajo v slovenske hribe in dosežejo najvišji vrh v Rudnici blizu Podčetrka. Prav tik pod mojim razglediščem leže obširni, toda propadajoči ribezovi nasadi. Onkraj njih je drugi dom Kidričevih, pa še venec gozda, ki se spušča proti Sotli.

Tak je svet pod menoj. Onkraj njega pa je svet mojega obsotelskega vandrnanja. Gledal sem tja preko in se spet znašel v mislih na svojem potovanju po Hrvatskem. Iz Pregrade sem jo v silnem naliivu odrinil po cesti proti slovenski meji. Pošteno me je namakalo, pa le nisem hotel odnehati. Spotoma sem popraševal po poti na VINO goro. Hotel sem po markaciji dalje, ljudje pa so mi zaradi moče in blata svetovali, naj grem raje po cesti. Bil pa sem tak vnet privrženec markacije, da jih nisem hotel ubogati, čeprav so imeli prav. Krenil sem s ceste in zagazil globoko v mastno zagorsko blato. Ko pa sem že bil v blatu, se iz njega nisem več mogel skobacati. Pehal in rinil sem v breg skozi vinograde. Po polževo je šlo. Na podplatih se mi je nabirala debela plast blata, da so noge postajale težke kot svinec. Bolj ko sem se naprezal in potil v breg, bolj mi je drselo nazaj. Pošteno zdelan, utrujen, blaten do vrh glave, do kože moker in prepoten, da se je kar kadilo od mene, sem končno le stopil na trdo cesto in se po njej pognal še precej daleč proti Vini gori. Na pol onemogel – le drsal sem po cesti – sem dosegel trgovino kmetijske zadruga na vrhu razgledne Vine gore. Lepe vinske gorice se širijo daleč na okoli in ob lepem vremenu mora biti to

Rogaška Slatina z Bočem v ozadju

Foto L. Božič

zelo lepa in slikovita pokrajina. V dežju in megli od nje seveda nisem imel drugega kot da sem jo udarno zavil pod streho, se pošteno odpočil in okrepal. V trgovini so mi narezali debele kose salame, mi pod pazduho potisnili štruco kruha in me poslali v bližnjo gostilno, ki so jo šele pred kratkim odprli. Zavetišče popotnikov sem odkril v kleti nove hiše. Ponedeljek je bil in našel sem tu zbrane vsega spoštovanja vredne vaščane: matičarja, učitelja, logarja, upokojence in drugo vaško elito. Najbolj pa me je presenetil upokojeni teracerski mojster, ki je svojih polnih deset let zapravil v Idriji pri gradbenem podjetju. Idrijske sledi so se mi torej razširile že na hrvaško stran. Naj le kdo reče, da nismo za bratstvo in edinstvo. Po vinskih goricah je skozi odprte duri kleti odmevala vedno glasnejša slovenska, hrvaška in zagorska govorica. Dobro uho bi poleg vsega tega lahko slišalo tudi pristno idrijsko narečje. Po grlu je teklo in teklo dobro zagorsko vince in slovo je bilo zelo zelo težko.

Zaradi blata sem se končno le moral odreči markirani poti po vinogradih in krevsati po trdi cesti daleč naokrog v dolino proti mestecu Deseniču. Tu se mi je prileglo toplo kosilo. Za mestom me je navdušil pogled na čudovit grad z imenom Tabor grad. Zelo lepo je ohranjen izza konca srednjega veka. V tedanjih časih je bil trdnjava in dvor obenem. Peterokraka stavba je obdana z zidovjem in z okroglimi obrambnimi stolpi. Danes je v njem gostišče in postaja zanimiva turistična postojanka. V gostišču ni bilo gneče in uslužbenec je predel čas z branjem stripov. Čakal je, da mu steče delovni čas in jo odkuri proti domu.

Na cesti pod gradom sem počakal avtobus, ki vozi v Podčetrtek. Kmalu sem bil prek Sotle in se znašel ponovno na slovenskih tleh, na nerazvitem Kozjanskem. Izstopil sem v enem izmed kozjanskih središč, v Podčetrtku. Obstal sem sredi kraja in se zazrl v mogočen grad nad mestom. Kar k njemu sem hotel, pa so mi odvrnili, češ da v gradu nimam prav ničesar videti. K sreči sem naletel še na oskrbnika gradu. Mirno mi je dejal, da lahko vidim samo, kako grad razpada, pa prav nič drugega. Zbal sem se, da bi mi notranja slika gradu pokvarila zunanjo, ki je v resnici lepa in veličastna, pa sem odstopil od obiska. Ko sem opravil z gradom, sem se moral ozreti po prenočišču. Ni šlo kar tako gladko. Od prvega do zadnjega, ki sem jih o tem pobaral, so me napotili v Olimlje. Pa sem jo res udaril v nekaj kilometrov oddaljeno Olimlje. Dobil sem večerjo in prenočišče v domači gostilni. Postlali so mi v veliki, starinski, močno obokani dvorani. V široki postelji med stebri sem se počutil kot pravi graščak. Tudi to je bilo doživetje.

Na vse zgodaj zjutraj sem brez nahrbtnika skočil še na lepo razgledno Rudnico v bližini. Kar po bližnjicah sem jo mahnil na vrh, pa mi ni postregel z razgledi. Povsod okrog so se podile megle in beli nizki oblaki. Še pred zajtrkom sem bil nazaj

v Olimlju. Ogledati sem si nameraval prve lekarne na Slovenskem. Prijazen varuh mi je lepo razložil dobro ohranjene freske na stropu in po stenah v okroglem stolpu starega gradu in samostana. Po ogledu sem se gnal v zanimivi Podčetrtek. Prav presenečen sem ogledoval lično Pionirsko mesto z mnogimi napravami in institucijami. Tudi tu mi je priskočil na pomoč prijazen vodič in tolmač. Res čudovita, vredna obiska in ogleda in pohvale je vsa ta mladinska ustvarjalnost.

V stolpu nad menoj je zazvonilo. Večerni pozdrav me je iztrgal iz Podčetrka in me porinil nazaj v Rogaško Slatino. Spet je preminil uspešno preživeli zdraviliški dan in že se je prebudil naslednji.

Čakala me je podvodna masaža. Potunkal sem se v kad vode in od mezinca na nogi do glave me je začel obdelovati močan podvodni curek vode. Pošteno me je zdeloval in poganjal ostarelo kri po poapnelih žilah. Siht je bil za ta dan opravljen, pa sem stopil na Tržaški hrib, ki oklepa in zaklepa zdraviliško celoto z južne strani. To je v svoji soseski najnižji hribeček, pa še zaraščen in nerazgleden je po vrhu.

Pa kaj bi ga omalovaževal in mu delal krivico. Lep je v razkošju svojega mešanega gozda, posebno pa v jesenskem času. Ko sem ga obiskal, je že slekel škrlatno obleko in jo položil k nogam svojih dreves. Ves se je odel z debelo rdečo preprogo, v katero sem se kar pogrezal. Čudovit je pogled po bregu skozi okleščeno drevje. Nobena skala ne moti te slike. Skozi ogoljeno vejevje sem opazil severni hrbet od Dolge gore do Donačke gore. Greben mogočno zavalovi proti Boču in Plešivcu, nato pa mu moči pojenjujejo. Pada in pada, požene še ostre vršičke, da je kot nazobčan, dokler še z zadnjimi naporji ne vzkipi v zaključni rog Karavanškega gorovja. Tu na skrajnem vzhodnem robu slovenske zemlje postavlja Donačka gora našim slovenskim Karavan-kam piko na i.

Posedal sem na vrhu Tržaškega hriba in v mislih končal svoj pohod po krožni štatersko-zagorski planinski poti. Ugotoviti sem moral, da sem jo za zadnji del, od Rudnice do Knežca, ogoljufal. Utrujen od dolge poti, nerazpoložen zaradi slabega vremena in mokrega gozdnatega terena sem opustil pot od Rudnice na Tinsko, Pristavo in druge vasi do izhodiščne točke v Knežcu. Rogaški planinci mi bodo to stranpot, ki jo sicer tudi sami dovoljujejo, gotovo blagohotno oprostili.

Obsoteljska planinska pot je lepa, dolga, pravzaprav nenaporna. Na njej sem spoznal nove kraje, nove ljudi in srečal mnogo lepega, kar mi bo ostalo v neizbrisnem spominu. Počutil sem se zadovoljen in sproščen. K zamisli, predvsem pa k njeni odlični izpeljavi in dobremu markiranju moram obsoteljskim planincem toplo in iskreno čestitati.

ZADNJI VEČER V DANILU

DR. SAŠA FABER-ŠRIBAR

Mrači se.

*Tihe trope ovac, črnih, belih
prihajajo bliže in bliže*

*že so ob meni, pred mano, za mano
morje tople mehke volne.*

Brezšumno spet tonejo v mraku

jaz pa stojim in čakam

*in iščem še nekaj, kar bi odnesla v dolino,
šopek grenkih trav in ojkanje pastirjev —*

prastaro tožno pesem Ilirov

ki se je v eno zčila z vetrom

in z mrakom.

VELIKI ROGATEC

ING. BOŽIDAR JORDAN

V

elik tok slovenskih hribolazcev se obrača v triglavske gore; s svojo mogočnostjo zastirajo ponižnejše sosede Karavanke in Grintovce, ki so dokaj manj deležni zanimanja, obiskov in občudovanja. Tako je zapisal pred leti Marjan Lipovšek.¹ In zato me je zamikalo spoznati »prelesti njih širnih gozdov, belih skal in zelenih pašnikov« v predgorju Savinjskih Alp, »podložnikov« velikanov. Čut do gora mora biti enako obrnjen k vsem lepotam naših gorskih predelov.

Mene je zamikalo to predgorje pa tudi srečanje z novimi prijatelji, da bi se bolje spoznali ter spoznali še del njega — »spečega meniha« ali »prednjega stražarja na vzhodnem krilu Savinjskih Alp«. Kako je prišlo do tega pred leti, ne vem več, vem le to, da sem že marsikoga navdušil za tega samotarja in se sam povzpел nanj dvajstokrat.

Rogatec, visok samo 1557 m, zapisan po Kocbeku kot Veliki Rogatec (tudi Špehove peči), je najvišji vrh v gorski skupini, raztezajoči se od Črnilca (902 m) proti severozahodu s Kranjskim rebrom (Kačjim vrhom 1435 m), Kašnim vrhom (1290 m, na karti 1293 m) in Lepenatko (1426 m, na karti 1422 m).² Na jugoslovanski vojaški specialki je zapisan kot Rogač³ in prav tako tudi na avstrijski karti⁴, ki Lepenatko zniža na 1420 m. Zapisano pa je, da to ni prav in naj ostane kar »Veliki Rogatec, ki s svojo skalnato krono nadkriljuje vse vrhove Savinjskega predgorja in naj bo njihov prednji stražar na vzhodnem krilu.«⁵ V ljudski govorici domačinov je ta valovita črta gorskega grebena znameniti »speči menih« (nekateri: mrtvi menih), ki ima za obraz Rogatčev greben, trup s sklenjenima rokama je krotka Lepenatka, halja pa Kašni vrh in Kranjska reber.

Skušajmo najti pot na vrh! Markirana pot je bila do nedavnega le iz Luč mimo Metulja, Škomna, Dražnika in nad Zgornjim Klinarjem do Zgornjega Špeha; do sem je dve uri hoda. To so bile nove markacije, pot na naši karti »Karavanke, Kamniške Alpe in soseščina«⁶ pa ni vrisana. Tako piše tudi v omenjenem vodniku, da ni zaznamovana pot, vendar so jo Lučani sedaj dobro markirali, kratek opis pa je v Vodniku po slovenskih gorah.⁷ No, da se izogneš markacijam in posodobiš, zavij s ceste za Logarsko dolino malo pred Lučami na Rogaški most (saj je na njem tabla za gostilno Logar). Dobra gozdna cesta te popelje ob potoku Rogačniku prav do Špehove kapelice. Na levi strani potoka se širita Mlakarski (936 m) in Krnički vrh (1071 m) in prehajata v greben Rogatca. Na desni strani sta Mlaški, 1119 m, in Erničev vrh, 1113 m. Ob potoku sta opuščena mlina in Habarjeva žaga, ki je obenem tudi garaža za fička. Da ne pozabim, pri Klinarju so tudi lese, ki jih moraš odpreti, pa tudi zapri jih za seboj, da ne bo kdo zaradi tebe po nepotrebnem tekal za živino. Niso pritake, ki bi same pritekle ali se pritaknile, se samodejno zapirale.

Pripeljali smo se do Zgornjega Špeha. Je v domačiji še tista deca, o kateri piše Josip Wester pred 40 leti, da se je čudila konjem, ki so tod mimo pripeljali drvarski voz? Vsi vzhiceni so vzklikali: »Konj, konj!« V tistem času se mestni otroci niso več zmenili za avto, tako se danes tudi tukajšnji otroci ne zagledajo več, če odvažajo les tovarnjaki in traktorji. Časi se hitro spreminjajo, tudi oni ne hodijo več peš. Če most zgrešiš, se ne jezi! Zapelji se naprej do Luč in tam poišči cesto ob Lučnici za Podvolovljek. Dolina teče skoro v južni smeri in do Sv. Antona 650 m se boš lahko

¹ PV, 1937 ali v knjigi: M. Lipovšek: Steze, skale in smučišča, MK, Ljubljana 1962; Po vrhovih Menine do Pece in Olševe.

² Fr. Kocbek: Savinjske planine, 1903, založil A. Cvenkel, v St. Petru v Savinjski dolini.

³ List 302, 1 : 50 000 VGI JLA, 1956.

⁴ Ostkarawanken und Steiner Alpen, Blatt 47, 1 : 100 000.

⁵ Josip Wester: V predgorju Savinjskih Alp, Menina—Vel. Rogatec, PV, 1933.

⁶ PZS, List 2, 1 : 75 000, 1954.

⁷ PZS, 1969.

Gornji Špeh pod Rogatecem

Foto ing. B. Jordan

brez skrbi pripeljal. Ko bo vse nared, se boš preko prevala Volovljek (1029 m) priključil na cesto Gornji grad–Kamnik ob potoku Volovljeku ali morda po gozdni cesti na Črnivec. Ustavi se prej pri Riharju in jo mahni ob markacijah, ki jih skoro več ni, do propadajočega napajališča pod Lepenatko oziroma do Kala. Če se ti še to ni posrečilo, se spomni Westrovega zapisa, ki velja za sestop: »Toda kako se je ta sestop izmaličil v nižjih legah, ko sva bila zašla med gosto jelševje in na strme pečine nad Rogačkim grabnom, kako sva v duhu preklinjala tisto markacijo, ki je le v zemljevidu označena, v resnici pa je sploh ni, o tem naj molči ta kronika. Bodi le resen opomin onim, ki izdajajo turistovske zemljevide, da naj objavljajo v njih le zanesljive označbe, ne pa zapeljivih (v pravem pomenu besede).« (PV, 1933). Dobro da jima je Riharjeva mati postregla z dobrim čajem.

Pojdimo pogledat, kje je učil Kocbek, ki je napisal Vodnik po Savinskih planinah in za njim dolgo ni bilo nič, zdaj bo pa le nov zagledal luč sveta. Njegovo ime nosi gorogranska šola. Sam je zapisal, da iz Gornjega grada držita dve poti. Z avtobusne postaje — Zgornji trg, druga je Spodnji trg — pojdimo preko Drete, mimo trafike in pekarije po cesti za Šokat in takoj levo čez brv nad potočkom Šokatom, ki na ograji nosi nov napis »POT NA ROGATEC«. Za brvjo se začno stopnice, po njih se vzpneš na Počrevinov grič, ki ima na vrhu blizu lip klopce za poletne turiste. Od tu je lep pogled na Gornji grad, ki je dobilo mestne pravice leta 1928. Sedaj jih nima več, pa tudi ne uradov, ki so nekoč bili mestna značilnost. Iz te Zadrecke doline so se najprej preselili v Šoštanj, sedaj pa je sedež občine v Mozirju. Mimo Počrevina, ki spada še pod Gornji grad, pojdimo v gozd in po njem vse do Zgornjega Bezovška, ki je na tej poti prva domačija v Lenartu nad Gornjim gradom. Za domačijo stopimo na novo gozdno cesto (pride iz doline Kanolščice), ki nam odpira lepe poglede na Lepenatko, kjer poleti pasejo živino – vidi se hlev – Kal in Rogatec, na samotne samine, raztresene po pobočjih. Cesta gre pod Voduškim vrhom (749 m) in nas pripelje do Lamprečnika. Za to, sedaj predzadnjo domačijo, zavijemo strmo navkreber po slemenu, ki mu pravijo Lamprečko sleme. S steze se nam odpirajo lepi pogledi na krotko Lepenatko in njene domačije, nazaj na Menino, le proti severovzhodu nam zapira pogled gozd. Steza nas pripelje do pogorišča Spodnjega Špeha. Ko sem hodil tod pred približno

desetimi leti prvič, je bilo v njej še življenje. (Danes živi ta Špeh v dolini kot invalid. Ponesrečil se je, ko se je vračal domov po bližnjici skozi predor).

Ko sva se s Stankom pozneje neko zimo dričala v dolino, je sneg podrl hlev, streha iz škodel je slonela na snegu in dajala kaj čuden prizor. Če se povzpneš na kamen, tam blizu propadajočega razpela, lahko uživaš v čudovitem razgledu po dolini Kanolščice in skoro vsem hrbtu Menine. Ta steza se je do letošnje jeseni košato zarasla in lani smo ji le s težavo še sledili. Marjanca, ki je bila prvič v gorah, je tako dobesedno občutila lepote neurejenih steza vse do Lamprečnika, saj je bila v vročih hlačkah. Od tu smo takrat zavili po stari poti proti Vodušku in mimo opuščene šokatske šole skozi Šokat – tu je bilo znano vikend naselje – hišice, ki so jih sedaj prodali – ob potoku Šokatu v Gornji grad.

Zapustimo to razpadajočo samino in se mimo Špehove peči – velika skala – napotimo skozi gozdič, ki ga zapustimo pod Koglom. Ta nosi na svojem vrhu nov velik macesnov križ. Dosegli smo zadnjo samino pod vrhom Rogatca: Zgornji Špeh. Ta ima samo še enega prebivalca, vse drugo se je umaknilo v dolino. In če se povrnemo na opis izpred vojne, ugotovimo, da niso napravili žage in elektrarne, le elektrika je prišla iz doline. Tudi profesor Lipovšek je bil ponovno tu in po desetih letih zapisal: »Deset let življenja! Kakor minuta so minila... Kje ste, želje, prizadevanja in usode ljudi, ki jih vidim na slikah? Gospodarju je med vojno umrla žena, dva sinova sta padla, brat je izginil. Osiveli mož misli na smrt, ki jo čaka vsak dan, a vendar stoji pokonci.«⁸

To jesen sem imel srečo. Našel sem tega osivelega moža na lepo Lenartovo nedeljo 5. 11. 1972 na stari domačiji. Zdaj živi v Krnici, oženil se je, tam ima zdaj drugi dom. Ne opravlja več svojega dela, ne seje in ne žanje, tudi ne drvari več. Saj tam okrog ni več obdelanih njiv in negovanega sadnega drevja, kar je nekoč pričalo o skrbnem gospodarju. S težkim srcem ugotavlja, da se poslopje ne da popraviti, da ni nikogar več, ki bi delal tu v gorah. Na domačiji je ostala le ena od treh hčera, Micka, drugi dve sta odšli s snubači v dolino in imata vsaka svoj dom. Verjetno ne bosta imeli problemov z otroki, kam bodo šli v šolo, ne bo jih treba doma pozimi učiti pisati, brati in kaj malega računati. Morda ne bo veljalo več: »Bog ve, kakšni duševni talenti ostanejo tako za vedno prikriti in...«.⁹

Ko sem pobaral Špeha o vremenu mi je takole zabrusil: »Če je na svetega Lenarta lepo, še leni smrečje dobo;«

Res, bila je nedelja, da že dolgo ne takih. Vprašal sem ga, če se še spominja profesorja Lipovška. Prav dobro se ga spomni in me vpraša: »Ali so že šli v penzijo?« No, tega ne vem!

»Lepo ga pozdravite!«

Tudi Micka, ki se je nekoč sukala okrog ognjišča, ostaja tu le čez leto, čez zimo se umakne v dolino. Zadnjo zimo je bila skoro ves čas v gori in se grela pri 103 leta stari peči. Samina »Gorni Špeh«, tako piše nad vrati! Micka pove, da so »j« pozabili, hiša pa je del vasi Krnice in ima hišno številko 25 (1163 m). Hrani tudi žig in knjigo. Rada postreže tudi z vodo, če jo poleti ima, studenci usihajo, kot usihajo domačije. V sili dobiš tudi prenočišče.

Odšli smo po novo markirani poti od kapelice mimo stare opuščene stajе na preval Kal. Na Kalu smo se pri novo postavljenem kašipotu okrepčali in krenili na vrh Lepenatke. Nekaj domačinov je prišlo že prej na vrh. Kot pred leti, prav tako novembra, sem tu srečal več ljudi. Pastirja, ki je stikal za zgubljenimi ovčami, drugi je bil popotni in nekaj izletnikov. Tudi to nedeljo je hitel stari Dražnik, ki je zgubil ženo in sina v prometni nesreči, peš preko Lepenatke v Novo Štifo. Smešno, pa je res: prej prideš iz Krnice prek Kala in Lepenatke kot z avtobusom okrog. Tudi v dvajsetem stoletju gore krajšajo pot! Na vrh Lepenatke je prišel za nami oče Špeh, čeprav nekaj pozneje kot sin in druga žena. Vesel je bil, da je dosegel vrh. Kar zavriskal je od veselja.

Stari Špeh

Lepenatka je zanimiva tudi pozimi. Na njo lahko prideš iz Mačkinega kota ali ob Rogačnici, potok, ki mu pravijo tudi Rogačnik, mimo Suhovršnika, ki ima pod napuščem velik zvonec. Nekoč so z njim klicali k jedi delavce s polja. Ali mimo Kosa. Ta skriva še svoj prvobitni smuški svet brez vlečnic, ki sta ga predričala Stane in Vanč. Le Franc in jaz sva ga pregazila, za pokoro, ker sva se jima smejala in divjala navkreber brez dila. Z vrha sta se spustila na Kal in v dolino Šokata.

Odšli smo z vrha nazaj na Kal, naložili nahrbtnike in se še enkrat pognali na vrh Rogatca. Od prevala smo šli skozi gozdič do strmega žleba in na sedelce. Je to »najtežje« mesto? Na to so me opozorili že v dolini. Nerodna gladka skala ne zapira več prehoda v strmem zahodnem boku, ker je že dalj časa nasekana s stopi in našpikana s klini. Pa tudi veje so se že na novo zarasle, pot je sedaj tudi na novo markirana. Kmalu po grebenu dosežemo vrh, na katerem ne »stoji več vitka triroga piramida in ob njej na štiri strani neba položene pobeljene deske, pripomoček za letalske posnetke«. Prav bi bilo, če bi bili na njem člani kakega kartografskega instituta, da bi »risali ta severni del Slovenije za nove specialke v majhnem merilu«. ¹⁰

S Kala na vrh je zimski vzpon kar lepa reč, vsaj tisti del po strmem žlebu. Tudi to sva poskusila s Stankom. Po grebenu je šlo kar dobro, le pod vrhom je malo težje, če ni osrenjeno. V dolino sva šla po plazovih na vzhodni strani, kjer gre pot do Špeha. Po tem delu se nama je večkrat globoko udrlo in padla sva v »ledeniško razpoko«, v kateri pa so veje in kamenje. Novo piramido sem nad zasneženo odejo še videl, sedaj je ni več. Tudi na Lepenatki je bila. Ko smo bili nekako pred dvema letoma na vrhu, je stala nova, ki so jo postavili verjetno za novo snemanje. Zdaj je bila na tleh. Postavili smo jo, saj za slikanje mora biti kaka kulisa. Sedaj ležijo tisti neolupljeni koli pod vrhom za brinovim grmom in čakajo na propad.

Ves čas hoje po grebenu in na vrhu nam je sijalo jesensko sonce. Macesi so kazali svojo zlatorumeno barvo in iglice so nam padale za srajco. »Veliki Rogatec je dokaj imenitno razgledišče zlasti savinjski grebeni se ponosni košatijo pred svojim skromnejšim stražnikom«. ¹¹ Na vrh je prispela tudi Darja, tista pionirka, ki je prva sprejela

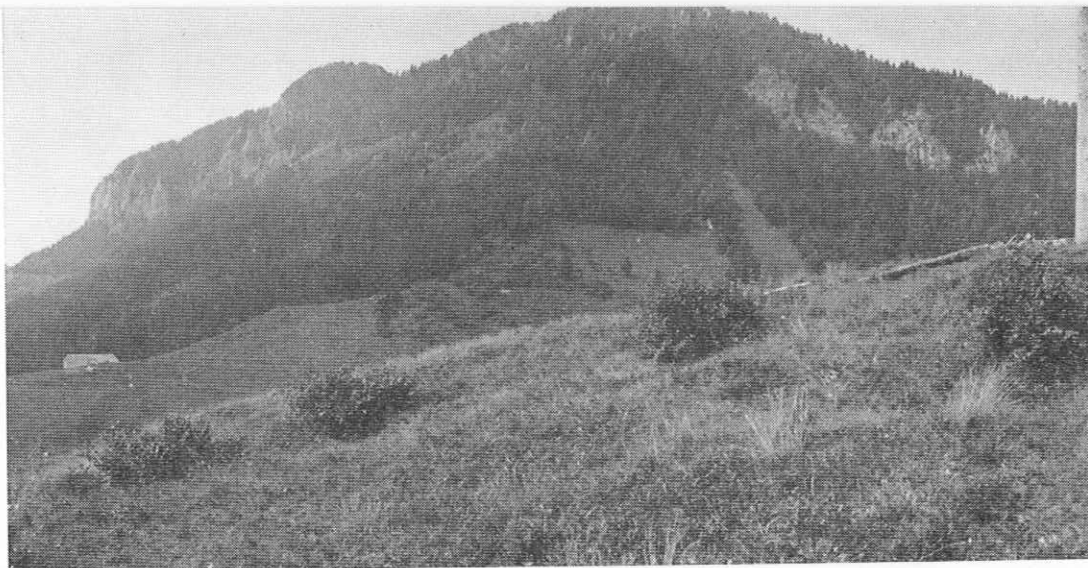
¹⁰ PV, 1937.

¹¹ PV, 1933.

Zadnja paša nad Zg. Klinarjem (ovčki sta pravkar prišli na svet)

Foto ing. B. Jordan

Mrtvi menih (levo) s soseščino, levo hlev samine Gornji Špeh

Foto ing. B. Jordan

značko za Savinjsko pot in jih drugih 25 podelila. Kako srečna je bila, ko je prišla na nov vrh in dobila nov žig za srebrno značko pionirja-planinca! Še smo sedeli na vrhu in se razgledovali po Raduhi, Olševi, Peci, Uršlji gori in po Golteh. Kako veličastna je bila Menina od Črnavca do Lipe! Tudi Dobrovlje, po njih drži sedaj Savinjska pot, so se videle od Lipe do Soteske, pa jesensko pospravljeno polje med Bočno in Slatno, kjer je bil pred sto leti rojen dr. Josip Tominšek (4. 3. 1872), urednik PV, pionir telesne kulture in še kaj. Gora Oljka se tudi vidi. Trenutno jo tarejo skrbi novega gospodarja. Preveč hitro si podajajo roke drug drugemu. Le kdo bo sedaj hranil žig Savinjske poti na tem savinjskem Rigiju? Obrnimo se še nad dolino Podvolovljeka, ki nam na drugi strani kaže velik poseg v naravo – novo cesto pod vrhove Savinjskih Alp. Nad njo so vsi vrhovi od Ojstrice, Planjave, Skute, Grintovca, tja do Krvavca.

Z vrha je zanimiv sestop naprej po grebenu na sever; na sosednji vrh, domačini mu pravijo Srednji vrh (1523 m), je sila enostavno. Z njega pa si moraš dobro dobro poiskati pot, da dosežeš gozd. Malo moraš poplezati ali pa pojdi raje nazaj in pod gozdom naprej. Pot gre po grebenu je več ali manj le opuščena drvarska – morda tudi lovska steza. V pozni spomladi naletiš tu še na »kronice« – velike zvončke – in teloh, ko je niže že vse to mimo. Preden prečkaš stezo, vidiš na zahodni strani, na Krajji, sredi poseke gozdarsko bajto. Greben te je pripeljal na stezo. Steza ga prečka in po nji se spusti na vzhod. Kmalu boš na cesti nad Zgornjim Klinarjem in boš opazil markacije, ki drže iz Luč. Po tej poti se lahko odpelješ v dolino, če si tu pustil avto, če si vedel za to nelisano pot. Na slepo te poti ne zadeneš.

Lansko jesen sem bil na vrhu enkrat sam, drugič nas je bilo enajst. Tako velik obisk je zelo redek, saj marsikatero leto je vsega enajst obiskovalcev. Morda jih bo sedaj več, saj je Rogatec neobvezni člen »Slovenske razširjene poti«.

Spustili smo se po vzhodni strani po poti proti Lučam do Špeha. Tu smo se odločili, da gremo na Št. Lenart, kjer je cerkva opasana z verigo. Pri njej je mežnija in mlin. Tu blizu izvira Kanolščica, sedem izvirov ima in mrežast slap, tako piše Kocbek. Izviri so že revni, razdirajoča moč vode, ki jo vidiš ob cesti, pa velika. Kmalu smo bili pri Zgornjem in Spodnjem Knebovšku in se od tu spustili v dolino Kanolščice, v to dolino propadajočih mlinov in nastajajočih vikendov. Od tu ni daleč do glavne ceste in do starodavnega Gornjega gradu.

Pred nami je nad Dreto kipela mogočna Menina, sonce je na njej visoko gori obsevalo rumene macesne in oznanjalo konec dneva. V dolini se je že predla meglica in pri tiskal je jesenski večerni hlad.

Z ANGLEŽI PRI ROBANU

PETER SKOBERNE

S

vitalo se je že. Odprl sem oči. Tokrat ni bilo več škrebljanja po rumeni platneni strehi šotora. Zunaj mora biti mrzlo, sem si mislil in se skrčil v topli spalni vreči. Še malo, še malo... A že čez kakšno uro sem zaslišal ropotanje aluminijastih posod in sikanje petrolejskih gorilnikov. Tu in tam je bilo slišati tudi pridrušen vzklík kuharjev, ki sta se prestopala v mrazu in kuhala zajtrk. »Porage is ready! Plates for porage!« sta zavpila, ko sta končala jutranjo tlako. Kmalu nato so se iz nizkih šotorov priplazile blede postave s krožniki. Tudi jaz sem se moral sprijazniti s hladno vsakdanjostjo. Po tleh so se vlačile bele meglice. Bilo je oblačno, a brez dežja. Pozdravil sem se z angleškimi sotaborniki in pripravil krožnik za zajtrk. Obrazi tujcev so bili blede, le temu ali onemu je sonce rožnato obarvalo kožo. Molče smo jedli toplo ovseno kašo, nihče ni bil preveč zgovoren. Vsak se je skušal čim bolj ogreti. Kaši so sledili biskviti Healthy Life. Trdi, a še okusni. Edward, ki je skrbel za dobro voljo v taboru s svojim pristnim irskim humorjem, je dejal, da te takšen biskvit lahko ubije, če ti pade na glavo iz tretjega nadstropja. Mi se za to nismo menili in smo jih pridno mazali z odlično margarino in marmelado. Zajtrk smo navadno končali z uganjani o vremenu in seveda tudi s kavo. Nekateri so poskušali prenesti vremenske izkušnje z otoka v naše kraje. Rekli so namreč: »Če vidiš gore, bo deževalo, kadar jih ne vidiš – dežuje.« Na srečo je navadno obveljal samo zadnji del te trditve.

Pomili smo posode v mrzli Črni, potem pa smo se zbrali okoli vodje Davida Boardmana. Vsako jutro je vsem tabornikom napovedal delovni načrt in nas razdelil po skupinah. Vedno je poudaril, na kaj je treba še posebno paziti. Prva skupina je šla danes z Mozirjanom Igorjem Karčetom na planino Grohot pod Raduho, druga pa z mano v Robanov kot. S seboj smo imeli le najnujnejše: pelerine, nekaj hrane za kosilo in fotoaparate. V Solčavi smo za las ujeli avtobus, s katerim smo se odpeljali do Rogovilca. Pridružil se nam je še Lojze Kokovnik in skupaj smo zavili v to slovito alpsko dolino.

Že kar na začetku smo stopili s poti in skozi gozdček prišli na rob senožeti. Hoteli smo slikati Robanov kot v vsej njegovi poletni lepoti. Pogled mi je zdrsnil ob stenah Križevnika in se ustavil na Ojstrici. Še nikoli je nisem videl tako blizu in tako razločno. Vsaka poč, vsaka stena je bila značilna za njen drzni izraz. Težko bi našel primernejše ime za to kamnito lepoto, kot je prav Ojstrica. Ime so ji dali ljudje, ki so jo videli vsak dan spomladi, poleti, jeseni in pozimi. Živijo z njo, poznajo jo, razumejo njen šepet, njene viharje. Dobro so zadeli z imenom. Strmel sem v skale, pobeljene z avgustovskim snegom, čar gora je bil zaradi snega še večji. Nekajkrat sem ga

Piparji — planinski portreti iz l. 1893. Od leve proti desni: Henrik Lindner, Tone Škof, Ivan Korenčan, Karl Zevnik, Jože Hauptman. Dopisnica, založili planinski piparji v Ljubljani. Korenčanova zapuščina.

Ured.

skušal ujeti tudi na filmski trak, čeprav vem, da je to le beden poskus spominske proteze.

Potem smo stopili k Robanovim. Gospodarja smo našli v novozgrajenem hlevu, a si je vzel toliko časa, da je odgovarjal na naša vprašanja.

Posedli smo na klop za veliko leseno mizo v prijazni kmečki izbi. David Boardman je privlekel na dan rdeč zvežič in svinčnik, mi smo tiho sedeli in čakali. Molk je pretrgal naš vodja, ki se je obrnil k meni in vprašal: »Can you ask him...« Kmalu nato sem že spraševal Robana: »Ali mi lahko poveste...« Tako nekako je teklo naše »zasliševanje«. Angleži so si zapisovali odgovore. Davidova vprašanja so bila kratka, a natančna. Kmalu je imel pregled nad živino pri Robanu, delovno silo, obsegom kmetije in nad pastirstvom. Grohot pod Raduho in Robanova planina sta namreč edini delujoči planini na Solčavskem. Za to pojemajočo panogo so se Angleži bolj zanimali kot pa naše gospodarstvo. Planine so živi muzeji, ki jih tuji znajo ceniti.

Robanov kot je naredil nanje velik vtis. Zanimali so se za njegovo bodočnost in varstvo. Zvedeli so, da je krajinski park, da tu ni dovoljen promet z motornimi vozili. Roban je zelo strog, marsikateri motorizirani turist je moral, kljub prošnjam, pred zapornico odnehati. Kot naj bo le za tiste ljubitelje narave, ki hodijo peš in ki v prostem času bežijo od vsakdanjega hrupa na cestah. Naš pogovor je zmotil težak tovornjak, ki je pripeljal pesek iz doline za cesto. Kljub prepovedi. Zagotavljajo, da bo to trajalo le kratek čas. Takšnih posegov v melišča Robanovi nimajo radi. Tudi Angleži so menili, naj bi ostala dolina takšna, kot je. Potem je nanesla beseda na varstvo cvetja. Tedaj je Joža prinesel svoje pesmico o planiki. Na izviren in doživet način je opisal žalostno usodo te tako zelene cvetice. Zaenkrat se žal še ne moremo in ne smemo zanašati na kulturo alpskih turistov. Vsaka planika pa tudi ne more imeti svojega varuha in tako je še naprej izročena na milost in nemilost krutim popotnikom. Varne so le v manj znanih in nepristopnih predelih.

Medtem se je na mizi pojavila velika skleda. Vso izbo je preplaval vonj po pravem kravjem mleku. In tudi okus je bil slajši od naše brozge iz belega prahu in vode z imenom Powdered Milk. Zraven smo dobili še domač kruh in med. Ta malica je še posebej teknila Edwardu, ki je znal ceniti (in tudi jesti) posebnosti slovenske kuhinje.

Potem nam je Roban pripovedoval še o medvedu, ki ga je ustrelil. Oči so se mu živo svetile, ko je v mislih spet stal pred kosmatim črnuhom. S ponosom je povedal, kako se je mrcina, pripravljena na zimsko spanje, postavila na zadnji taci lovcu v bran. Natančen strel pa ji je prinesel namesto zimskega – večer spanec. O tem dogodku smo slišali že na drugih kmetijah in Angleži so z velikim zanimanjem poslušali, ko sem jim prevajal Robanove lovske dogodivščine. David ni imel več vprašanj in tako se je končalo naše bolj ali manj formalno spraševanje. Moje grlo je bilo suho, možganski centri za angleščino pa okrepljeni.

Roban zna igrati na citre. Vsi smo si želeli slišati malce zastavljeni instrument v današnji narodni glasbi. Rade volje nam je Roban ustregel, in že so privreli nežni zvoki izpod njegovih raskavih prstov. Najprej je zaigral Pod rožnato planino. Opažoval sem Edwarda, ki se je med bivanjem pri nas naučil peti to lepo pesem. Nekaj časa je strmel v citre, resen in zamišljen, potem so se zasvetile nagajive iskrice v očeh in usta so se mu raztegnila do ušes. In še sam je pritegnil s svojo irsko »slovenščino«: »Od veseља in radosti si je pēla pesmiko...« Potem so citre zavriskale svatovsko polko. Ta je razmigala Angleže, spogledovali so se in kimali. Umirila jih je pesem o tožbi dekleta, katere fant je odšel v vojsko. Roban je igral in igral. Narodne pesmi, ki jih redko slišimo na naših radijskih programih, so nas prevzele. Kakor da je zunaj sneg, mi pa smo se kot družina zbrali okoli svojega gospodarja. Zagledal sem se v Robanove močne roke, ki so prebirale strune, udelane od trdega dela na kmetiji, pri sečnji, košnji, opravih pri živini in drugih. Vsak delaven dan je utrdil žulje in vrezal nove brazde. Prav te roke so zdaj z nenavadnim občutkom izvajale iz cifer blage melodije. V naročje se mu je privil sinko in ga prosil, naj zaigra Marš pod Ojstrico. Gotovo je tudi zanj dogodek, kadar vzame očka v roke citre. Vsem zbranim so žarele oči od zadovoljstva, tudi Roban se je vase smehljaj. Pogled mu je zaplaval nekam daleč, morda tja v Kot, tja pod Ojstrico. Izvneli so še zadnji zvoki marša, v izbi je bilo vse tiho. Potem so se oglasili gostje z daljnega otoka: »Absolutely fantastic! Definitely yes! Superb! Say him that we are very fascinated and very, very grateful...« Niso mogli prehvaliti igranja, David se ni dal prepričati, da sem se res dovolj zahvalil. Ogledali smo si še lovsko sobo, muzej Robanove lovske strasti, natančnosti in poguma. Pred hišo nam je še enkrat zaigral ob brnenju kamer in tleskanju fotografskih aparatov.

Bilo je že čez poldan ko smo hodili vzdolž Travnika. Nismo se veliko ustavljali, mudilo se nam je v Kot. David si je ogledal in slikal stan in pašno površino. Edward je za svojo biološko skupino našel veliko dela, zbiral je žuželke z dreves. Na veliko belo plahto je otreasal veje. Še preden so živalce prišle k sebi, jih je že posesal v svojo

lovsko pripravo, in jih skrbno spravil v stekleničke. Doma ga bo čakalo še veliko dela, ko bo prebiral in opredeljeval nabrano gradivo. V svojo beležko si je vpisal tudi vse rastline, ki jih je videl na naših izletih. Prav zabavno ga je bilo gledati, kadar je lovil kobilice. Iz trave se je videla le njegova zadnja plat, ko je skakal v taktu, kakor so pač skakljale žuželke. Tudi njegova zunanost je bila nekaj posebnega. Na glavi mu je čepel zelen kastorec, spod njega so silili rdeči lasje na bledi obraz posut s številnimi pegami. Do sem je bil podoben skoraj vsakemu Angležu. Znal pa se je smejeti in zbijati raznovrstne šale. Na sebi je imel še staro rdečo jopico in do kraja ponošene hlače. Saj se bo moral zdajci preleviti kot tiste živalce, ki so skakale pred njim v travi. Njegovi škornji so imeli le eno dobro in za to vrsto obuvala značilno lastnost – niso prepuščali vode. Pri delu pa je bil zelo resen in zanimal se je za vse. Ogladali smo si še melišče in med kamenjem iskali cvetice. Pa smo zamudili cvetno bogastvo tega predela. Našli smo samo eno Cojzovo zvončnico. Ta ostanek iz davnih časov je vzbudil precejšnje zanimanje in spoštovanje gostov. Potem smo se zazrli v kristalno čisto okolico: v zahodno steno Raduhe, v kamenite velikane, ki so nas obkrožali. Kar težko smo se poslovlili od Kota, ki nas je tako lepo sprejel. Pri Rogovilcu smo se vrgli na Healthy Life, ki pa zdaj za čudo ni bil več tako trd, na sardine, sir, rozine in čokolado. Za silo podprti smo se vrnili peš v naš tabor.

Po večerji smo zavzeli naše položaje pri Logarjevih sestrach. Angleži so urejevali podatke, nabrane med uspešnim izletom. Niso mogli prehvaliti Kota. Tudi meni se je smejalo, ko sem videl, da so moji »varovanci« bili srečni. Pa tudi jaz sem doživel nekaj najlepših trenutkov v naših Alpah.

PRVENSTVENI VZPON NA CRISTALLO DI MEZZO

JANKO FURLAN, SPD TRST

M

rzla sapa je pihljala od severa. Lepa oktobrska noč z zadnjim krajcem lune nam kaže pot, ki se leno vije po strmem pobočju, od Passo Tre croci, proti sedlu med Monte Cristallo in Piz Popena. Enakomerno in nekoliko zaspano hodim za tovariši ter opazujem vrhove gora in smrek, ki jih boža svetloba plahe mesečine. Vse naokrog globoka tišina. Le od časa do časa jo pretrga ropot kamenja, ki se sproži pod nogami. Že dobro uro hodimo in Passo Tre croci s svojimi razkošnimi hoteli je daleč pod nami. V dolini mežikajo med drevjem samotarski avtomobili, samo ta luč nas veže z vsakdanjo realnostjo mestnega življenja. Prav nič jim ne zavidam, da so oni tam, jaz pa tukaj.

Po dobrih treh urah smo končno na sedlu. Globoko sopem od napora, preneglo smo hodili. Nihče ni hotel popustiti, ker so oktobra dnevi že kratki in pred nami je še dokajšna pot. Dan se je že delal. Vrhovi gora, pokriti z novim snegom, so se že iskriili ob prvih sončnih žarkih. Sedim na mokrem snegu, slikam, gledam ta prekrasni prizor. Jutranji hlad nas objame. Nad nami, v črnem kotu skale kaplja voda in nas vabi na kratek oddih. Najbolje bo kreniti zopet na pot, čeprav vem, da bi tovariši raje ostali ter se okopali v objemu toplih žarkov. Po strmem ledenem pobočju se spustimo onkraj sedla, proti severni steni Cristalla. Pred spustom se navežemo in nadenemo dereze, ker je ledenik posejan s seraki. Čeprav spust ni težak, mora biti človek prav v teh trenutkih zelo previden. Sneg pod nogami, ki je ponoči zmrznil, nam omogoča hiter spust. Po pol ure hoje stojimo pred »našim« ledenim toboganom. Vrh ledenika se blešči v luninem svitu. Živ led mora biti, pomislim. Naslonjen na cepin opazujem to ledeno pošast s temnimi sencami, ki z vseh strani obdajajo njeno mrzlo lepoto. S severa se potoči v kotanjo mrzel veter ter nas spodbudi k nadaljnjemu delu. Prečimo strmo pobočje ledenika v njegovo sredino. Ustavimo se na kraju, kjer se po večstometrskem padcu ustavljajo ledeni plazovi. Ob tako mrzlem vremenu in v takih zgodnjih jutranjih urah bi moral vladati mir. Toda tukaj, v severni steni Cristalla, ne veljajo nobeni zakoni. Nekaj metrov od nas frče kosi ledu in nas opozorijo, da se gora prebuja.

Razdelimo se v dve navezi. Prvo sestavljata Berto in Paolo, drugo Jure, Eugenio in jaz. Zagrizem se v strmino. Zobje derez grabijo po mrzlem snegu. To je prijetno poslušati.

Daje mi občutek varnosti. Ker ledenik še ni tako strm, napredujemo, ne da bi se varovali. Počasi se bližamo stenama Cristalla in Cristalla di Mezzo, med katerima teče ledeni tobogan. Tu bo šele dela za naše dereze. Še vedno je tema, vendar napredujemo hitro in varno v svitu naših čelnih svetilk. Bližamo se skali, ki kot nekaj otok štrli iz ledu. Nad njo visijo ledene stene. Prečkam na levo. Strmina se veča in ledena skorja, ki je do sedaj pokrivala sneg, se ob vsakem koraku vedno bolj spreminja v pravi led. Na skalnatem otoku se ustavim. Tovariši me dohitijo. Vodstvo prevzameta Berto in Paolo, saj sta samo dva in bosta hitreje napredovala. Berto prične sekati stopinjo za stopinjo in v tisoč kristalčkah prši modri led v dolino. Počasi in previdno se meter za metrom dviguje. Ko imata nekaj prednosti, jima sledim. Moje delo je lažje. S cepinom mi ni treba sekati stopinj, zato hitreje napredujem. V razpoko na skalnatem rebro zabijem majav klin. Padca prav gotovo ne bo držal. V led zabijem še enega v obliki vijaka. Ponovno se zagrizem v strmino, previdno lovim ravnotežje. Čas hiti. Boj v gorah je krut in istočasno lep, vabljiv. Ure, minute in sekunde so kot nekaka odmera davka, ki se lahko ob vsaki izgubljeni sekundi, minuti, uri veča. Nema-lokrat se bere, kako je ta ali oni alpinist plačal krvavi davek za to ali ono neprevidnost. V gorah je treba ukrepati hitro, a preudarno.

Ura je enajst, ko nas začne vreme nekoliko skrbeti. Nebo se je pokrilo s temnimi oblaki, ki nam od časa do časa zagrnejo steno. Sedimo na ozki ledeni ploščadi s snežnim zametom in grizemo čokolado. Suha usta imam, vode pa nikjer. Dvolitrsko čutarico s čajem smo pozabili v avtu. Snega pa ni priporočljivo srkati. Za nami je že okoli štiristo metrov ledenega tobogana. Nad našimi glavami pa se vzdiguje skoraj navpičen leden skok. Tu bo morda najtežje! Prve snežinke že priplešejo. Garam proti ledenemu skoku. Sekam stopinjo za stopinjo in po nekaj metrih zabijem dva klina. Sekam ledene oprimke v previs in pod ledeno plastjo začutim skalo. To je slabo. Visim na prednjih zobeh derez in skušam obdržati ravnotežje, s cepinom se opiram ob steno. Prstov na rokah ne čutim več, ko grabim za oprimki, vklesanimi v led. Klini ne držijo, požled, ki pokriva skalo, je tenka. Rob je dva metra nad mano. Z vso močjo zapičim cepin visoko nad glavo ter se s silo potegnem čez previs. Lovim sapo, srce mi res razburkano buta v prsih. Sneži. Zavarujem se in pokličem tovariše. V naslednjih težjih odstavkih prevzameta vodstvo Berto in Paolo. Zopet led! Nenadoma nas objame kot vata gosta in mehka megla. Med seboj se ne vidimo, samo slišimo se in še to slabo.

WINDCHILL FACTOR

Tako se v literaturi GRS označuje vpliv vetra na zmrazitev. Čeprav je stvar stara in ni treba posebnih raziskav, da jo spoznaš, je bila v literaturi poudarjena pravzaprav pred kratkim. Gre preprosto za to, kako nizka temperatura, ki se ji pridruži veter, deluje na človeško telo. Vsakdanja izkušnja nas uči, da nas veter pri prenizki temperaturi zmrazi in priganja – pri večjih, ob sončnih dneh pa nas hladi in ga radi lovimo. Temperatura sama še ne napoveduje natanko, kako se počutimo na planem.

Dr. Paul A. Siple, eden od raziskovalcev Antarktike, je izdelal lestvico, ki kaže, kako na temperaturo učinkuje brzina vetra. V tej rubriki že omenjeni Jean Sesiano iz Ženeve poroča o tem v Les Alpes 1972/7.

Relativno udobje človeškega bitja – če se v prirodi ne giblje – je odvisno od tega, kako hitro izgublja svojo toplino. Faktor ohlajanja zaradi vetra lahko določimo s številom kalorij, ki jih človek izgubi pri neki temperaturi in neki hitrosti vetra v eni uri, če je normalna temperatura na površini človeške kože 33°C. Če je izguba toplote manjša od toplote, ki jo proizvaja telo, jo izločamo z izhlapevanjem (transpiracijski mehanizem). Če je izguba toplote večja od proizvodnje, nas hladi, in če se to stopnjuje, pride do zmrzovanja in zmrzlin.

Boste rekli: Kaj pa je treba vezati take otrobe! Priznajmo, da do nedavna celo ljudje, ki so poskusili »arktične« razmere v domačih in tujih gorah, niso pomislili na fizikalne in fiziološke posledice ohlajevanja zaradi vetra, in da je bila tabela, ki jo je s konference IKAR prinesel in v PV objavil ing. Pavle Šegula, pravzaprav prese-nečenje.

In kaj pravi dr. Siple? Temperatura, na primer, -4°C v vetru s 40 km/h je enaka temperaturi -28°C z vetrom 5 km/h. V obeh primerih izgubljamo 1200 kilokalorij (1 kcal = 1000 kalorij) na uro na kvadratni meter kože. Faktor vetra je 1200. Pri faktorju 100 se lahko še sončimo. V visokih gorah pa ta faktor vetra naraste tudi na 2000. Siplova tabela ne upošteva drugih važnih faktorjev, to je vlažnosti (ki je nad 3000 m ali pri

Megla se vzdigne. Na moji desni opazim ozko in dolgo polico, ki reže severno steno Cristalla di Mezzo in omogoča dostop do lepega kamina. Mrači se že. Najbolje, da stopimo v steno. Ledu sem naveličan. Sedemdeset metrov pred koncem ledenika prečimo na desno. Adijo, ledeni tobogan!

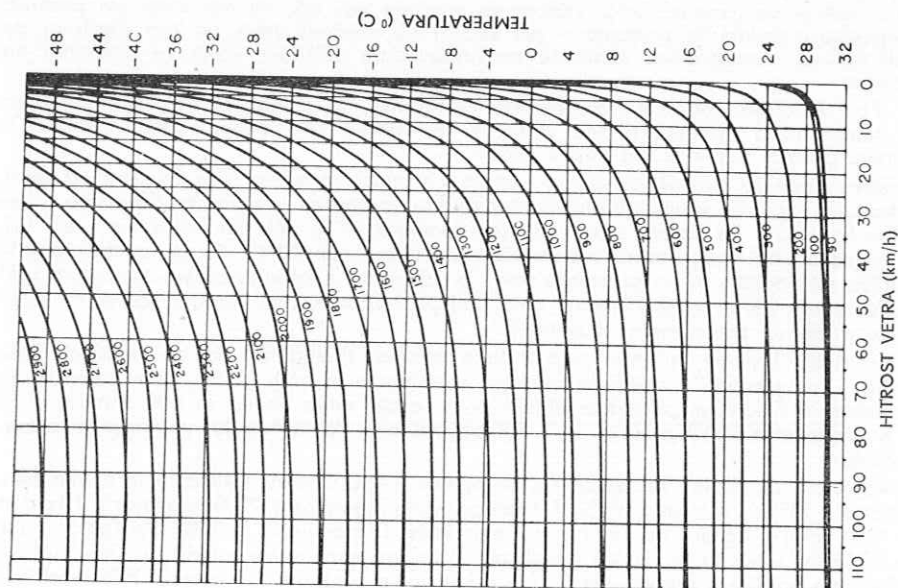
Po tridesetih metrih prečkanja v ledu in skali zlezem na polico. Ko smo vsi zbrani, vidim, da sem prečkal previsoko. Dolga in ozka polica je štiri metre pod nami. Spustiti se moram. Nato prečimo na desno proti kaminu. Zopet težave. Dohod do kamina nam zapira poledenel previs. Jure me varuje, ko ga poskušam obiti. Kar hitro mi gre izpod rok. Čeprav so oprimki poledeneli, napredujem varno. Dosežem kamin, ko se zadnji sončni žarki še poigravajo po zasneženih vrhovih. Najbolje, da grem naprej in varujem iznad kamina. Kaminsko plezanje mi je bilo zmeraj najljubše, zato sem nekoliko razočaran, ko je tega po petnajstih metrih že konec. Morda je bolje tako, saj nas že objema temna odeja noči. Paolu, ki je zadnji v navezi, moram pomagati s čelno svetilko, da me doseže. Vrh ne more biti daleč. Čeprav je tema in so mi stvari, ki me obdajajo, nejasne, vidim, da je sedlo ledenika že daleč pod nami. In res, po dveh raztežajih že sedimo na zasneženem grebenu. Ura je osem. Še nekaj minut in vrh je naš. Nič drugega nam ne preostane, kot da se pripravimo za čim udobnejši bivač. Vreme ne kaže prav nič dobro. Nebo je črno, zvezde so izginile za bežečimi oblaki. Nevihta! Čeprav vem, da noč ne bo prijetna, sem sam pri sebi zadovoljen, da smo tu. Vedel sem, da iz stene ne bomo prišli pred nočjo, ker je pot v dolino nevarna, še posebno po snegu. Vrh sem pa hotel na vsak način doseči. To je zadoščenje, zmaga daje človeku novih moči za nadaljnje težave.

- - -

Smer poteka večji del po ledeniku med Monte Cristallo (3216 m) in Cristallo di Mezzo (3163 m). Dolg je okoli 500 m, naklon od 50–55°. Sedemdeset metrov pred njegovim koncem po dolgi polici za dva raztežaja vrvi na desno ter po kaminu in lažjih peceh na vrh. Stena je označena s III^a do -IV°.

Plezali: Giorgio Sbrizzai (Jure), Eugenio Miccoli, Paolo Zerial, Berto lavazzo, vsi člani C. A. I. XXX ottobre, Janko Furlan, SPD Trst.

nizki temperaturi zelo majhna), izgubljanja toplote z izdihavanjem ali dejstva, da ima v višinah koža nižjo temperaturo. Pač pa je v tabeli zmanjšal faktor vetra približno za 200 enot (kcal) zaradi sončnega vpliva. Tabela ima za planince in alpiniste svojo praktično vrednost. Povzeli bi jo lahko takole:

NA MRZLO GORO

MIHA MARENČE

P

rav gotovo se bo marsikdo vprašal, kje je ta Mrzla gora. Resnično mnogim planincem ni poznana tako kot na primer Triglav ali pa Storžič, vendar je približno tako visoka kot Storžič in mnogo bolj »predrzna«. Kdor je bil kdaj na Okrešlju ali pa se oziral iz Logarske doline v čudoviti venec gora, ki jo zapirajo na njenem severozahodnem delu, ta je prav gotovo gledal tudi Mrzlo goro. Dviga se strmo nad Okrešljem, na njegovi severni strani. Na goro ne peljejo markirane in nadelane poti, tu je svet bolj divji, lepši in veličastnejši. Prav prek njenega vrha drži državna meja. Morda je tudi zato tako malo obiskana.

Z bratom sva se odpravila na Mrzlo goro oktobra meseca pred tremi leti. Bilo je že konec oktobra in sneg je to leto kmalu pobelil gore. Tudi mraz ni prizanašal.

Jutro je bilo belo, modro in mrzlo. Hitro sva merila korake proti Savinjskemu sedlu, da bi se čim prej ogrela. Pot naju je vodila najprej med borovjem, potem pa vedno višje in strmeje na sedlo. Na sedlu se nadaljuje markirana steza proti Češki koči na Ravneh, midva pa sva zavila desno. Tu o kakšni poti ni bilo več sledu, ker sta vse zakrila sneg in požled. Po občutku sva se vzpenjala proti vrhu. Treba je bilo iskati prehode in paziti zaradi poledenelih skal. Sicer pa sva imela vrv in se po potrebi tudi varovala. Tako nekako sva prispela na vrh. Bila sva presenečena: lep razgled, sonce in zelo osamljena gora. V resnici pa ni osamljena. Njena pobočja prekrivajo borovci in macesni, po snežiščih pa se prešerno igrajo gamsi. Pri sestopu so nama prav gamsi uprizorili pravo predstavo – drsanje po zadnji plati. Nekaj tako zanimivega sva videla prvič. Sestopala sva namreč v nasprotno smer vzpona, proti Matkovemu kotu. Prvi del sestopa je bilo kar v redu, šlo je brez pomoči rok. Sledil je bolj položen svet, sicer poraščen s travo in rušjem. Tu se je bilo treba odločiti za končni sestop v Škaf, oziroma naprej v Matkov kot. Poti seveda ni bilo in tudi svet nama je bil neznan. Tako sva zopet ocenila najboljšo možnost, ki se je pozneje resnično

Ne pozabimo, da vsaka naprava, ki nima lastnega vira toplote, kakor npr. človeško telo ali motor, izenačuje svojo temperaturo s temperaturo okolice. V tem primeru faktor ohlajevanja zaradi vetra napoveduje le hitrost, s katero bo prišlo do padca temperature.

faktor ohlajevanja zaradi vetra	stanje
90	vroče
200	prijetno
400	hladno
800	zelo hladno
1000	zelo mrzlo
1200	skrajno mrzlo
1400	nezavarovana koža (obraz, roke) zmrznejo; bivanje v šotoru neprijetno
2000	nezavarovana koža zmrzne v 1 minuti življenje v provizoričnem zavetju tvegano
2300	nezavarovana koža zmrzne v 30 sekundah

Ne pozabimo tudi, da v višinah okoli nad 5500 m človek stanovitno »izgublja« moč, ta hitreje oni počasneje, glede na konstitucijo in način prehrane, in da je zato manj sposoben za spoprijem z nizkimi temperaturami in z vetrom.

T. O.

izkazala kot najprimernejša. Zavila sva desno k večji skalni steni in se prek skokov in po hudourniških grapah spustila v dolino. Seveda ni šlo brez vrvi. Potreben je bil namreč trikratni spust z Dülferjevim sedežem za dolžino vrvi. Pri dveh spustih sva ovila vrv okoli skale, pri enem pa okoli macesna. Tako sva se spustila na »dno«. Skozi Matkov kot sva hodila prvič. Spremljale so naju mogočne smreke in razposajeni gorski potok. Mimo Matkove domačije sva prišla na makadamsko cesto, ki naju je pripeljala v Logarsko dolino prav k domu sester Logar. Od tu sva jo že v mraku mahnila nazaj na Okrešelj. Naslednji dan pa sva prek Turskega žleba in Podov nadaljevala pot v Bistrico.

LEDENA JAMA NA STOJNI

DUŠAN NOVAK

S

tojna je del gorskega masiva na jugozahodni strani kočevskega podolja. Najvišji vrh pogorja je v Ledniku (1068 m) le malo nižji je Slovenski vrh (1040 m), pa Suhi vrh (1004 m) in Mestni vrh (1022 m). Zanimiv je razgledni Friedrichstein (971 m) z razvalinami starega gradu, na katerega je vezana tudi zgodovinsko podprta zgodba o Veroniki Desenški.

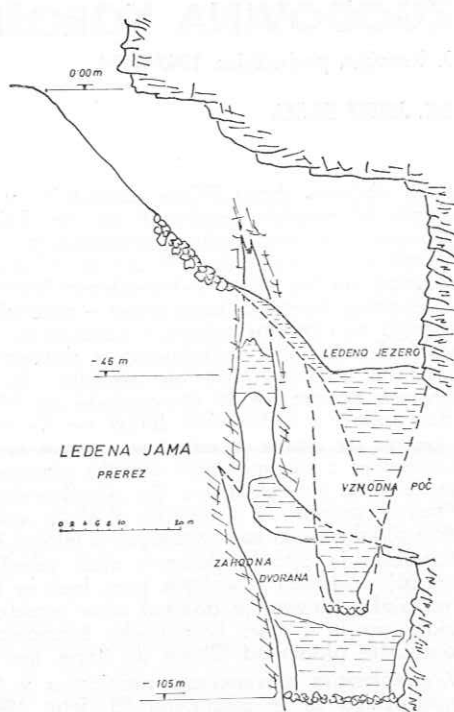
V območju Stojne so poznane številne jame, ki so jih raziskovali že nemški naselniki pred drugo svetovno vojno. Med njimi so najbolj znane npr. Eleonorina jama, Jama treh bratov in Ledena jama, ki so bile opremljene za obisk turistov že pred več kot pol stoletja. Po drugi svetovni vojni se turistični obisk teh jam, žal, le stežka obnavlja. V tem sestavku nameravamo opisati podrobneje le Ledeno jama. Jamarska strokovna literatura omenja, da so se kočevski jamarji v času II. jamarskega tedna I. 1912 spustili v to jama in preiskali vsa stranska brezna. Večkrat je omenjena tudi v še starejši literaturi. V arhivu DZRJS imamo zapisnike iz leta 1930, 1939 in 1952. Že takrat so obiskovalci poudarjali, da je vhod jame obrnjen proti jugovzhodu, torej nasprotno kot pri večini drugih znanih jam z ledom. Na skicah jame, ki izvirajo iz te dobe, opazimo, da so stranski prepadi v približno enakem položaju kot pri naših obiskih, na fotografijah pa je videti več ledu kot sedaj.

Kasneje je sistematične obiske v Ledeno jama opravljala Jamarska sekcija PD Železničarja. Ob prvem obisku leta 1957 je bila jama v prvem delu izmerjena in so se jamarji spustili v brezno proti severozahodu. Dosegli so globino le okoli 20 m. Robna poč proti vzhodu je bila tedaj v globini 20 m neprehodna. Zatem so se vrstili občasni obiski z namenom, da izmerimo temperature v prvem in vhodnem delu jame (decembra 1959, maja 1960, maja in novembra 1961, novembra 1964 in oktobra 1965). Julija 1966 smo skupaj z jamarji iz Prage in Kočevja preiskali obe robni poč na jugozahodni strani in na severozahodu ledenega jezera.

Vhod v Ledeno jama na Stojni se odpira v nadmorski višini okoli 805 m v dnu vrtače. Usmerjen je vzdolž prelomov v smeri proti SSZ. Severozahodna stran vrtače je oblikovana kot previsna stena, ki preide v jamsko žrelo, jugovzhodna stran pa je kot strmo blatno in zaledenelo pobočje v žlebu, ki poteka proti severozahodu. V globini okoli 50 m je v nadm. višinah med 758 in 755 vodoravna ledena plošča, ki smo jo imenovali »ledeno jezero«, ki meri okoli 20 m v širino in 30 m v dolžino. Na tem mestu je jama visoka okoli 30 m. Ob stenah padajo iz razpok ledeni slapovi. Na severovzhodni strani je 4 m visoka in 3 m debela ledena kopa, za katero je vhod v stransko brezno, na severozahodni strani ledenega jezera pa je stranski odcep, kjer se ledeno pobočje strmo spušča v jama. Opazovanja so pokazala, da se je zaradi sečnje gozda v jamskem okolišju nekoliko spremenilo tudi stanje ledu v jami. Ob spustu v robno poč ob jugozahodni strani ledenega jezera smo v globini 18 m prišli v prvo vmesno dvoranico, ki se razleza v smeri jugovzhod-severovzhod. Severna in južna stena sta bili goli, vzdolž sten poteka široka razpoka, ki jo je napolnil led. Med ledom in skalo smo prišli ob prečni razpoki 37 m globlje v še večjo dvorano, ki je dolga 20 m in široka 15 m ter ob prelomnicah oglasto izoblikovane. Strop te dvorane je leden, stene gole. Sredi dvorane je stal mogočen, približno 10 m visok čok ledu. Dno dvorane je pokrival debel grušč. Dvorana je bila prehodna vse okrog ledenega čoka. V stranski dvorani smo dosegli najglobljo točko jame, 105 m pod vhomom v jama.

Ledena jama na Stojni

Risal Dušan Novak

Glede na lego jame sklepamo, da prodira led v ta del ob razpoki, ki poteka v dinarski smeri po jugozahodni strani in ob prečni razpoki ob jugovzhodni steni stranske dvorane.

Na vzhodni strani ledenega jezera se za mogočnim ledenim zvonom odpira stranska poč, ob kateri smo prodrli do globine 40 m. Tu smo dosegli dno ledene gmote glavne dvorane. Dostopen del jame je tu dolg okoli 22 m in usmerjen od jugovzhoda proti severozahodu. Tla so bila pokrita z gruščem, na katerem leži okoli 40 m debela plast ledu. Proti vzhodu se ta del vleče vzdolž močne prelomnice, ki poteka prečno v smeri od vstopa v stransko dvorano proti ledenemu zvonu. Pravokotno nanjo je videti močno pretrte odseke kamnine vzdolž vhoda v jamo in v severni smeri proti najglobljemu delu ledenega jezera.

Vzdolž omenjenih prelomnic se je bila z udorom izoblikovala okoli 80 do 90 m globoka žepasta votlina, na zahodni strani ob manjših prelomih pa še okoli 20 m globlje brezno. Prehod iz glavne votline v stransko dvorano je bil v času, ko je led zapolnil jamo, razmeroma visok in ga ni mogel zamašiti niti obilno padajoči grušč. Navpične in previsne stene na vzhodni in severovzhodni strani dokazujejo, da je osrednji del globok še največ 40 m pod ledenim jezerom, manj jasna pa je situacija na prehodu v stransko dvorano. Plastoviti led v njej priča, da je doba, ko se je led usedal, že dolga.

Ledena jama na Stojni je dober objekt za študij sprememb in gibanja ledu ter toplotnih razmer v jami. Pričete meritve naj spodbudijo nadaljnje raziskovalno delo, opis jame pa naj bo tudi spodbuda, da se do jame in po pobočju v Ledeno dvorano nareda in zavaruje pot. Treba je preprečiti nesreče. Pred nedavnim se je ena od njih srečno končala.

ZGODOVINA KOROŠKIH PODRUŽNIC SPD

2. Koroška podružnica 1907–1914

DR. JOSIP ŠAŠEL

Ž

e na občnem zboru Ziljske podružnice v Celovcu, 18. marca 1906, je tajnik in blagajnik Al. Knafelc predlagal, naj se »Ziljska« preosnuje v »Koroško« in njen sedež prenese v Celovec. Nekako istočasno, pa se je preselil iz Ljubljane v Celovec, dr. Jos. Oblak in za naslednja leta prevzel Knafelčevo vlogo. Še na istem občnem zboru je računal, da bo treba v prihodnosti koroško podružnico zopet razdeliti na Zgornje in Spodnje Koroško, torej zopet – razdružiti.

Iz tega so razvidne težave, s katerimi se je borilo naše koroško planinstvo v tedanji dobi. Za ozemlje, raztegnjeno v dolžino od štajerske do italijanske meje, je bilo premalo delavcev, premalo sredstev. To ozemlje je obsegalo južno od Drave vse severne Karavanke od Dravograda do Trbiža, nadalje pa še Rabeljski kot in Kanalsko dolino z Zahodnimi Julijci ter še vzhodne Karnijske in Ziljske Alpe. Pa tudi severno od Drave je bilo treba misliti na sončno Osojsko Turje, Gure in Velikovoško Čezdravje z južnimi skloni Svinške planine. Na tem kar nepreglednem gorskem svetu je delovalo več sekcij D. u. Oe. alpenvereina, Oe. Tourist cluba ter še die Naturfreunde. Proti tej armadi, ki je nemško pleskala našo domovino, smo mogli postaviti 63 slovenskih planincev, ki so razpolagali z letnimi dohodki največ 800 kron.

Potrebno je bilo te skromne moči združiti, da se vsaj nekoliko uveljavi slovenski značaj goratega Korotana tam, kjer je bila sila največja. Take potrebe so sproti nastajale; turizem je dobival nove impulze z rastočim tujskim prometom ob jezerih, zlasti pa še z novo karavanško železnico. Ta je dovažala turiste do neposrednega podnožja planin od Obirja do Kepe, kjer ziljska podružnica še ni delovala.

Koncentracija slovenskega planinstva v Celovcu je bila torej utemeljena. Koroška podružnica se je ustanovila 23. febr. 1907; spremenjena pravila je deželna vlada v Celovcu potrdila 18. marca. Na občnem zboru je tajnik in blagajnik dr. Oblak poročal: »Se nikdar se ni toliko pisalo v nemških listih o delovanju SPD na Koroškem ter napadalo kakor v zadnji dobi... Podružnica je v zadnjem letu predvsem gledala na to, da ohrani slovenski značaj Roža, ki je po novi železnici odprt širšemu prometu, a je tudi v Podjurski dolini izvršila nekaj znamenitih markacij in osvojila najlepšo pot na Obir.«

Osebo se spominjam, da so se tedaj prvič pojavile napisne table in markacije SPD ob potih na Obir, Košuto, Stol, skozi dole Male in Velike Suhe na Golico, ter na Kom (Kepo). To je silno povzdignilo samozavest Rutarjanov, živečih v teh predelih.

Seveda se je pognal nemško nacionalni stroj v akcijo proti temu »vdoru«. Na istem občnem zboru je poročal Val. Jug, domačin iz Sel, da so veleposestniki zaprli gorske prelake, ki vežejo Kranjsko s Koroško, zlasti v skupini Košute.

Marsikateri starejši planinec se bo spominjal sitnosti, ki so mu jih delali zapriseženi čuvarji fevdalne posesti na koroški strani, če je na poti s Stola, Golice ali Kepe le količkanj zavlil stran od nemške markacije. In fevdalna posest se je kar nepretrgoma vlekla po vseh severnih Karavankah; Plešivec, Peco, Obir so obvladali grofje Thurni z vejami v Guštanju, v Pliberku in v Železni Kapli; na Peco in zahodne vrhove so segali še knezi Rosenbergi iz Ženeka; na Obirju so vladali petičniki iz Miklavčevega; nato so se širili grofje Dietrichsteini (sedaj Maresch) iz Humberka od Košute prek Stola in Kepe, le nekaj sveta so prepuščali Voigtom (Selske Kote in Brodi), baronom Helldorf (Medvedji dol) in knezom Lichtensteinom (severno od Golice). Ves njihov obo-roženi aparat se je poganjal v boj proti slovenskim kažipotom in markacijam...

Na naslednjem občnem zboru 14. febr. 1908 se je razgalila nova, podtalna zavora. »Planinski vestnik« je poročal o tem zboru: »Ker je bil načelnik (tj. poslanec Fr. Grafenauer) zadržan, je otvoril zborovanje njegov namestnik dr. Josip C. Oblak.« O tem pa piše »Mir«: »... od merodajne strani se poroča, da je bil zbor neveljavno sklican od podpredsednika, tajnika in blagajnika dr. Oblaka.«

Posledic to ni rodilo, občni zbor je ostal veljaven. V notici »Mira« pa je ost naperjena proti dr. Oblaku. Ta je edini v odboru planinstvo resno pojmoval; obenem pa se je uveljavljal kot politik proti večinski konservativni stranki (njeno glasilo »Mir«). Z odvetnikom dr. Fer. Milerjem, je namreč od jeseni 1907 izdajal tednik »Korošec« in se trudil pridobiti Korošce naprednega mišljenja, ki so se dotlej utapljali v nemškutarstvu, posebno pa še delavstvo v Borovljah, Podljubeljem, na Bistrici, Reberci in drugod. Dr. Oblak je pri delu za planinstvo seveda varoval strogo nepristranost; kot politik pa je bil izpostavljen ostrim napadom »Mira«, kar ni ostalo brez posledic na delavnost podružnice. Po njegovih besedah na občnem zboru je ta »obračala

Častitljiv dokument o
delu piparske bratov-
ščine iz Korenčanove
zapuščine. Za objavo
nam je oba (gl. str. 174)
odstopil tov. Tone
Škrajnar. Iskrena hvala!

Ured.

Čisti donesek namenjen je zgradbi in razgladnje,
ga slohpa na šišenskem ribu.

Vabilo

na predpustno veselico katere prireditelji družba
"planinskih piparjev"
v nedeljo dne 21. prosinca 1894
v steklenem salonu na "Dionikovem ribu"

Vpored:

1. Nje dom je moj, "udaja tamburaška trojica, planinskih piparjev."
2. Na planine "polka, svira na citrah gosp. Josip Seidl."
3. Moj Slovani, "udaja tamburaška trojica, planinskih piparjev."
4. Popovni slovenskih pevni "svira na citrah g. Seidl."
5. Naša naša domovina "udaja tamburaška trojica, pl.p."
6. Ruski ciganski valček "igra za 1. Bračin Tambovin."

7. Ples.

Začetek veselice ob 1/2 4 uri popoldne.

Vstopnina: 20 kr.

Priljubljeni se gleda na lepi namen hvalično
spregniti!

Planinski piparji.

pozornost našemu krasnemu Rožu in Selam. Tudi v Vrbski okolici, okoli Strmca se je precej storilo. Za to ima posebne zasluge gospod Lavrinc. To se pravi: delovanje podružnice je bilo več ali manj omejeno na kraje, kjer se je mogla naslanjati na člane naprednejšega mišljenja, med katere je spadal tudi župnik Lavrinc na Strmcu. Njegova in učitelja Kovača zasluga je, da se je SPD prvič pojavilo v tej okolici Vrbe. Članov je podružnica izkazala 64, dohodkov okoli 500 kron. Člani so izrazili pobudo, »da bi podružnica vabila tuje v krasni slovenski del Koroške... naj bi se izdala brošurica ali ročni kažipot z zaznamkom slovenskih in sploh dobrih gostiln in prenočišč«. — Predlog, ki se do danes ni mogel izpolniti.

Bolj skopo je tudi poročilo na občnem zboru 20. junija 1909. Navzoč je bil načelnik, državni in deželni poslanec Fr. Grafenauer. Ta je od leta 1900 do konca načeloval podružnici. Pri svojem obsežnem političnem delu se v planinstvu sicer ni mogel dosti udejstvovati; njegova zasluga pa je, da je važnost tega delovanja od vsega početka spoznal in ga s svojim ugledom pospeševal. Zopet je dr. Oblak podal tajniško in blagajniško poročilo: »Društveno delovanje se je omejevalo na markiranje potov in postavljanje kažipotov. Posebno je omeniti delovanje učitelja Svanjaka...« Učitelj Svanjak je pritegnil v področje SPD Strojansko hribovje od Dravograda do Pliberka. Članstvo in dohodki so ostali približno na dotedanji višini.

Naslednji občni zbor 13. marca 1910 je zopet vodil načelnik Fr. Grafenauer. Ugotovilo se je: »Po občnem zboru lanskega leta ni bilo nobene odborove seje, tekoče zadeve je reševal tajnik in blagajnik« (tj. dr. Oblak). Njemu zborovalci niso bili naklonjeni, saj »Mir« poroča: »...namesto odstopivših dr. Oblaka in V. Juga sta bila izvoljena Albin Ehrlich in A. Pesek.« Nobeden od teh pa »odstopivšim« ni bil kos. Dr. Oblak, ki je prinesel na Koroško nove pobude in jih po možnosti uresničeval, je z vsem svojim življenjem prav do poslednjega diha dokazal, da mu je bilo planinstvo srčna in umstvena potreba, takorekoč glavni poklic. Val. Jug pa je bil nena-domestljiv terenski delavec v važnem predelu Obir-Košuta-Ljubelj-Stol.

Tako je bila torej dr. Oblakova doba koroške podružnice končana.

V novem odboru je važno mesto tajnika zavzel Albin Novak, trgovec v Sinči vesi, prizadeven planinec, vendar oddaljen od središča in brez idejnega poleta.

Novo pobudo je tokrat dal načelnik Fr. Grafenauer, »naj novi odbor stopi v stik s slovenskimi občinami na Koroškem glede naprave slovenskih krajevnih tabel in kažipotov.« – Pozneje se je to moglo uspešno narediti samo v občini Št. Jakob v Rožu.

Odbor iz leta 1910 je bil prehodni. Pozneje se začenjajo uveljavljati mlajši, domači planinci. K sreči je objavil »Planinski vestnik« 1911 na straneh 149/50 imenski seznam članov, ki dovoljuje vpogled v temelje podružnice in v perspektive njenega delovanja. Od celotnega števila 82 biva v Celovcu 38 članov, na koroškem podežlju 37, ostali so izven Koroške. Na podežlju je 12 mlajših, ki so prihajali v poštev za terensko delo; v Celovcu pa je 20 mlajših članov, od teh 12 vnetih in aktivnih planincev. Ta slika je za tedanje razmere kar ugodna; domače planinstvo je dozorelo, da se postavi na lastne noge.

Kajti slovenski živeli se je v glavnem mestu Koroške (navkljub vse hujski nemški nestrpnosti) čimdalje bolj množil s posvetnim razumništvom. Naselila sta se dva slovenska advokata, ki sta poleg drugega pisarniškega osebja zaposlovala vsak po dva, tudi tri koncipiente; Ljubljanska kreditna banka je tu odprla svojo podružnico, ki je čedalje bolj uspevala in imela precej uradništva; končno so tu nastopali začetno službo koroški visokošolci po končanih fakultetnih študijah, posebno juristi pri sodišču. Vsi ti so bili med tednom intenzivno zaposleni v pisarnah (pri državnih uradih naravnost kot »Tintenkuhi«), zato so ob nedeljskem oddihu iz resnične potrebe po svežem zraku hiteli ven iz mesta, čim dalje v gore.

Iz te potrebe se je v evropskih mestih in velemestih rodilo moderno planinstvo, prejšnjim dobam neznano. Ta nujnost pa je za nas mlajše nastopila šele v tej dobi. Prej so starejši Korošci podpirali podružnico nekako iz rodoljubja, brez notranjega imperativa. Lega Celovca pa je za vse vrste športa naravnost idealna.

Odslej se je zbrala prav vsako nedeljo večja ali manjša skupina, ki je pohitela o vigradi na bližnje, poleti in jeseni na daljne višine, po možnosti še tako, da je za nastop za kak znatnejši vrh porabila prejšnjo noč. Tekmovali smo, kdo na zimo nabere več višinskih metrov; pri tem so se šteli samo metri, ki so presegali 1000 m nadmorske višine. Tako se je poročalo na občnem zboru leta 1912, da je izšel iz tega tekmovanja kot prvak avskultant dr. Rud. Silan, ki je dosegel skoraj 20 000 m. Pri teh obhodih so člani, posebno odborniki na svoje oči spoznali področje podružnice, njegove potrebe in nedostatke.

Pobudo za podrobno proučevanje je dala tudi Slovenska Matica s pripravami za izdajo zemljevida slovenskega ozemlja; treba je bilo ugotoviti in zbrati pravilna zemljepisna imena. To delo so na Koroškem opravili člani podružnice.

Kako je to proučevanje bilo potrebno, naj pokažejo naslednji primeri: Leta 1909 je pisal Franz Pehr iz Volšperka v glasilu alpenvereina in v posebni brošuri o »Beiträge zur Namenkunde im Hochstuhl – und Koschutagebiet«; predlaga, da se Košuta preimenuje v Hirschwand, Zelenica-Grünberg, Grintavec-Gründling, Rjava peč-Rotwand, Volčji vrh-Wolfshöhe, Toplak-Warmleiten, Grlovec-Ferlachner Horn, Plesnovčeva planina-Schimmelalpe, Medvedjak-Bärenkessel, Kozjak-Geisberg, Kosmática-Rauhgufl, Korenščica-Wurzenberg itd. itd.

V onem času so se na debelo germanizirali vrhovi Karavank; pri tem so se Nemci še hvalili, kako da so galantni – Babo so prekrstili v Frauenkogel! Mi smo jim predlagali, naj Zelenico bolj užitno imenujejo Spinatkogel; dokazovali smo tudi, da košuta ni Hirsch, temveč Hirschkuh,

To so samo vidnejša imena. Koliko pa je na nemških kartah drobiža, ki so ga spakedrali. Starejši planinci so se gotovo zamislili nad imenom Quadia onstran Golice; to je naše Kladje. Malo bolj zahodno strašijo še na naših kartah imena »Ardešica« in »Gebno«; tako so Nemci »popravili« naša imena Rdečica in Gumno. Nad nemško karto smo sedeli npr. neke sobote pri Trabesingerju in delali načrte za nedeljski izlet v smer Košute. »Kaj je to – Mersli Vovk, Mesisich, Menig?« Zmrcvarjena slovenska imena! Šele Selani so nam na mestu razvozlati le uganke: Mrzli log, v Mecesjih (sedaj imajo nemške karte Lärchenberg!) in Mejnik!

Včasih pa celo domačini niso znali kako ime pojasniti. Na višini Gur pri Radišah je karta izkazovala ime Nahujnach. Podobnega imena tam sedaj ni. Šele po dolgem poizvedovanju sem mogel dognati, da je nekda bil tam občinski pašnik (danes zaraščen z lesom), na katerega so iz okoliških vasi gonili živino po »gonjah« (na obeh straneh s plotom zagrajena pot). Zato se je kraj tedaj imenoval »Na Gonjah«.

Nestrpni nemški nacizem je odrekel Slovencem na Koroškem pravico do obstoja, do življenja. Porodila se je doktrina o »bindišarjih« – odrekli so nam jezik, odrekli preteklost. Zgodovinsko ustoličenje na Gosposvetskem polju da je nemški običaj. Vse te doktrine so se brutalno uvajale v šolah, v uradih, na železnicah, povsod v javnem življenju. Na železnici še posebno: na slovensko imenovanih železniških postajah niso izdajali voznih listkov. Ta »kulturni škandal« se je začel 4. 9. 1909 na postaji Celovec. Župan občine Blato pri Pliberku, Pavel Miklavčič, je zahteval listek do domače postaje »Pliberk«. Uradnica osorno: »Reden sie deutsch!« Ker se župan ni uklonil, ga je vratar odvedel k postajanačelniku, ta pa je po kratkem prerekanju začel kričati »in den Kottler mit ihm!« Uklenjenega sta ga dva policaja gnala skozi vse mesto na magistrat in ga spotoma obkladala »Werkzeug der Pfaffen...«

Podobni incidenti so se ponavljali vse do svetovne vojne; planinci smo bili pogosto prizadeti. Celovski kulturni škandal je postal predmet razdraženih razprav v državnem zboru na Dunaju, nemški nacisti so drzno trdili: Slovenska krajevna imena so na Koroškem neznana, šele pred nekaj leti so jih izmislili kranjski profesorji pri kislem vinu...

Nacistična rabulistika iz leta 1910!

Vse to je živo prizadejalo nas planince. S tem večjo vnemo smo hodili med ljudstvo na deželi, med pastirje v gorah in jih poslušali, kako izgovarjajo zemljepisna imena. Zbirali smo podatke za »Vodnik po slovenskem delu Koroške«, ki ga je podružnica nameravala izdati.

Seveda je teklo tudi drobno delo z markiranjem potov in postavljanjem kažipotov, ki jih je bilo treba sproti obnavljati. Pri skromnih razmerah smo se tiho in vztrajno pripravljali na večji razmah: gradnjo planinske koče v Zajzeri, na publikacijo vodnika. V Celovcu smo našli zavetje v hotelu Trabesinger. Tudi tam smo stalno čutili, na kako vročih tleh smo bili. Začela se je vojna na Balkanu, tisk je podžigal strasti, konstruiral afere, kakor ono z avstro-ogrskim konzulom v Prizrenu. Ob raznih proslavah Südmarka in Schulvereina so se nacisti do besnosti ogrevali nad verzi Kernstocka:

Lasset die wilden Slawenstürmer
Nimmer mehr durch Marburgs Tor!
Lieber rauchgeschwärmte Trümmer,
als ein windisch Maribor!

Nahujskane množice so dirigirali pred hotel Trabesinger, češ: iz njega se kali »der Kärntner Landesfriede«! Tam se je začelo obleganje v znamenju tuljenja, kamnov in pljunkov...

V tem vzdušju je nato vse naše delo propadlo v požaru svetovne vojne. Najboljši planinci, kakor dr. Silan, prof. Podboj in drugi so položili svoja mlada življenja na krvavih poljanah Galicije. Propadlo je vse njihovo gradivo...

Tako je končala ta najsevernejša podružnica SPD kot rastlina, zatrta v kalu.

3. Plebiscitna doba

Janko Mlakar piše v pregledu 60-letne zgodovine SPD (PV 1953, str. 400) o dobi po prvi svetovni vojni naslednje: »Nade, katere smo Slovenci gojili, ko se je nehalo svetovno krvoprelitje, se niso izpolnile. V upanju, da ostane slovenski del Koroške naš, se je pripravljala ustanovitev treh podružnic, Pliberk, Velikovec in Borovlje.«

Te navedbe je treba v toliko popraviti, da se ustanovitev podružnic v navedenih mestih ni samo pripravljala, temveč so bile tam res ustanovljene in so v letu pred plebiscitom tudi delovale.

Za Pliberk mi je osebno znano, da je tam delovala »podružnica za Mežiško dolino«, njen načelnik je bil notar dr. Senčar.

V Borovljah je delovala »rožanska podružnica«, načelnik prof. dr. Mišič. Že 16. jan. 1920 je prinesel list »Korošec« (glasilo Slovencev med plebiscitom) notico: »Novo ustanovljena podružnica za Rož priredi 1. februarja v Borovljah planinski ples«.

Isti list je 9. januarja 1920 objavil: »Ustanovi se podružnica SPD za sodne okraje Železna Kapla, Dobrla vas in Velikovec dne 14. t. m. v Narodnem domu v Velikovcu«. Navedenega dne je »Belska podružnica« res začela. Izvoljeni: tajnik komisar Milač, blagajnik notar Kolšek, načelnik jaz.

O delovanju te podružnice je »Korošec« poročal dne 12. marca 1920: »Belska podružnica SPD priredi v soboto 13. t. m. v Nar. domu v Velikovcu družabni večer s pred-

vanjem». Dne 19. marca 1920 pa je objavil naslednji oklic: »Planinci pozor! Belska podružnica SPD v Velikovcu ustanovi planinski muzej. Kot prve predmete smo pridobili krasen relief in zemljevid Klopinskega jezera. Zbirati hočemo tudi karte, načrte, lepe fotografije, slike itd. Prijatelje vabimo, da bi nam k temu pripomogli. Nadalje ustanovimo planinsko knjižnico in smo pripravljeni nakupiti v turistikto spadajoče publikacije, tako slovenske kakor tudi v drugem jeziku. Ponudbe staviti na notarja Avg. Kolška v Velikovcu».

Seveda so bili vsi planinci vpreženi predvsem v delo za ugoden izid plebiscita. Vendar pa pri tem tudi pravega planinstva nismo zanemarjali. Belska podružnica je pri tem posebno pozornost obračala na porečje Bele (Obir, zahodna Peca) ter na Klopinsko jezero, ki se je razveseljivo razvijalo v važno letovišče za Maribor in Dravsko dolino navzgor. Velika potreba po napisnih tablah in markacijah je bila tudi na Velikovškem Čezdravju in Svinški planini. Pozneje naj bi se podružnica delila in teren južno od Drave prepustila središčem v Dobrli vasi in Železni Kapli, iz Velikovca pa da bi se predvsem Svinška planina odprla širši turistikti s kako kočjo.

Že od nekdaj so koroški Slovenci kazali svojo narodno zavednost s kresovi na predvečer praznika sv. Cirila in Metoda. Posebno impozantno so ti ognji zagoreli zvečer 3. julija 1920; planinci so skrbeli, da so se žgali na vseh vrhovih in vršičkih. V večji družbi sem ta prizor gledal z vrha Obirja, ostal mi bo nepozaben. V morju plamenov je plapolalo vse plebiscitno ozemlje: Podjuna, tako ravna med Peco in Dravo, kakor gorata po dolinah Lepene, Lobnika, Remšenika, Obirskega in Kort, pa onstran Drave Velikovška okolica do vrhov Svinške planine, pa Celovško polje tja do Krke, pa Gure in južno Zajezzerje, pa ves Rož gori do Baškega jezera in do vrat Beljaka. Čim bolj ob meji, tem bolj jarki in mogočni so bili ti kresovi: tam na Gruči proti Lobodski dolini, gori na Dješki in Knežni planini, pa tam ob Krki in Glani skoraj do praga Celovca. Ozemlje prek te črte je kakor odrezano ostalo v temi, le redki ognji na vrhu Št. Krištofa, na Hrebelji, na Čilberku in nekih gričih Celovškega polja onstran Krke so oznanjali, da tudi tam plantijo slovenja srca.

Kako je bilo mogoče, da je ta svetli plebiscitni sen utonil v tako strašno temo?

O tem se je pisalo tako s stališča »mea culpa« kakor s stališča »izigrali so nas«. Vse premalo pisalo!

Za nas, udeležence te tragedije, je absolutno jasno: že sam plebiscit je bil diktat proti nam, prav posebno pa izvedba diktirana tudi tako, da za Slovence ni bilo nobene ugodnosti.

Bilo je dosti priložnosti, da so nas izigrali.

Tako je zopet propadlo vse planinsko delo v plebiscitnem Korotanu.

PLANINSTVO IN DRUŽBENO NEGATIVNI POJAVI PRI MLADINI

JOŽE RAJER

S

estavek ne zajema planinske dejavnosti v njeni celovitosti. Rad bi le pokazal, da ta dejavnost zmanjšuje delinkvenco pri mladini. Sestavek ne temelji na analitičnih podatkih ali izsledkih, temveč zgolj na številnih opažanjih. Želimo, da se tudi planinstvo obravnava kot enakovreden in enakovreden dejavnik pri zmanjšanju družbeno negativnih pojavov pri mladini. Opozoriti hočemo tudi na problem družbene valorizacije, saj je dejavnost naših društev tudi z gledišča preventive v kriminološkem smislu toliko pomembna, da bi jo bilo treba kot tako tudi družbeno-politično obravnavati, ovrednotiti in uveljaviti. Seveda bo to možno le, če bodo odgovorni družbeno-politični dejavniki in strokovne službe natančno spoznali delo takih organizacij.

Lahko trdimo, da je planinstvo ena od družbeno najbolj koristnih in aktivnih oblik za preživljanje prostega časa posebej še danes, ko vse bolj prevladujejo pridobitniške tendence s pogosto tudi asocialnimi oblikami zadostitve. Prav te pa mladina po zgledu starejših vse pogostejše uporablja. Zaradi tega je planinstvo tudi vzgojni, kulturni in humanistični korektiv. Planinske organizacije navajajo občane, zlasti mladino k aktivnemu delovanju v prirodi, predvsem v gorah, da spoznajo naravne lepote, kulturne

znamenitosti in se telesno okrepe. Vzgajajo svoje člane v skromnosti, samostojnosti, tovarištvu, disciplini, vzajemnosti, pogumu, srčni kulturi in spoštovanju do dela.

Izpolnjevanje teh nalog na način, določen v statutu, je samo po sebi gotovo velikega preventivnega pomena. Planinsko delo z mladino razvija mladostnikovo osebnost v pozitivno smer, ker ga navaja na organizirano, konstruktivno delovanje, da se pozitivno uveljavlja, omogoča mu vsestranski razvoj v zelo privlačni obliki in mu ob tem oblikuje značaj. Organizirana oblika delovanja omejuje svobodo posameznika, vendar ta omejitev usmerja in navaja k redu in delu.

Če pravočasno zajamemo mladino in jo usmerimo v družbeno sprejemljivo sproščanje nakopičene energije, bo problem v mnogih primerih zadovoljivo rešen.

Planinsko izletništvo, alpinizem, planinsko leposlovje, turno smučanje, orientacijski šport, opremljanje in markiranje planinskih potov, spoznavanje varstva okolja in narave, gorska reševalna služba, planinska fotografija, planinska organizacijska in gospodarska dejavnost, so glavne oblike in možnosti aktivnega delovanja in zdravega preživljanja prostega časa.

Aktivnost je možno prilagoditi sposobnosti posameznikov in jo stopnjevati od najlažjega planinskega izletništva do vrhunskega alpinizma. Posebna prednost je v tem, da je te aktivnosti možno gojiti od najmlajših let do visoke starosti. Tudi dejstvo, da je sorazmerno poceni, da združuje družine in goji družabnost, je vredno omembe. Zaradi svoje raznolikosti je planinstvo v vseh svojih oblikah zelo privlačno za mladino. V organizaciji je skoraj 50 % mladih. V 121 planinskih društvih je danes v Sloveniji približno 45 mladinskih odsekov, v katerih je včlanjenih preko 30 000 mladih. V šolah deluje že 100 planinskih skupin pod strokovnim planinskim in pedagoškim vodstvom mentorjev – prosvetnih delavcev, katerim je republiški sekretariat to že priznal za izvenšolsko interesno aktivnost. V planinski organizaciji sta tako dve glavni obliki dela z mladino: delo v mladinskih odsekih v posameznih društvih in planinske skupine v osnovnih in srednjih šolah. Kot posebno obliko dela z učenci na osemletkah pa naj omenim tudi akcijo »planinec-pionir«. Njen namen je navajati najmlajše na hojo v naravo in gore in jim privzgojati čut in spoštovanje do narave. Obenem ta akcija omogoča mladini, da v posebnem dnevniku opišejo svoja doživetja.

Čeprav opisane dejavnosti že v tej obliki pomenijo preventivo, bi mogli storiti še več, če bi družbeno angažirali SZDL, ZK, sindikate, krajevne skupnosti v osnovnih organizacijah, interesnih skupnostih občanov, med katere spadajo takojimenovane specializirane organizacije planinska, taborniška, smučarska in druge. Gre za koordinirano družbeno akcijo, ki naj bi skušala vključiti tudi strokovne socialne službe v interesne organizacij občanov, posebej še tistih, ki vključujejo mlade. Posebni programi preventivnega dela, ki naj bi jih izdelale socialne službe v sodelovanju s krajevnimi skupnostmi ter zgoraj naštetimi družbeno političnimi organizacijami, bi naj po analizi posameznih območij vsebovali tudi delež, ki naj bi ga v preventivni dejavnosti zavzele tudi specializirane organizacije.

Doslej v tej smeri ni bilo storjeno kaj zaznavnega. »Sodelovanje z društvi in pomoč društvom« pri njihovem delu je pojem, ki ga često srečamo v statutih krajevnih skupnosti in občin. V najboljših primerih pa je to »sodelovanje in pomoč« le večji ali manjši denarni znesek v proračunu občine, krajevne skupnosti ali občinske zveze za telesno kulturo. Nismo pa še zasledili razprav in ugotovitev o vzgojnem preventivnem učinku telesnovzgojnih in podobnih društev.

Pri tem bi bilo treba izdelati sistem sodelovanja, ki bi ga morali upoštevati vsi družbeno pomembni dejavniki, organi socialne pomoči krajevnih skupnosti, društva, prizadeti starši, šole s svojimi socialnimi in psihološkimi sodelavci ter strokovne socialne službe v občini. Praktično bi tako sodelovanje pomenilo tudi personalno povezavo: člani socialnih komisij ali odborov bi naj sodelovali tudi v upravnih odborih društev in obratno. S tem bi pospešili vključevanje otrok in mladine v društva, zlasti še mladine, ki je prepuščena sama sebi in ulici in že kaže znake neprilagojenosti.

Šole kot vzgojni dejavnik naj bi dale svoj delež s šolskimi športnimi društvi, planinskimi, taborniskimi in drugimi telesnovzgojnimi sekcijami. S tem bi bila zagotovljena povezava med krajevnimi skupnostmi, društvi in šolami. Pri prizadevanjih za vključevanje mladih v te interesne organizacije je zlasti pomemben »kurativni« preventivni namen: kako v te skupine vključiti posameznike, ki že kažejo osebne deviacije, niso pa še ali pa so (v posameznih primerih) že prestopniki. Poskrbeti bi morali, da se na šolah razvija vrsta za mladino zanimivih aktivnosti, ki bi jih vodili mentorji — pedagogi posamezne šole.

Seveda je treba za tako delo posebej usposobiti mentorje pedagoge, ker bi morali poleg področja, za katero so se odločili (npr. za mentorja planinskih skupin), dodatno poznati socialno in vzgojno oz. prevzgojno področje. Investicije v kadre, v kolektivno in v izjemnih primerih v individualno opremo (nakup opreme za socialno šibkega mladince), bi se kaj kmalu pokazalo kot zelo koristna družbena naložba.

PLANINSKI MUZEJ – OSNOVA PLANINSKE DOKUMENTACIJE

STONE STROJIN

V

ečkrat iščemo fotografijo te ali one koče – tudi današnje – potrebujemo sliko za nekrolog, rabimo negativ za planinsko razglednico ipd. Vendar ne gre samo za slikovno gradivo, temveč tudi za spominske podatke tega ali onega zaslužnega planinca ali društva. Običajno mora za to vedeti in poskrbeti tajnik PD. Če ve, je dobro, če ne, tudi ni greh. S tem je navadno zadeva tudi končana.

Žal moramo tudi ugovoriti, da ne razpolagamo s fototeko niti vseh važnejših slovenskih gora niti vseh planinskih koč niti slik vseh odlikovancev z zlatim častnim znakom PZS.

Čeprav je po letih delovanja naša planinska organizacija stara, z njeno dokumentacijo ne moremo biti zadovoljni. Bolj ko se čas odmika, bolj to spoznavamo. Na skupščinah se vedno vrste pozivi na zbiranje gradiva za slovenski planinski muzej, ki naj bi poleg redne muzejske dejavnosti na zahtevo interesenta postregel s slikovnim gradivom oz. kopijo in podatki, ki smo jih omenili v uvodu članka. Seveda je do organizacije planinskega muzeja na taki ravni še daleč, opozoriti pa moramo, da se kot planinska skupnost sami ne odzivamo na pozive po zbiranju gradiva. Kot primer naj navedem, da sta na dve taki okrožnici PZS od 120 PD v Sloveniji odgovorili le dve PD! Kaj potem takem zbiranju gradiva za slovenski planinski muzej ni zadeva vseh PD?

Morebiti bo kdo ugovarjal, da ob naslovu tega članka ne ločim arhiva od muzeja. Dejansko pa je pri vseh muzejskih ustanovah – vsaj na začetku – arhivskega gradiva precej več kot muzejskih predmetov. Po svoje pa so obratno muzejski predmeti, kolikor so sploh atraktivni, dosti bolj zanimivi po sebi kot razne listine ali njihove kopije. S strokovnega pogleda so pri vprašanju ali gre za muzej ali za arhiv, vsaj na začetku razne dileme in razhajanja.

Kaj želimo zbirati? Morda je za koga stara razglednica, katere naših prvih planinskih koč, ki jo je založilo še nekdane DOAV ali SPD v prvih desetletjih, neaktualna. Ali celo prvi Knafelčevi grebenski zemljevidi, ki jih je sicer že davno prehitel čas. In vendar so morda take razglednice poleg redkih fotografij s foto plošč edini dokumenti preteklosti, grebenske skice s potmi pa podatki o prvih markiranih poteh.

Zato na vprašanje, kaj naj zbiramo za planinski muzej, na začetku lahko rečemo – vse! Zanimati nas mora resnično vse, saj skoraj ni dejavnosti, na katero SPD in PZS v dolgih desetletjih dejavnosti ni poseglo. S tem pa ni rečeno, da smo zainteresirani za vsakršno staro ropotijo. Toliko avtokritičnosti že pričakujemo od sodelavcev.

Vzpredno s splošnim zbiranjem in kasnejšim strokovnim izborom mora potekati posebno in posamezno zbiranje. Tu gre za prav določene podatke, fotografije in predmete, za katere vemo ali vsaj pričakujemo, da jih bomo dobili. Pri svojih in potomcih pokojnih zaslužnih planincev smo včasih nezaželen obiskovalec. Fotografije pokojnih so običajno unikati, skrbno čuvana družinska last, čeprav gre za širši slovenski pojem. Prepričaj, če moreš!

Če od težav pri zbiranju preidem na vprašanje, v čem je pomen dokumentacije, moram podčrtati, da so tudi slovenska pokrajina, planinske naprave, prireditve in človek nekega zgodovinskega trenutka sestavni del narodne zgodovine. Uporabna vrednost fotografij in predmetov svoje dobe je v zgodovinskem pomenu dostikrat neprecenljiva, čim bolj se čas odmika. Vsi narodi pa tudi organizacije slavijo svoje jubileje tako tudi slovenska planinska organizacija, le da smo pri takem praznovanju preveč manifestativni in praznični, premalo pa konkretno delavni.

Planinski muzej je prvenstveno študijska ustanova in ne zgolj galerija odn. stalna razstava, kot mnogi mislijo. Sistem mora ostati, vsebina pa se neprestano dopolnjuje. Zato se kulturna vrednost muzeja ne meri po razkošno opremljenih razstavnih prostorih, temveč po bogastvu svojih predmetov, po popolnosti svojih zbirk, razvejenosti svojega strokovnega dela. Funkcionalen prostor je sicer vsega spoštovanja vreden pogoj dejavnosti, pomembnejša od tega pa je zavzetost sodelavcev in PD pri zbiranju gradiva. Zato diskusija nekaterih »najprej dobite primeren prostor, potem pa bomo dali,« ni na mestu. Najprej je treba gradivo evidentirati, sortirati, kartotečno vpisati in konservirati v mape in ovoje ter shraniti na ustrezna mesta, šele potem je mogoče postavljati zahteve za prostorske dimenzije, za notranjo opremo itd.

Zavedati se moramo, da je treba stanovitno zbirati gradivo ne glede na to, ali sedanjí res neprimerni prostor v pretesni sobi na PZS ustreza ali ne, saj se z vsakim

letom izgublja mnogo dragocenega gradiva. In marsikaterega moža, ki bi vedel kaj povedati, ne bo več. Dejstvo, da še po 80 letih delovanja planinske organizacije nimamo zbrane niti kronike vseh PD, dovolj zgovorno kaže, da smo v velikem, ponekod že v nepopravljivem zaostanku.

Kot študijska ustanova morajo muzejske sodelavce načrtno in splošno zanimati zlasti naravoslovne vede, a prav tako tudi družbene vede. Planinski muzej mora delovati v organski povezavi s planinsko knjižnico in se z njo dopolnjevati v celoto. Muzej mora biti, kolikor se le da, ogledalo planinske preteklosti. Zato je posebnega pomena delovanje zamejskih PD, saj prav tu najbolj obstoji nevarnost, da se gradivo – kolikor ga je – izgubi, pričevanja ne zapišejo in objavijo.

Vprašanje je, kako zbuditi množični odziv in omogočiti študijsko usmeritev. Razmišljam o tem, ali naj bi preko tematičnih planinskih razstav (npr. GRS, varstvo narave, delo z mladino itd.), ki bi sledile vsako leto, prišli v desetletju kolikor toliko do popolnega gradiva za slovenski planinski muzej. Znano je, da se ob razstavah zbere največ gradiva. Ni nujno, da bi te razstave morale biti v Ljubljani, čeprav si jih tu ogleda največ ljudi. Čeprav so razstave draga zadeva, menim, da bi vse komisije PZS ob podpori PD in MDO v desetih letih izvedle vsaka svojo razstavo.

Vzporedno z razstavami naj bi se v kraju razstave vršili tudi zbori npr. gorskih vodnikov, gozdarjev varuhov narave itd. Na ta način bi si zagotovili predmetno-muzealno in študijsko obdelavo za določena področja. Te akcije bi nekaj pomenile, če bi jih dobro pripravili, skupno zasnovali in bi jih družba financirala. Le tako bi si v primerno kratkem razdobju ustvarili slovenski planinski muzej, ki ga PZS s številnimi PD in članstvom potrebuje in ga glede na svojo vsestransko dejavnost v slovenskem kulturnem prostoru tudi zasluži.

CASSINOVİ »PAJKI«

V

I.

ečkrat smo že poročali o plezalskem krožku, katerega ustanovitelj je Riccardo Cassin, prvak iz P. Walker v Grandes Jorasses in Piz Badile, še danes aktiven alpinist. L. 1971 je minilo 25 let, kar so se v mestu Lecco združili v udarno alpinistično grupo »ragni« – je minilo 25 let, kar so se v mestu Lecco združili v udarno alpinistično grupo »ragni« – pajki, pod imenom »Gruppo Ragni della Grignetta – CAI Lecco«. Naziv poteka od samega Tita Piazza iz Val di Fassa, legendarnega antifašista, gorskega vodnika. Ko je videl plezati Gigija Vitalija, je Tita Piaz vzkliknil: »Ta mož iz Lecca pleza kot pajek!« In Tita Piaz je s to primero dal ime plezalski eliti starodavnega mesta ob Komskem jezeru.

Riccardo Cassin je obletnici posvetil članek v Rivista Mensile 1972/4. Začelo se je s tem, da so plezalci iz Lecca l. 1946 vodili člane glavnega odbora CAI po različnih smereh na Gringo, v Corno del Nibbio pa prikazali tehnično plezanje zbranim odbornikom. Njihov ugled je takoj zrasel in organizirana skupina je bila s simpatijo sprejeta. Imeli so sicer težave s financami, a že l. 1947 so imeli svoj avtobus, ki je lahko naložil 26 alpinistov. Cassin pravi, da so uspeli, ker so gojili resnično tovarišstvo in ker jih je družil neugasljivi ogenj ljubezni do gora. V vseh 25 letih so uživali mednarodno reputacijo. Ustanovili so l. 1953 svojo šolo. Grigna in Grignetta sta postali evropski pojem dobrega plezanja.

»Pajki« imajo za seboj dvajset velikih ekspedicij v Himalajo, Ande, Afriko, Grenlandijo, ZDA, Oceanijo in Antarktiko, 200 prvenstvenih smeri v Alpah in nešteto takih v Grigni, iz katere so se »zlegli«, več sto prvih ponovitev, čez 100 prvih zimskih in ne dosti manj solo-vzponov. In čez tisoč reševalnih akcij! Med njimi so člani CAAI, akademiki, državni inšpektorji, iskani vodniki in nosači, člani francoske GHM in angleškega Club Himalayan. Nekateri so prešli najvišja državna odlikovanja. Danes štejejo 83 članov (53 delovnih in 31 častnih), od teh je 14 akademikov. Ime mesta Lecca so razglasili po vsem svetu. Po pravici je skupina »pajkov« prejela nagrado mesta Lecca. Vse kaže, pravi Cassin, da bo skupina svoje dosedanje izročilo ponesla v prihodnje čase. V naslednjem objavljamo interview z enim od današnjih mladih »pajkov« Rusconi, o katerem beremo same velike stvari.

T. O.

Nenapovedan razgovor s pajkom pod Scioro

Začelo se je po naključju. Stali smo na hotelski terasi, prislonjeni na jezerski breg. Tam čez so se videle luči Cadenabbia in Menaggia, skozi gosti zastor dišeče glicinije nad nami se je tu in tam utrnila luč, s katero se je avto gнал po cesti iz Varenne proti Esinu. Razgovor je zamrl, kakor da smo si že vse povedali, kar vemo. Kot skoraj vedno se je našla odrešujoča oseba, ki je zasukala pogovor.

»Baje organizirajo v nedeljo izlet po dolini Esina navzgor vse do Grigne Meridionale in Grigne Settentrionale,« pove nosljajoci Škot iz Edinburga.

Prišlo je mojih pet minut. Razlagal sem družbi o čudežih 2125 metrov visoke Grigne Settentrionale, Grignette imenovane, o njenih stenah, mikavnih prečnicah, o snegu, ki me je zatekel v njenih strminah, o značilnih stolpih, ki se prav z dolomitsko drznostjo poganjajo iz zelenih trat, o planšariji Piani di Resinelli, o ozebnikih tam okoli. Na dnu teh ozebnikov, v pečinah pri njihovem izteku spominjajo številne plošče na alpiniste, ki so v svojem plezalskem žaru precenili svoje moči in za vedno ostali tam. Skratka o Grignetti, ki je pravcato pokopališče. Saj ni čudno, milijonski Milano je le dobro uro stran.

»Dosti o tem višinskem pokopališču,« mi vzame besedo postaven možak, »nič čudnega, če hodijo ljudje v hribe brez oprave in priprave. Treba je imeti vrv pa cepin pa tudi dereze niso odveč.«

»Dereze,« se spet vključim in omenim avčinke.

»Avčinke?« prisluhne de Silvera, sicer Amerikanec, zdaj pa se v Amsterdamu ukvarja z mrežno dinamiko kristaliničnega vodika, »poznam Avčina, srečal sem ga pred leti v Grenoblu na elektrotehniškem kongresu.« Ni treba posebej zapisati, da sem bil pripombe vesel, ker sem sredi tujih, iz vsega sveta zbranih ljudi naletel na odziv naše domiselnosti, na odmev naše ožje domovine. Pogovor je zavil nazaj na Grigno in Grignetto. Ko sem šel zopet po sapo, me je prehitel Giorgio:

»Kaj bi govoril o teh kucjih, pravi hribi so tam, kjer je granit.« Giorgio je sicer tih možak, zasanjanega pogleda, vodja spektroskopskega laboratorija na institutu.

»Pokazal ti bom, kaj so Centralne Alpe, kaj je granit in pravi gorski svet«, mi je zagrozil.

Začel sem izgubljati trdna tla pod nogami. Centralnih Alp svoj živ dan nisem videl. »Na Piz Badile greva.«

»Prav, na Piz Badile, nikamor drugam.«

Ko pregleduje mojo opremo – le kvedrovce mu lahko pokažem – se zgrozi. Res je, dobil sem jih za malo maturo. Če že niso v redu, jih lahko vsaj pohvalim, da se dobro držijo.

»Spigolo boš videl, vrh si pa izbriši iz glave.«

In sem hitro pozabil na vrh. Bila je prelepa vožnja po desnem bregu jezera Como. Široko se je odprla dolina Adde, ki se steka v jezero pri Colicu. Namesto da bi zavila ob Addi do Sondria, sva pri Colicu obrnila na sever proti Chiavenni. Od razpotja v Chiavenni sva uživala pravo gorsko vožnjo po idilični dolini reke Mere in pri Castasegni prestopila švicarsko-italijansko mejo. Pot je ves čas napeta, asfaltna cesta se vije ob mlečno beli Meri, ki jo napajajo številni studenci z obeh strani doline. Sučeva se iz ovinka v ovinek, mimo naju švigajo gozdiči ljubih mi macesnov, vse pa poveže Giorgiovo godrnjanje »Chi va piano, va lontano,« počasi se daleč pride.

In že sva čez most v vasici Bondo. Val vročine je butnil v naju. Bilo je soparno, in zavil sem v bife.

Giorgio pa, kot da bi ga izstrelil, nazaj na most.

Res, Mera je tam izdolbela kanjon, globoko se je na dnu penila voda, nad slapom se je razpela mavrica. Glorija gorske lepote.

Iz bleščečega ledeniškega vznožja so kipeli granitni velikani Piz Badile (3308 m), levo od njega Piz Cengalo (3370 m), Cima della Bondasca (3267 m), vsa mogočna grupa Sciora, Sciora Dadent (3275 m), Ago di Sciora (3205 m) in Sciora Datora (3169 m). Spre-daj vasica Bondo, s škrliljem pokrite hiše, zeleni bregovi nad njimi in ta venec temnih gora na belem ozadju ledenikov in modrega neba. Nato je Giorgio pognalo nazaj v avto in toliko, da mi ni on ves čas tiščal nogo na plinu. Po divjih makadamskih ovinkih sva podila po dolini Val Bondasca do planšarije Laret na Plan Marener (1365 m). Prostor za parkiranje sva našla prav na repu več kot 500 m dolge kolone avtov vseh narodnosti, oznako JU je imel le najin.

Oprtala sva si v culo nekaj malega, kar sva imela s seboj. Prvih 100 m sva se ogrevala, potem je Giorgio s pogledom uprtim naravnost v Spigolo, v severni raz piz Badile, rinil navkreber kot stroj. Meni je bila odveč palica, na kateri mi je bingljala culica,

na poti mi je bilo tudi pivo, ki sem si ga privoščil v Bondu. Pot me je neusmiljeno ožemala, odmetaval sem obleko s sebe in topo bolščal v temnosivo granitno kamenje, vdeleno v temno prst, poraslo s slečem. Brez prave volje sem bredel potočke, ne meneč se za mokroto v čevljih. Prav vse, kar sem preje občudoval, je izginilo in ostala je le ta strmina, teh nekaj metrov, ki sem jih videl do Giorgievih peta, potem še teh ni bilo več, izginili so skupaj z lastnikom. Bilo je čadasto popoldne, sonce je sijalo kot žareča plošča skozi meglico na mojo utrujenost. Le kaj mi je bilo treba riniti v ta hrib in še s takim hodcem, kot je Giorgio. Začelo se mi je svitati, da je Giorgio povezan s hribi vsekakor močnejše kot jaz.

»Kako je lep zahod,« me dramijo njegove besede, »lepo bova imela jutri.« Čudno me gledajo obiskovalci zavetišča Sasc Fura (1904 m), mojo upognjeno postavo, zlepljene lase, upadlo lice, zevajoče čevlje in culico iz zelenega platna. Pa mi je bilo vseeno.

S suhimi ustnicami spravim iz sebe »bon giorno«, nazaj v zboru dobim »guten Tag«. Neusmiljeno so se mi maščevali dnevi, ki sem jih predsedal za pisalno mizo, meseci meglenega Milana. Civilizacija je dvorezen meč; lahko da je velik napredek za človeštvo, ni pa nujno, da je tudi blagor za človeka. Ko poskušam obiskovalcem kože trmasto dokazati, da z menoj le ni tako hudo, požiram pivo in se oziram po koči. Skozi mrežasto okno se prikrađe žarek sonca, lovi se ob štedilniku, se ujame v zlate oskrbnici lase in zariše dolgo, svetlo, prašno sled v mehko temo.

»Pridi, da ti predstavim prijatelja.«

Prijatelja? Vsak mi je sovražnik, ki me zdajle podi stran od štedilnika.

»Signor Tessari in signor Rusconi!« Name ne naredita posebnega vtisa. Ko stopiva za bajto, mi Giorgio pove, da se že dolgo pozna z njima, da ju je privikrat srečal na vrhu Piz Badile, ko je preplezal severni raz, med tem ko sta onadva izstopila iz Cassinove direttissime, ki poteka bolj desno od znane »via del fratelli«. Brata Rusconi skupaj s Tessarijem sodita v vrh italijanskega alpinizma, torej senzacija.

Ko sem šel mimo štedilnika, sem ju naskočil z vprašanjem. Pa beseda kar ni hotela steči. Da mi je žal, pravim, ker ju nisem poznal. Rusconi se nasmehne, potem pa se v odgovorih razgovori na moja vprašanja:

»Nič hudega, slavne alpiniste so naredili časnikarji. Tudi Cassina imam v mislih. Tudi samega Cassina. Ne maram publicitete.

— Želim si le doživeti v gorah, doživeti, ki je lepo samo po sebi, brez ozadja, brez misli na jutrišnji dan in na tisto, kar me čaka v dolini.

— Če opišem smer, ki sem jo preplezal, to ni reklama za iskanje slave, želim le, da bi drugi doživeli, kar sem jaz.

— Sem za neposredni stik z naravo, zato imam rad težke raztežaje brez tehnike. Ne morem se sprijazniti z mislijo, da bi uporabljal pištole za kline, kot jih uporabljajo Amerikanci.

— Preplezal sem to steno, sedemnajstkrat sem jo naskočil. Pa ni najlepša moja. Raje imam tisto v severozahodni steni Civette, smer Piussi-Redaelli v Torre Trieste.

— Saj je bilo težko tu v Piz Badile, zima je bila, pa sva z bratom vseeno prišla čez, zato sva ji dala ime via del fratelli.

— Ne, v slovenskih gorah še nisem bil.

— Tudi Himalaje še nisem videl. Dovolj imam slabega vremena na Monte Santo Elia v Severni Ameriki.

— Pa imate tudi pri vas kaj alpinistov?»

Skoraj bi me bil užalil. »Res ne vem, če je že kdo od naših ponovil »smer dveh bratov«, pa so še druge težke smeri pri vas, ki so jih naši fantje že preplezali. Vašo smer zagotovo poznajo,« mu zatrdim malo preglasno. Bo že prišel čas, ko mu bom lahko sporočil, da so naši alpinisti preplezali tudi njegovo smer.

Zmrači se in zlatolasa oskrbnica prinese svečo na mizo. Luč se poigrava v njenih očeh.

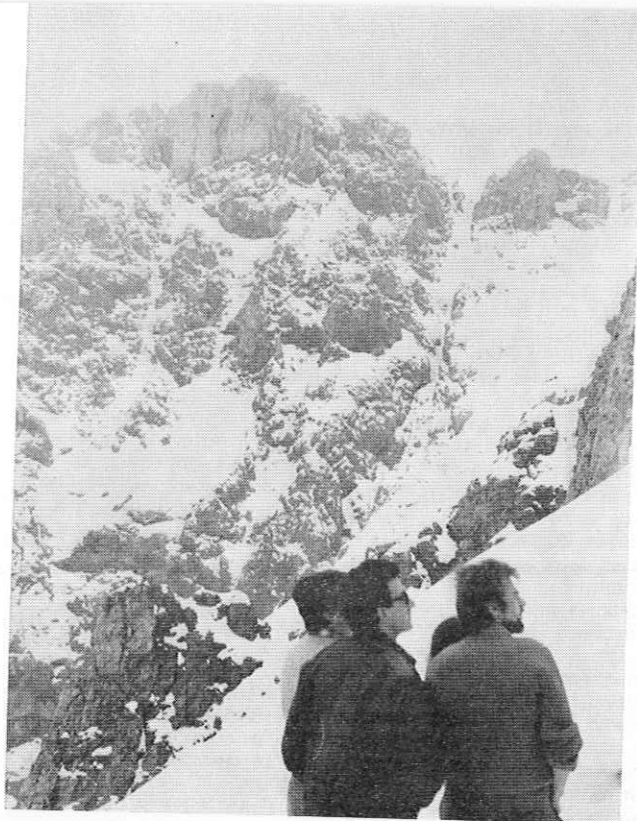
— — —

Drugo jutro grizeva strmino proti razu. Ne čutim utrujenosti. Čas nama mineva ob Giorgiovem pripovedovanju, kako ga je plezal. Skoraj ne opaziva, da sva že na snegu, tu in tam pretrganem s širokimi kladami monolitnega granita. Prideva do razpotja. Od tu naprej gre zares, za to pa nimava časa niti možnosti. Zato se po dolgi gredi spustiva na levo stran raza, na dno, na ledenik. Prečiva ledeniške groblje, skačeva čez hudournike in se greva hojo po ledeniku.

Zabavno, če ne bi trajalo tri ure. Še majhen vzpon in že sva pri zavetišču Capanna Sciora (2120 m). Čaka naju le še spust navzdol po dolini Bondasca do avta. Tura je končana. Potem ko že četrti srebljem mrzlo ledeniško vodo, se usedem za bajto in nastavim svoj obraz soncu. Hladni kamen me mrazi skozi prepoteno srajco.

Sušim podplate in stegujem prste kot mačka, ki pleza na drevo. Zastrmim se v velikane. Piz Badile kipi kot plamen, kot up, visoko v nebesno modrino. Kot plamen moje

mladosti, kot želja in volja mojih osemnajstih let. Ali res kot up, kot želja, kot plamen? Ali ne kot opomin zaradi neizpolnjenega, nedokončanega? Ko ga gledam pred seboj, me prime, da bi šel nadenj, da se ga dotaknem, da zopet okusim slast treh dimenzij, slastno grobi dotik skale. Leta so že tega, ko sva z očetom odkrivala lepote in čare naših gora, ko sem prejemal napotke na Prisojniku, Razorju, Ojstrici, Okrešlju, ko sva skupaj plezala Zimmer-Jahnovno smer. Pa naju je ločilo življenje, delo, vsak je šel svojo pot in tako od mojih hribov in plezanja ni ostalo drugega kot kopica spominčkov, lepih in nepozabnih. Giorgio molči, kakor da bi vedel, da se poslavljam od preteklosti. Tja gor, na tvoj vrh, Badile, se jaz nikoli ne bom povzpел. Minilo je obdobje mladostne vsemogočnosti, ni več upa, brezglavega upa. Od nekod se pripodijo megle, veter se zažene okrog vogla; orosi se mi oko. »Ta pipica mi tako smrdi,« pravim Giorgiu, ki se uvidevno ozre vstran. Tam kjer je stal Piz Badile, se zdaj podé megle. Vendar mi ostane živo pred očmi, kljub meglam. In zdi se mi, da mi bo vedno ostal, on sam in mojih deset let, ki sem jih premislil pod njim.

dr. ing. B. O.

III.

VIA DEI FRATELLI

Piz Badile (3308 m), Vzhodnoseverovzhodni raz, prvi zimski vzpon in prvi vzpon sploh, opravila sta ga Antonio in Gianni Rusconi iz sekcije Valmadrera 14. do 19. marca (6 dni) 1970. Tehnični opis smeri in obširen spis o vzponu je izšel v Rivista 1971/12. Avtor Gianni Rusconi. Steno so naskakovali alpinisti od l. 1935. Prva sta splezala tri raztežaje dva Nemca, v četrtem pa sta obrnila, poleti 1969 pa so za mnogimi navezami obrnili tudi Tono Cassin, Cariboni, Duchini in Gianni Rusconi, potem ko so priplezali na polico pod velikimi previsi. Zavrnili jih je slabo vreme. Vstop v smer je dno ozebnika v Cengalu, na kar se začne vertikala, visoka 6 raztežajev, eden med njimi 50 m. Vmes je treba enkrat sestopiti 40 m, nato še 8 m, ves čas v in +V, en sam sestop 15 m je IV, nato še eden 8 m IV in V, na kar sledi osrednji del stene s previsi, 50 m V do VI, nad tem pa je streha VI A₃, A₂. Nad njo je nujen sestop VI A₂ na slabo stojišče, odtod drži navzgor poč (60 m) VI A₂. Izstop pa mestoma na III, IV, V. Izstop na greben, po grebenu še 100 m na Redaellijev bivak. — Skupna ocena stene je VI+, 120–130 klinov, vsi so ostali v steni. Priporočljiva je 50 metrska vrv, potrebne so lesene zagozde in U-klini, za pristop dereze in cepin. Drugi vzpon so v dveh dneh 11.–12. julija 1970 opravili Gianni Rusconi, Teresina Airoidi, Tessari, Fabbri, Perego, Bosio, Fumagalli in Burini. Teresina ima »prima feminile«, prvi ženski vzpon.

Prev. T. O.

FOTOGRAFIJA – PLANINSKI KONJIČEK

FRANČEK VOGELNIK

(5. nadaljevanje)

K

adar se zatopimo v svet barv ali pa nam v mislih vstajajo nešteti spomini na zeleno pomladno prebujenje ali na množico odtenkov jesenskega odmiranja, smo najbrž precej daleč od ugibanja, ali bi barve utegnile imeti kaj skupnega s številkami, ali bi se jih morebiti dalo »pretopiti« v številke. Kaj takšnega lahko šine v glavo samo matematikom. Brihtni fiziki so napenjali tudi to zvezo, in sicer v obliki barvne temperature: vse barve je moč izmeriti in zapisati s štirištevilčnim ali petštevilčnim številom. Jasno? Aha, bo kdo porekel, modra barva je najbolj mrzla, njena barvna temperatura se gotovo giblje okoli ničle, rdeča pa je najbolj vroča, to se vidi na prvi pogled, kdor pa ne verjame, lahko vtakne prst v žerjavico. Resnica je ravno nasprotna: treba je imeti v mislih razžarjeno kovino, izhodišče je barva svetlobe, ki jo oddaja pri določeni temperaturi. Zato ima najnižjo barvno temperaturo rdeča svetloba, najvišjo pa modra. Sončna svetloba na zemeljskem površju, kakor že vemo, ni enotna, njena sestava se spreminja od jutra do večera. Zjutraj in zvečer je rdečkasta ali rumenkasta, opoldne pa je bela ali modrikasta, pač glede na to, kolikšna je primes posamezne sestavine barvnega spektra. Barvno temperaturo izražamo s Kelvinovimi stopinjami. Tako znaša barvna temperatura sončne svetlobe (vseeno, ali je temperatura ozračja -20°C ali $+30^{\circ}\text{C}$) ob sončnem vzhodu (ali zahodu) $2200\text{--}3500^{\circ}\text{K}$, eno do dve uri po sončnem vzhodu (pred sončnim zahodom) $4000\text{--}5500^{\circ}\text{K}$, tri ure po sončnem vzhodu (pred sončnim zahodom) pa $4300\text{--}6000^{\circ}\text{K}$; barvna temperatura opoldanske poletne sončne svetlobe znaša $6000\text{--}7500^{\circ}\text{K}$, barvna temperatura nebesne sinjine pa je še znatno višja. Omeniti moramo še nekaj »domačih« barvnih temperatur: plamen sveče 1800°K , žarnica 2700°K , cev elektronske bliskovnice 6000°K .

Dobro, in kaj ima to opraviti z bavno fotografijo? Pa še koliko! Kakovost barvnega posnetka ni odvisna samo od količine svetlobe, ki učinkuje na emulzijo, ampak tudi in še posebno od sestave svetlobe, od tega, ali v njej prevladuje ta ali druga sestavina barvnega spektra. Od barvne temperature potemtakem. Nikakor ni vseeno, ali določen motiv posnamemo ob sončnem vzhodu ali zvečer, dopoldne ali opoldne, ob visoki ali nizki oblačnosti ali z umetno svetlobo.

Emulzija barvnega filma sestoji iz treh plasti, od katerih je vsaka občutljiva na določeno osnovno barvo (od površja navzdol: modra — zelena — rdeča). Konstantno kakovost barvnih posnetkov bi dobili samo ob konstantni sestavi svetlobe, ker se pa sestava sončne svetlobe neprenehoma spreminja (krivo je ozračje, v katerem se dobršen del svetlobe, zlasti kratkovalovne, barvno »toplejše«, razprši), niha tudi kakovost barvnih posnetkov. Zlasti alergični so izvedenci za »zabarvane« posnetke, ako vlečejo nekam na modro, rdeče ali podobno. Nobena barva se ne sme prevzeti, ogroziti drugih. Vladati mora red, strpnost, treba je vedeti, kako se to doseže.

Začetniki bodo godrnjali, misleč, da gre za strokovnjaško dlakocepstvo. Poskušajmo pojasniti s praktičnim primerom. Nekje na Komni smo sredi zime staknili imeniten motiv že navsezgodaj zjutraj: recimo, da napravimo vsako uro kakšen posnetek. Ob pozornem ogledovanju razvitega obračalnega barvnega filma bomo strmeli! O snegu »vemo«, da je bel, na posnetkih pa ne bo o tem ne duha ne sluha: zjutraj je rdeč, rožnat, rumen, enako zvečer, opoldne pa vleče na modro, zlasti v sencah. Kdo je tega kriv? Razvijalec, laboratorij že ne, kvečjemu sonce, saj smo fotografirali ob jasnem dnevu. Belo površje pač odseva takšno sončno svetlobo, kakršna pada nanj, spreminjati je ne more. — Podobna je reč, ako dobimo naročilo, da moramo posneti neko snežno belo cvetlico, recimo teloh, in to storimo ob najlepšem vremenu. Naročnik terja neoporečen posnetek, se pravi nedolžno bel, in bo že našel kakšno sled rumenkastega ali modrikastega nadiha. Kaj storiti? Obupati nad barvno fotografijo? Nikakor ne! Treba se je malo poglobiti v teorijo, v barvno temperaturo.

Proizvajalci filmov bi lahko šli amaterjem na roko in bi izdelovali filme, prilagojene za sončni vzhod in zahod, za dopoldanske in popoldanske posnetke, tropske in polarne kraje, za morje in visoke gore, za oblačno vreme in dež itd. V trgovini bi samo zdrdrali, koliko centimetrov ali inčev kakšnega filma potrebujemo, in bi bili brezhibno postreženi. Hujša reč bi bila, pregledno spraviti vse zaloge v nahrbtnik ali kam drugam, da bi bilo vse pri roki, recimo v usnjene žepke lovskega pasu, in še hujša, ves dan misliti na menjavanje filma glede na spreminjajočo se svetlobo. To bi se reklo živeti samo za fotografijo.

Strokovnjaki so uganili pravo, ko so »uglasili« emulzije barvnih filmov na poprečno — ne previsoko ne prenizko — barvno temperaturo dnevne svetlobe, in sicer na 5400—6000° K. Ta barvna temperatura prevladuje poleti skoraj vse dopoldne in popoldne in tako je fotografom kar dobro ustrezno. Jutranja svetloba bo za tako emulzijo »premrzla« — posnetki bodo vlekli na rdeče, rožnato ali rumeno — jarka opoldanska (da o visokogorski sploh ne govorimo!) pa »prevroča« in bodo posnetki modrikasto zabarvani. Ali se moram potem fotografiranju in filmanju v jutranjih, opoldanskih in večernih urah odreči? Kje neki! Izvedenci, ki so že pravi čarovniki, so izumili take pripomočke, da ni treba fotoamaterju poležavati do devetih zjutraj, dremati opoldne v senci in hoditi s kurami spat. Saj soncu ni moč ukazovati, naj bo usmiljeno in naj za hipec pošlje nekaj svetlobe z barvno temperaturo denimo 5500° K. Posamezniku bi se še včasih dalo ustreči, ampak po svetu se potika na milijone fotoamaterjev, in vsak bi hotel imeti nekaj drugega.

Izhod je preprost: treba je spremeniti sestavo sončne svetlobe. To naredimo s posebnimi konverzijskimi filtri, seveda pa je prej treba izmeriti barvno temperaturo svetlobe in se poglobiti v razna navodila in tabele, preden izberemo natančno pravi filter. Medtem ko pri filtru v črno-beli fotografiji že od daleč vidimo, da je rumen, zelen, oranžen, moder, UV (brezbarven), zadeva pri barvni fotografiji ni več tako preprosta: stekelca so komaj opazno barvno nadahnjena, treba je paziti na oznake na obročku, sicer ga lahko takoj kaj polomimo. Nič več se ne moremo ravnati po občutku in navdihu, vklenjeni smo v fiziko. — Če hočemo na primer v bajnem sončnem jutru na Komni omiliti sončno pozlato na snežni belini, bomo izbrali konverzijski filter določene gostote, ki bo ustrezno zvišal barvno temperaturo sončne svetlobe (se pravi, vsrkal nezaželen presežek rdeče, oranžne ali rumene svetlobe v spektru), in ta filter bo seveda modrikast! In če nas bo opoldne sredi slepeče bele opojnosti motila previsoka barvna temperatura, bomo morali spet poseči po zdravilnem učinku konverzijskega filtra, ki bo zadušil premočno modro in UV svetlobo, ta filter pa bo rahlo rožnat, rdečkast.

Kar smo povedali, je samo pojasnilo, ne napotek. O uporabi filtrov obstajajo posebne monografije. Barvna fotografija nikakor ni preprosta in lahka. Vendar moramo v tolažbo omeniti, da to v tovarniških laboratorijih vedo in so pripravljeni naročniku priskočiti na pomoč z raznimi ukanami pri laboratorijskih postopkih. Tudi tiskarne si morajo znati pomagati, ako je treba spraviti »na skupni imenovalec« posnetke na najrazličnejših materialih.

Kaj naj stori ubogi planinec s svojo kamero, v katero je vložil barvni film? Naj nekaj let zagrizeno študira razprave o barvni fotografiji, dokler jih ne bo znal na pamet, ali naj se odloči za drzno tveganje brez teorije ali pa za zlato srednjo pot? Mislim, da bo slednje najboljša: v začetku malo zdravega poguma in vsekakor nekaj teorije, nato pa vedno več poguma in vedno več teorije. Obvladanje snemalne tehnike ostane seveda še vedno prvi pogoj! V začetku bodo spodrsljaji na dnevnem redu, uspehi bodo prej izjema kot pravilo, vendar to človeku ne sme vzeti poguma. Polagoma se bomo znašli tudi v svetu barv, ga trezno in razsodno obvladali — to je pa že ustvarjalni odnos do fotografije, ki brsti na pogorišču slepega, naivnega zanosa. Ni večjega doživetja kot navdušeno pritiskati na prožilec ob najneznatnejšem povodu, in ni boljše šole kot nekaj let nato kritično presojati sadove te zagnanosti. Večina fotoamaterjev je dandanes najbolj navezana na obračalni barvni film, ki

ima to prednost, da dobimo diapozitive brez vmesnega kopiranja z negativov. Takoj se lahko na svoje oči prepričamo, kaj smo dosegli, medtem ko smo pri negativu šele sredi poti. Ta ovinek — najprej negativ in nato šele pozitiv — pa je marsikdaj dobrodošel, ker je moč nekatere pomanjkljivosti pri kopiranju še popraviti. Obračalni film terja brezhibno snemalno tehniko. Diapozitiv je žal unikat, iz negativa pa lahko naredimo poljubno število kopij — z eno bomo že zadovoljni. Izdati moramo, da bo zadeva malo bolj jasna, skrivnost obračalnega postopka: v bistvu je to negativni in pozitivni postopek na isti emulziji. Če pretiravamo pri osvetlitvi, bo negativ pri prvem postopku, močan, temen, zato pa bo zmanjkalo »gradiva« za pozitiv pri drugem postopku in bo le-ta presvetel, plehek, izpran. Prav zato je treba pri snemanju diapozitivov skrajno vestno ravnati s svetlometerom. Kadar želimo imeti znatno temnejši (ali svetlejši) diapozitiv, moramo znatno skrajšati (podaljšati) osvetlitev — vendar to storimo samo tedaj, če hočemo doseči posebne učinke.

Fotoaparati, pribor in fotomaterial je treba brezpogojno obvladati. Spodrsrljaji ne bodo bodli v oči samo nas, ampak vse gledalce. Zlasti hudo je, ako nam kaj spodleti pri dokumentarnih ali kako drugače dragocenih posnetkih, ki jih pri razlagi ne moremo pogrešati. Pri neostrih ali nepravilno osvetljenih diapozitivih je lahko vzrok samo strogo objektivne narave, recimo padajoča skala, zaradi katere smo morali naglo spremeniti stojišče, ali kača, ki je švignila po svojih opravkih tik pred objektivom, ko smo ravno hoteli posneti lepo rožico na razdaljo 10 cm.

Katerih pisanih in nepisanih pravil se je treba držati pri barvnih diapozitivih? Cela množica jih je, poskušali bomo omeniti samo najpomembnejše.

Prvo pravilo je, da se po posvetovanju s prijatelji dokončno odločimo za priznano vrsto filma in ostanemu temu materialu zvesti ne glede na začetne težave. Ne moremo in ne smemo se meni nič tebi nič vsako leto iz naveličanosti odločiti za drug material, »boljši« kakopak. Tematsko zaokrožene zbirke diapozitivov, ki so osnova predavanj, nastajajo nekaj let. Še kar odpustljivo bi bilo, ko bi bili posnetki na določenem materialu nanizani drug za drugim. To je pri najboljši volji nedosegljivo. Posledica je preskakovanje, material se menjava od posnetka do posnetka, barve in odtenki se mučno spreminjajo. Ako pa smo neomajno zvesti določenemu materialu, se občinstvo prilagodi in to pozitivno vpliva na ozračje v predavalnici. Težko je reči, kateri material je najboljši. Zanesljivo so vsi dobri, saj so rezultat večletnega eksperimentiranja, proizvajalci že ne bodo pošiljali na trg izdelkov, ki bi jih spravili ob dober glas. Poudariti pa je treba, da lahko posnamemo isti motiv ob istem času z isto kamero, pa z desetimi različnimi materiali, pa bomo dobili deset diapozitivov, ki se bodo barvno kar občutno razlikovali drug od drugega. Izkušeni fotoamater bo takoj prepoznal material: »To je Agfa, to Ferrania, to Kodak, tole je Orwo...« Vsaka barvna fotografija je kemični izdelek, osvetlitev je samo povod, pravo delo se začne šele v laboratorijih.

Za material se je treba odločiti po preudarku in okusu. Planincu je gotovo posebno pri srcu razgibana in pestra slovenska pokrajina, odeta v zelenje, zato bo hotel vedeti, kateri material je zmožen zvesto in naravno podajati vse odtenke zelene barve. Kaj mu koristi kupovati najdražji, najrazkošnejši material, ako ga bodo nena ravni strupeno zeleni odtenki zelene barve spravljali v slabo voljo in obup? Za naselja, kjer prevladujejo stavbe, bo morda tak material primernejši.

Še nekaj moramo vsekakor omeniti. Proizvajalci izdelujejo posebne obračalne filme za umetno svetlobo (atlejski reflektorji), ki so uglaseni na znatno nižjo barvno temperaturo 3200° K. Če pomotoma vložimo tak film v fotoaparat in fotografiramo pri poprečni dnevni svetlobi (barvna temperatura 6000° K), bomo dobili hudo modro zabarvane diapozitive. Zato le pogledimo, preden film vložimo, ali je namenjen za dnevno ali umetno svetlobo. Pa še to: svetloba elektronske bliskovnice ima približno isto barvno temperaturo kakor poprečna dnevna svetloba. Zato lahko z njo občutno izboljšamo kakovost posnetka pri slabi dnevni svetlobi (npr. zjutraj, zvečer).

(Nadaljevanje bo sledilo)

DRUŠTVENE NOVICE

400 ODMEVOV

Zamisel, da bi v radijskem programu ljubljanskega radia bile tudi oddaje s t. i. planinsko tematiko, ni nova. Z njo so se ukvarjala programska vodstva pravzaprav ves čas, odkar sploh radio dela. Občasno se je zvrstilo kar precej oddaj s tako vsebino, vendar pa so odtele, ko se je oglasila prav oddaja z naslovom Odmevi z gora, bile te oddaje le fragmenti, bile so le glasniki planinske zamisli, ki je za Slovence tako značilna, in so tako občasno opozarjale na problematiko te množične dejavnosti, obenem pa po svoje posredovale poslušalcem vse tisto lepo, ki je za taka nagnjenja značilno.

Potreba po programski oddaji z vsebino o gorah, in o vsem, kar je z naravo povezano, je rasla iz leta v leto, saj smo zabeležili prav po drugi vojni zelo velik porast članstva v planinskih društvih, kar je kazalo, da je zanimanje za planinstvo pri nas resno in da bi ga bilo treba tudi radiofonsko obdelati.

Ta zamisel je zorela tudi v takratni propagandni komisiji pri PZS, ki jo je tedaj vodil prof. Tine Orel, kmalu pa se je tudi programsko vodstvo Radia Ljubljana odločilo, da bo vključilo v program oddaje s tako vsebino in sicer najprej kot sezonsko oddajo in z naslovom Iz doline v planine, pozneje pa kot redno programsko oddajo na II. programu. To se je zgodilo leta 1965, ko je 20. junija stekla prva taka oddaja z naslovom Odmevi z gora, in tega naslova ta oddaja doslej ni spremenila, čeprav se je njena vsebinska orientacija neprestano dopolnjevala. Kot rečeno je koncept teh oddaj izrazilo planinski in se je postopoma dopolnjeval, pač kakor je narekovala trenutna aktualna problematika. Podčrtajmo, da smo s temi oddajami sistematično sledili vsem planinskim aktualnim dogajanjem. Tako se je počasi izoblikoval koncept, naj bodo te oddaje s širokim strokovnim znanjem pa tudi oddaje z določeno literarno ambicijo. Vse to pa programsko pomeni, da so to oddaje, ki so povsem samostojne tako v formalno radiofonskem smislu kot po svoji vsebini, saj sistematično strokovno in umetniško obravnavajo v skladu s konceptom in aktualno družbeno situacijo vse probleme in pojave, ki jih srečamo v gorah in v naravi sploh.

V letih od 1965 do danes se je v oddajah Odmevi z gora zvrstilo mnogo sodelavcev, ki so s svojimi meditativnimi prispevki, potopisnimi doživljaji in razmišljanji o odnosu človek in gora pomagali dopolnjevati koncept teh oddaj in tako so

danesh Odmevi že povsem formirana oddaja, ki v svojem programskem konceptu uresničuje vse tiste obveznosti, ki jih imamo kot skupnost do narave nasploh, saj smo tematiko v njih razširili na občne pojave v naravi, na človekovo navzočnost v njej in na vse, kar prispeva k naravni preobrazbi, pa naj si bo to v gorah ali kjer koli v naravnem okolju. Nekateri sodelavci so s svojimi temami postali stalni sodelavci, saj teko z njihovo pomočjo tudi posamezni ciklusi, ki so se prav tako pri poslušalcih priljubili. Tako smo objavljali ciklus iz planinske zgodovine in smo ga naslovili Veliki možje, veliki dogodki v planinski literaturi. Na skrbi ga je imel dr. Rafko Dolinar, po svoje zanimiv je bil tudi sklep oddaj s skupnim naslovom Srečanja v planinskih kočah. V teh oddajah smo zasledovali vse sodobne pojave v gorskem okolju in jih skušali tudi kritično obdelati. Seveda pa se pri opisovanju nismo branili tudi ljudi, ki delajo v takem okolju, se pravi oskrbnikov, nosačev itd. Te oddaje tudi niso šle mimo sodobne družbene obveze o varstvu naravnega okolja. Obdelovale so teme od zaščitenega rastlinstva do velikih akcij varstva narave, kot so na primer načrtovanja objektov na naravnem okolju (žičnice, HE). Sem štejemo tudi temo nacionalnih parkov pri nas in po svetu. Objavljali smo tudi posamezna poglavja iz spominov znanih gornikov (Pavle Kemperle, prof. Pavel Kunaver).

Posebej je treba zapisati, da so prav te oddaje s svojo specifično oživele tudi akustični del planinskega dogajanja, kar predstavlja lepo dopolnilo najstarejši slovenski reviji Planinskemu Vestniku. Tako smo to značilnost skušali izkoristiti tudi zato, da občasno objavljamo odlomke iz te revije, seveda vedno dopolnjene s kritičnimi pripombami o vsebini in o opremljenosti; tudi smo uvrstili v okvir teh oddaj redni ciklus z naslovom Iz zakladnice slovenske planinske glasbe. Doslej se je zvrstilo že štirinajst takih oddaj, gradiva pa je še vedno dovolj. Ker so to tipično radijske oddaje, naj povemo tudi to, da so jih sestavljali Marijan Vodopivec, prof. Marijan Lipovšek in pa glasbenik Edi Majaron. Tudi temam o mladini smo posvetili vso pozornost, sem pa štejemo seveda tudi poglavja iz naše alpinistike, kjer se trenutno oglašajo s svojimi alpinističnimi spomini gorski reševalec in alpinist iz Kamnika, Tone Škarja. Njegov ciklus ima naslov Stene mojega življenja. Potem naj omenim še ciklus Moja pota po gorah, v katerem objavljamo vtise posameznikov (planincev in planinskih delavcev) z njihovih potovanj po gorah; potem smo po-

svetili določeno pozornost tudi tujim deželam, tujim gorsvom, kjer je v več oddajah sodeloval svetovni popotnik Tabor Sekelj.

Prav gotovo bi bilo mogoče še kaj zapisati ob teh oddajah, saj je na ljubljanskem radiu le redko katera, ki si je v letih svojega zorenja ohranila tako jasno programsko usmerjenost in vsebinsko širino. Zaradi tega si je pridobila kar precej velik krog poslušalcev, kot kažejo tudi izsledki naše službe za študij programa. Seveda pa je želja redakcije tudi ta, da bi se oddaja Odmevi z gora med planinci še bolj uveljavila, predvsem v tistem smislu, da bi v njej sodelovali tudi mlajši planinci tako s svojimi prispevki kot s predlogi, ki bi morda pomagali obogatiti vsebino in koncept teh oddaj.

— — —

Nedvomno je teh 400 oddaj pomemben dosežek vseh, ki so pri njih kakorkoli sodelovali, bodisi da so prispevali tekste ali glasbo, posebej pa je to pomemben obračun za redakcijsko in organizacijsko delo, ki ga je opravil prof. Marijan Krišelj. Nanj se je propagandna komisija PZS obračala vselej, kadar je hotela prodreti v radijski program. Ko je prof. Krišelj uredništvo planinskih oddaj sprejel, nismo imeli v tem pogledu več nobene skrbi. Njegova čustvena povezanost s planinstvom, njegovo znanje in smisel za ves planinski integral, njegove organizacijske in strokovne sposobnosti so bile odtlej zvesto in uspešno v službi planinske vzgoje in propagande. Ko se je 16. marca t. l. razdaljala 400-ta oddaja »Odmevov«, smo s hvaležnostjo mislili predvsem nanj, istočasno pa seveda tudi na vse tiste, ki so RTV odprli našim potrebam in »Odmeve z gora« sprejeli za pomemben del svojega programa. In gotovo ne nazadnje: Vsem, ki so pri oddajah sodelovali.

Propagandna komisija PZS

ŠE O OBČNEM ZBORU PD RAVNE NA KOROŠKEM

Več kot 200 članov PD Ravne se je zbralo k občnemu zboru svojega društva. Nabito polna dvorana od najmlajših do že osivelikih planincev, vrsta gostov pa uvodni kulturni program pevskega zbora »Vres« so ustvarili resnično podobo tega društva — podobo trdne, številčne in delovne organizacije.

Društveni odborniki so poročali o bogati društveni dejavnosti v preteklem obdobju. Mladinski odsek je krepko razširil svoje vrste, zlasti med pionirji, tako da danes šteje ta odsek že tretjino vseh članov PD. Še posebej velja omeniti dobre prijateljske vezi z drugimi koroškimi planinskimi društvi Prevalje, Črna, Radlje, ki imajo

poleg koroškega alpinističnega odseka skupno tudi GRS s sedežem v Prevaljah. Rekordna udeležba članstva, lično aranžirana dvorana, lep kulturni program, dobro pripravljena poročila, živahna in neprisiljena diskusija ter odlično vodstvo delovnega predsednika tov. ing. Boštnerja — skratka občni zbor, da malo takšnih!

dr. Peter Soklič

8. SREČANJE »TREH DEŽEL«

5. oktobra 1972 so se že osmič zbrali predstavniki planinskih organizacij treh dežel: Furlanije-Julijske Krajine, Koroške in Slovenije. Gostitelji tokratnega srečanja so bili pordenonski planinci.

Srečanje je potekalo v znamenju zimskega turizma, še posebej turnega smučanja.

Tako so si udeleženci najprej ogledali znani pordenonski zimsko-turistični sejem. Med množico razstavljalcev športne opreme je vodstvo razstave našlo presenetljivo veliko posluha, prostora in domiselnosti za propagiranje varstva prirode. Zanimiva so bila tudi predstavnosti turističnih zvez, ki z vzorno oblikovanimi propagandnimi publikacijami dokazujejo, da severna Italija v zimskem turizmu le malo ali celo nič ne zaostaja za tovrstnimi velikankami Švico, Francijo ali Avstrijo.

Pod vodstvom dinamičnega predsednika CAI Pordenone Giancarla del Zotta, se je nato že tradicionalno srečanje delegatov razvilo v resnično tvoren, delovni sestanek. Udeleženci vseh treh področij so opisali razvoj in sedanje stanje visookgorskoga smučanja. Povsod se ta dejavnost v zadnjih letih vse bolj širi. Podobne pa so tudi težave.

- pomanjkanje ustreznega izžolanega in izkušenega kadra, ki bi lahko varno pokazal pot novincem v zimske zasnežene gore;
- neurejen režim uporabe zimskih sob v visokogorskih postojankah, ki so pozimi zaprte in oskrbovanje najpomembnejših;
- pomanjkanje vodniške literature, planinskih zemljevidov z trisanimi smermi za turne smuke;
- solidno organizirano lavinsko opozorilno službo ima od držav udeleženk sestanaka le Avstrija;
- pomanjkanje za turno smučanje prilagojene opreme (večina modernih smučarskih čevljev je za turno smučanje neuporabnih, prav tako je malo ustreznih varnostnih vezí).

Analizo turnega smučanja pri nas je na sestanku podal tov. Fetiš (glej PV 1973/3). Konkreten prispevek k popularizaciji turnega smučanja na področju »treh dežel« bo knjižica z opisi tridesetih držav, ki bo

izšla v treh jezikih že prihodnje leto. Vezi med turnimi smučarji treh dežel pa bodo tudi v bodoče utrjevali skupni organizirani izleti. (V 1973. letu na Koralpe in del triglavskega turnega smuka od Komne do Sedmerih jezer).

Beseda je tekla tudi o letos otvorjeni »Poti prijateljstva«. Ideja našega predsednika tov. dr. Mihe Potočnika je že obrodila presenetljive sadove — letošnje jesen je na pot prijateljstva krenilo že 1050 planincev iz vseh treh dežel. Prvi so tudi že obiskali 15 naštetih vrhov in tako osvojili diplomu.

Naslednji dan so si udeleženci ogledali pordenonski zimski športni center Piancavallo, ki leži na 1267 m visoki ravni in ga z mestom povezuje 29 km dolga asfaltirana cesta.

Okrog nekoliko starejšega planinskega doma zdaj rastejo hoteli kot gobe po dežju, na pobočje Mt. Cavalla pa tečejo že prve žičnice. Mlado industrijsko mesto je s svojimi 4000 prebivalci doumelo pomembnost zdrave, množične, zimske rekreacije, v okviru nje pa sta ji planinstvo in turno smučanje zagotovila pomemben prostor.

dr. Peter Soklič

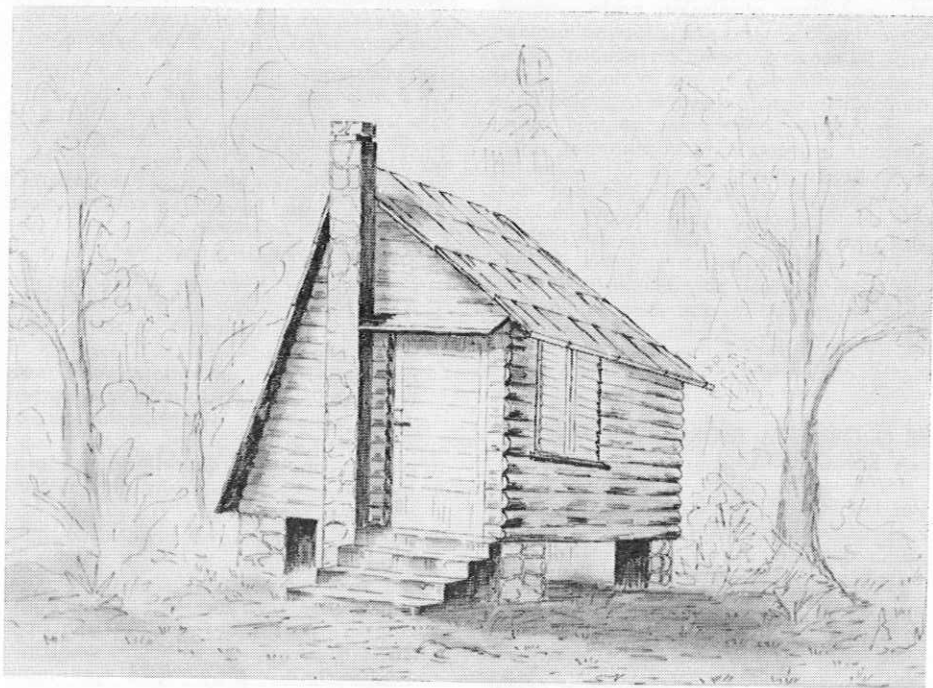
VOJAKI-PLANINCI V KRANJU

Člani vojaškega planinskega društva »PLANINAC« Kranj, so se 10. 2. 1973 zbrali v Domu JLA v Kranju na svoj prvi redni letni občni zbor. Udeležili so se ga skoraj vsi člani in predstavniki Planinske zveze Slovenije, Gorske reševalne službe, mladinskega odseka PD Kranj in PD Križe.

Ob ustanovitvi v letu 1972 je društvo štelo le nekaj več kot dvajset članov, sedaj pa jih je že skoraj sto in povezujejo člane iz Kranja, Škofje Loke in Bohinjske Bele. Predsednik društva Slobodan Lončar je povedal v svojem poročilu, da si je društvo utrlo pot med vojaške starešine, njihove družinske člane in vojake, da so v preteklem letu izvedli več izletov, da adaptacija karavle na Kofcah v planinsko postojanko lepo napreduje.

Na zboru so izrazili željo po sodelovanju z vsemi društvi, ki delujejo na tem območju, sprejeli delovni program in generalnega polkovnika Staneta Potočarja izvolili za častnega člana društva.

Marjan Oblak

Planinsko zavetišče na Bijelih stijenah. Odprlo ga bo poleti 1973 PD Rade Končar, Zagreb. Zavetišče bo nosilo ime po Miroslavu Hircu, zaslužnem pionirju hrvatskega planinstva

OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA TAM

Šestnajstega decembra preteklega leta je PD TAM imelo občni zbor v dvorani Nigrad. Zbralo se je okoli dvesto članov. Dnevni red je bil običajen, sledil pa mu je vesel sklepni del.

Iz poročila predsednika tovariša Hinka Urana je razvidno, da bo PD TAM v letu 1973 praznovalo 15. obletnico, Slovensko planinsko društvo pa 80. obletnico obstoja. Že v preteklem letu je bilo vzdušje bolj praznično, posebno ob razvitju prapora, ki je bilo osrednja prireditev društva poleg drugih dejavnosti. Prireditve so se udeležili številni planinci iz vse Slovenije, številni predstavniki ostalih planinskih društev ter delovnih in drugih organizacij, ki so prispevali sodestva za prapor.

V lanskem letu je poravnalo članarino 1893 planincev. V društvu je 880 članov, 302 mladince in 711 pionirjev. Število članov se je v primerjavi z letom 1971 nekoliko povečalo, vendar se kaže pri mladih nekoliko večji osip. Osnovna dejavnost — izletništvo — je prilagojena vsem članom. V lanskem letu je društvo organiziralo 12 izletov za člane, ki se jih je udeležilo 514 izletnikov, in 11 izletov za mladino z 946 udeleženci. Planinske skupine so organizirale 6 izletov, na katerih je bilo 138 planincev, kar da skupaj 29 izletov s 1598 udeleženci, to je 55 udeležencev na izlet. Med izleti izstopajo smučarski, saj se je udeležilo izleta na Peco 96 članov, na avstrijsko Golico pa 75 članov, medtem ko je bilo na izletu na Donačko goro, ki je bil posvečen rojstnemu dnevu tovariša Tita, 63 udeležencev. Najpomembnejši je bil nedvomno izlet na Triglav, ki ga je organizirala služba za rekreacijo v TAM za TRIM tekmovanje, udeležilo pa se ga je nad 120 planincev PD TAM.

Naročnikov za Planinski vestnik je 89, upravni odbor pa je imel deset sej, na katerih so obravnavali tekočo problematiko in se pripravljali za posamezne akcije. Delo je potekalo v prvi polovici leta bolj redno, medtem ko se je znašel odbor v drugi polovici leta tako rekoč na cesti. Vprašanje prostorov je vedno bolj problematično, saj društvo nima svojih, v katerih bi lahko imeli redne seje, svojo knjižnico, arhiv ter opremo, ki je ni malo. S tem problemom je upravni odbor seznanil skupščino občine Maribor, ki je za devoto predala stanovanjskemu podjetju, vendar to še ni odgovorilo.

Predsednik društva se je na koncu zahvalil vsem aktivistom za požrtvovalno delo, organom upravljanja TAM in skupščini

občine Maribor pa za pomoč in razumevanje.

Tudi alpinisti niso počivali. Po lanskem občnem zboru alpinističnega odseka so se že naslednje dni lotili dela na ta način, da so izkoristili ugodne zimske razmere v hribih ter uspešno preplezali nekaj prvenstvenih vzponov v steni Male Raduhe. Novo leto so dočakali v Andrejevem domu na Slemenu in pod Raduho, nato pa krepko izkoristili sneg, ki ga prejšnja leta ni manjkalo, in sicer na ta način, da so organizirali dva turna smuka na Pohorju in čezenj ter sodelovali na vseh smučarskih tekmovanjih, ki se štejejo za prvenstvo slovenskih alpinistov. Ženske našega odseka so zasedle drugo mesto. Prve pomladanske dni so se člani odseka podali v Paklenico ter se udeležili alpinističnega tečaja na Klemenškovi planini pod Ojstrico. Nesrečne okoliščine so preprečile, da bi se podali v tujino, kar so načrtovali. Zato pa je toliko bolj uspel alpinistični tabor v Krnici, ki je trajal sedem dni. Kaj vse so se tam naučili in doživeli, vedo povedati le tisti, ki so se ga udeležili. Celo poletje in pozno v jesen so torej plezali vse mogoče smeri, tako da so na koncu sezone (ki je pravzaprav sploh ni) lahko našli 179 vzponov in pristopov. Kakovost vzponov je, resnici na ljubo, nekoliko padla, vendar na račun vzgoje pripravnikov in števila članov.

Da se niso podili samo po stenah in skalovju, priča njihova pomoč pri delu okrog razvitja prapora, pri organizaciji ter vodenju množičnega izleta na Triglav. Za konec sezone pa so imeli čast organizirati zbor koroških in štajerskih alpinistov v Ribniški koči na Pohorju. 29. novembra so se sestali z alpinisti šaleškega alpinističnega odseka ter celjskega AO na Klemenškovi planini pod Ojstrico, kjer so ponovili tečaj za mlade in stare alpiniste. Mladinski odsek je bil prav tako aktiven. Skupaj šteje 1013 članov. Najmočnejša je skupina osnovne šole »Boris Kidrič« — čez 200 članov. Imeli so 11 izletov, na katerih je bilo poprečno po 86 udeležencev. Mladi so odhajali na izlete na Kozjak, kjer so načrtno hodili po Kozjaški poti, in v Julijske Alpe, in sicer na Jalovec ter Triglav. Pri razvitju prapora so sodelovali pri izvedbi orientacijskega tekmovanja. V sodelovanju z alpinističnim odsekom so izvedli dva smučarska izleta, na katerih so alpinisti prikazali uporabo razne zimske opreme. Mladinski odsek je dobil dva nova mladinska vodnika in poslal tri mladince na letni tečaj v Vrata. Sodelovali so na vseh orientacijskih tekmovanjih v Sloveniji ter na republiškem tekmovanju zasedli četrto ali peto mesto.

Drago Kavnik

KREŠIMIR FILIĆ

V prvih januarskih dneh je umrl v Varaždinu v 82. letu profesor Krešimir Filić, ustanovitelj in dolgoletni direktor Mestnega muzeja (1925–1957), iniciator kulturnega življenja in tako tudi planinstva. Študije je končal v Pragi, bil je zgodovinar in geograf. Prof. Filić je že l. 1919 poskrbel v Varaždinu za ustanovitev planinskega društva in mu bil predsednik vse do l. 1947.

Prisrčen, vedno nasmejan, pripravljen za šalo in pesem je za planinstvo navdušil najprej svoje dijake-gimnazijce, kasneje pa tudi meščane. Prva leta je izlete usmerjal v hribe Hrvatskega Zagorja, kmalu pa na planine sosednje Slovenije: na Pohorje, Boč, Donačko goro, Kum in v Alpe, Julijske, Savinjske in na Karavanke. Filić je prvi l. 1923 pripeljal Varaždinca na Triglav.

Društvo je priredilo na stotine izletov na bližnje in daljne planine, najvažnejše pa je, da je mlado generacijo seznanjalo s planinskimi lepotami Jugoslavije. Priredilo je na stotine predavanj, srečanj in prireditvev.

Na pobudo prof. Filića je prišlo do gradnje planinskega doma na Ravni gori (680 m), majhni pa lepi planinici na južni strani Haloz, vzhodno od Trakoščana. Pet let so zbirali sredstva za gradnjo koče, ki so jo gradili po načrtih gradbenika Rajmunda Glazerja iz Maribora in jo odprli leta 1932. Koča je imela 6 sob, skupno ležišče, veliko obednico in stanovanje za oskrbnika. Prva oskrbnika sta bila Slovenca Alojz Golinar in Martin Šegula. Kočo so močno obiskovali tudi Slovenci iz Maribora in okolice. Z jase izpred koče se je odpiral lep pogled na Slovenijo vse do Savinjskih Alp in Pece. Med okupacijo 1941–1945 je zamrlo planinsko gibanje. Julija 1944 je kočo zažgala nemška »Sicherheitspolizei«. Zdaj stojita na Ravni gori dve planinski koči.

Kot muzealec je Krešimir Filić mnogo sodeloval s starejšo generacijo muzejskih delavcev iz Ptuja, Maribora in Celja.

Na pogrebu, 4. januarja, se je zbral ves Varaždin in mu izkazal poslednjo čast. Slava njegovemu delu in spominu!

Ivan Milčetić

ALPINISTIČNE NOVICE

II. MEDNARODNI SESTANEK ZDRAVNIKOV GRS

Dne 18. 11. 1972 je bil na kirurški kliniki v Innsbrucku II. mednarodni sestanek zdravnikov GRS, ki so se ga tokrat udeležili tudi zdravniki avstrijskega rdečega križa. Od gorske reševalne službe Slovenije sta se sestanaka udeležila dr. Anton Dolenc (Ljubljana) in dr. Jože Četina (Celje). Glavne zasluge za izredno organizacijo tega sestanka ima docent kirurške klinike v Innsbrucku dr. Flora. Dopoldanski del sestanka je bil posvečen ponesrečencu, ki visi na vrvi, popoldanski del pa poškodbam glave. V več odličnih referatih sta oba problema bila osvetljena z medicinske plat in glede na prvo pomoč.

Pri ponesrečencu, ki je v steni padel in obvisel na vrvi, pride že v prvih nekaj minutah do omrtvičenja zgornjih okončin, v prvi pol ure pa do pojavov, ki so tipični za tako imenovani ortostatski šok. Kri namreč zaradi visečega položaja telesa in praktičnega prenehanja mišične aktivnosti zastaja v spodnjih predelih telesa in se tako njen dotok v srce močno zmanjša. Zato se zmanjša tudi odtok krvi iz srca v periferijo, predvsem v važne telesne organe, kot so srčna mišica, mož-

gani, ledvice in jetra. Ti zato že v kratkem času zaradi pomanjkanja kisika utrpé okvare, že po dveh urah tako težke, da večinoma niso več združljive z življenjem. Opisani pojavi nastopajo nekoliko počasneje, če je ponesrečenec obvisel v plezalnem pasu. Ob vsem tem nismo upoštevali drugih verjetnih večjih ali manjših poškodb bodisi glave, okončin, izčrpanosti, vpliva vročine in mraza, ki stanje še poslabšajo.

Pri prvi pomoči v teh primerih je zelo važno, da ponesrečenca, ki smo ga sneli z vrvi, ne položimo takoj v ležč položaj, ampak ga, če je pri zavesti, po možnosti pustimo najprej stati in nato šele postopoma in počasi predenemo v čepeč položaj in dosti pozneje v ležčega, v katerem ga navadno tudi transportiramo. Če bi ponesrečenca takoj položili v ležč položaj, bi zaradi naglega navala krvi iz spodnjih delov telesa, srce lahko odpovedalo in ponesrečenec bi lahko umrl »reševalske smrti«.

Vsak ponesrečenec, ki je visel več kot pol ure, spada v dobro opremljeno bolnico, ki ima enoto za intenzivno terapijo in možnost umetne ledvice. (Pri nas Ljubljana, Celje, Slovenj Gradec.)

Pri samopomoči je bil zanimiv predlog docenta Flore, po katerem naj bi alpinist

že med vzponom imel na obeh čevljih pripeto (po 1 kovinast obroček pričvrščen na vsaki strani čevlja) po eno Prusikovo zanko, ki bi potekala ob notranji strani noge navzgor, pod hlače, okoli stegna na zunanjo stran in pri pasu spredaj izpod hlač, vse do plezalne vrvi, kjer bi obe Prusikovi zanki bili pripeti. Tako bi ponesrečenec pridobil prvih nekaj dragocenih minut po padcu, ko sicer zaradi naglo nastopajoče otrplosti rok dostikrat ne utegne več potegniti Prusikove zanke iz žepa, stopiti vanjo in si tako pomagati. Pri poškodbah glave z zdravniške plati nismo slišali veliko novega. Poudarjeno je bilo, kar je važno predvsem za laičnega reševalca, da dostikrat nagel transport ni potreben pri poškodbah, ki na prvi pogled močno impresionirajo (obsežne odprte poškodbe, toda ponesrečenec pri zavesti). Ukrepanje mora biti pa drugačno, če ugotovimo znake možganske krvavitve (nezavest, bruhanje, krči, neenaki zenici, počasen pulz). Zunanje vidne poškodbe v takih primerih včasih niso močno očitne. Tu je potreben čim hitrejši transport, po možnosti s helikopterjem. Takega ponesrečenca moramo prepeljati ne v najboljšo, ampak v najbližjo bolnico.

Zanimivi so bili praktični prikazi samopomoči pri visečih na vrvi in v raznih tipih plezalnih vrvi. Ti poizkusi so bili zaradi slabega vremena kar v dvorani.

dr. Jože Četina

PLEZALNI VRTEC – SREDI PARIZA

Naglica današnjega sveta je kriva, da je vedno manj časa, namesto da bi ga bilo več. Pariškim študentom, ki se posvečajo alpinizmu, se najbrž zdi pot v Fontaineblegu že predolga, kajti plezalski vrtec so si umislili kar na fasadi ene od fakultet, ki kipi 80 m v višino. »Nedelja« ne poroča, da bi jim tega fakultetne oblasti ne dovolile.

7105 m

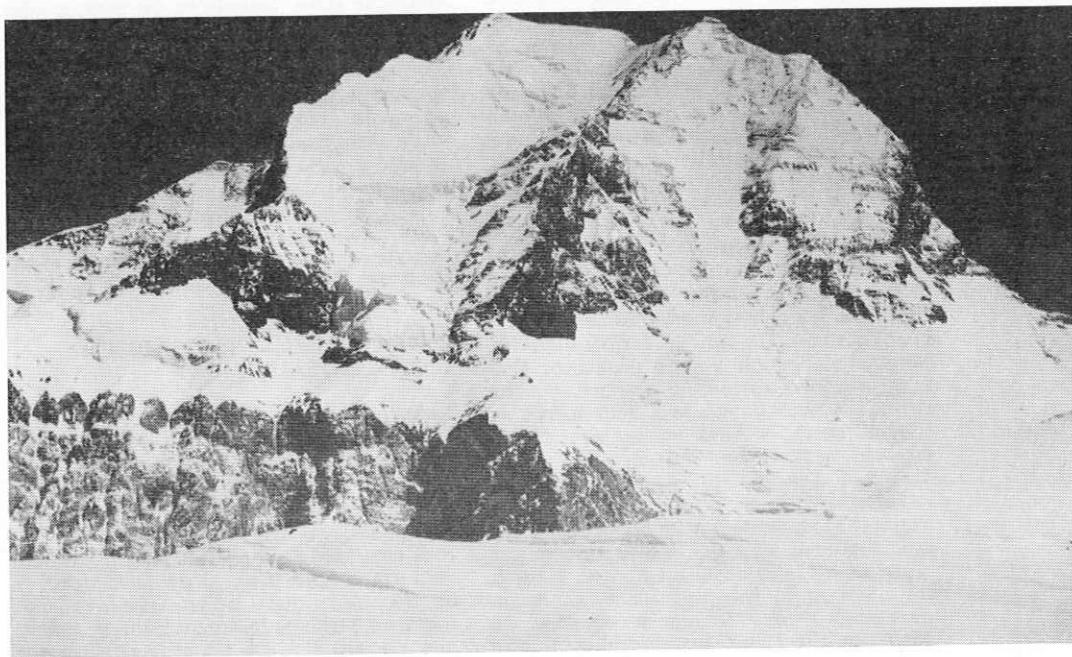
... »Brez zmage se ne vračajte«
V. M. Abalakov

»26. julija 1972, Pik Evgenije Korževnevske v Pamiru, vrh ob 14.25. Stale smo na vrhu, ne čisto mirno, mencale smo z nogami. Z nami je bila sreča, da smo dosegle vrh, nedosegljiva sreča, da so se izpolnile davne sanje.

Same smo bile na 7105 m visokem vrhu. A višina ni važna, važno je to, da smo bile me same. Možje so bili dosti nižje, nekje pri 5700 m«. Tako je začela svoj opis vzpona na Pik Korženevsko Elmira Šatajeva. Poslala ga je vodji naše odprave v Pamiro 1972 tov. Binetu Vengustu obenem s slikami sovjetskih žena, ki so same opravile ta zahtevni vzpon. Komite za telesno kulturo in šport pri Sovjetu ministrov ZSSR je vse štiri pogumne in sposobne ženske odlikoval z medaljami za

PIK Korženevska (7105 m)

Foto Lev Dobrovoljski

izredne športne uspehe. Vodila jih je Galina Rožalskaja, poleg Šatajeve sta bili še Ilisijar Muhamedova in Antonina Son. »Pot do mize predsedstva v sovjetu skozi vso dvorano je bila zame enako težka kakor na vrh Korževnevske,« pravi Šatajeva. In že delajo načrte za l. 1973. Prečenje legendarne Uže.

V svojem opisu poroča Šatajeva, po poklicu umetnica, na zelo živahen in prijeten način, da so pri sestopu prvi dan prišle do tabora 5100 m. Tu so se oddahnile in tu so še enkrat premislile, kako je prišlo do takega uspeha. Ilisijar je Tartarka iz Dušanbeja, predava fiziko na medicinskem inštitutu, Galina iz Celjabinska, Šatajeva iz Moskve, četrta profesorica iz Alma-Ate, vse imajo za seboj velike vzpone. Vse je potrdil Vitalij Mihajlovič Abalakov in postavil Galino za vodjo, federacija alpinizma v Moskvi je načrt tudi potrdila.

Vse štiri alpinistke so se udeležile alpinistke 1972 in so živele v istem taboru kakor tudi naše zastopstvo (gl. PV 1973/1). Pred njimi so prišli na vrh alpinisti s Kamčatke. Ni bilo lahko – pri mrazu -30°C po strmih ozkih grebenih. In trajalo je sedem trdnih dni, šest nemirnih noči pod šotori, nazadnje v višini 6400 m.

T. O.

AVSTRIJSKA TRAGEDIJA NA MANASLU 1972

Avstrijci so lani rešili problem 4000 m visoke južne strani Manasluj (8156 m), stene, ki spada med najvišje na zemlji. Devet gorskih vodnikov se je zbralo okoli W. Nairza. 20. aprila nad jugozahodnim sedlom v višini 6600 m postavilo tabor. V dveh etapah sta Reinhold Messner in Franc Jäger s pomočjo šerp postavila tabor 4 (7400 m). Samo ledeno področje med tema taboroma se po težavnosti, strmini in dolžini lahko primerja severni steni Ortlerja. 25. aprila sta Messner in Jäger odrinila proti vrhu, Frankhauser in Schlick sta šla v tabor 4, Hochfilzer in Hofer v bazo, Nairz, Knoll in šerpa Sirdar Urkien pa v tabor 3. Messner in Jäger sta imela dober sneg in lepo vreme. Ker v začetku ni bilo težavno, se nista navezala. Ob 10 sta stala pod strminami, ki vodijo na vršni greben. Tu se je Jäger umaknil, Messner pa je sam v štirih urah brez kisikovega aparata stopil na Manaslu z južne strani. Pri sestopu ga je zajela megla in snežni metež, v katerem je po dolgem času le našel tabor 4 – prazen. Jäger šotori ni dosegel, tu sta bila le Frankhauser in Schlick. Obadva sta šla na iskanje, Messner je bil za to preveč zdelan. Vihar ni pojenjal, nastopila je noč in ustavila vsako misel na pomoč. Iskalca sta si izkopalala snežno zavetje, da bi ju ne zgrizel mraz. Messner je od časa do časa stopil iz šotori in oddajal svetlobna

znamenja. Frankhauser in Schlick sta ponoči zlezla iz snežne luknje, vendar kmalu opustila ponovno iskanje, kajti Schlicka je neusmiljena himalajska noč že načela. Frankhauser je skopal novo zavetje in v njem masiral Schlicka. Ta je čez nekaj časa zapustil luknjo, češ da gre pogledat na vreme in se ni več vrnil. Ko je Frankhauser stopil za njim, ni našel nobene sledi. Noč je potem prebil v luknji in odnesel le manjše ozeblino. Ob prvem svitu je ril v globokem snegu proti taboru 4 in ga komaj odkril, saj je bil zameten do slemena. Ko je prišel k sebi, sta z Messnerjem ponovno začela iskati, seve brez upa. Jäger in Schlick sta ostala v višini 7500 m, veke jima je zatisnil mraz -30°C .

Pomoč iz tabora 3 ni prišla v poštev, nevarnost plazov je bila prevelika. Sama sta se spustila v tabor 3, od tu pa jima je pomagal Knoll v tabor 2, kjer ju je čakal zdravnik in začel obravnavati njune ozeblino.

Ekspedicija je prenehala z delom. Vzrok: vremenski preobrat. Jäger in Schlick nista prenesla fizične in psihične preizkušnje, ki nastopa nad višino 7000 m.

T. O.

SMUŠKI SPUST Z VRHA MOUNT MC KINLEY

9. junija 1972 se je Sylvain Saudan, po rodu Švicar, spustil z vrha 6193 Mt. Mc Kinley na Aljaski in srečno pristal v dolini. Gor grede si je izbral prvenstveni pristop na močno obiskani vršak Severne Amerike in to po severozahodni strani mogočne gore. Seveda ni bil sam, z njim je bila skupina izkušenih alpinistov. Tvegal je smuk po strmini prek 50 stopinj, v višini nad 6000 m pa se je podvrigel med spustom fiziološkim raziskavam, ki naj bi ugotovile, kako smučar reagira v taki višini brez dodatnega kisika. Prvi dan je smučal z vrha 6193 m do ca. 4000 m. Tu je bivakiral, naslednji dan pa nadaljeval svoj blazno drzni spust. Bil je sam, nobene asistence ni imel. Zanesel se je na znane ameriške vezi Salomon S 505 in na svoje smuči iste firme.

T. O.

BURJEVESTNIKI – PRI GRADNJI HIDROCENTRALE

Pri gradnji hidrocentrale Nurek na reki Vaš, 800 km dolgem pritoku Amu – Darje v sovjetski republiki Tadžikistan, se je pri razstreljevanju zamajala 5000 ton težka pečina, po svoji prostornini velika za petnadstropno hišo. Bali so se, da bi zaradi razpoke, ki je nastala, skala zgrmela na turbino, srce velike gradnje. Odločili so se, da bodo orjaški bolvan »privezali« na materno skalino. Hidrocentrala je zaprosila za prostovoljce Komsomol. Odzvalo

Elmira
Šatajeva

foto Vl. Maškovič,
Dušanbe

se je 35 alpinistov študentskega alpinističnega kluba »Burjevestnik« pod vodstvom štirikratnega mojstra športa Valentina Božukova. Spravili so se na delo pri vročini 45° C in prenesli 83 ton priprav na višino 1000 m: jeklenih palic, agregatov, vrtal, svedrov in drugega orodja. Za delo v steni so si naredili specialne naprave: jeklene odre, lestve in kline. Dva meseca jih je zaposlila nevarna stvar, saj so pečino zavili v zanesljiv oplet iz jeklenih vrvi in jo s trdnimi jeklenimi sponkami prikovali na glavni masiv. Poročajo, da so študentje-alpinisti imenitno opravili orjaško delo. Skala ni več nevarna, ne za jez ne za hidrocentralo.

Der Turist 72/2

TRAGEDIJA V HINDUKUŠU

Bolgarski alpinisti so l. 1972 organizirali svojo prvo ekspedicijo v Hindukuš. Žal jih je pri tem dohitela strašna nesreča. Na Nošaku (7492 m) je ostalo pet od 12 članov bolgarske ekspedicije.

MT MC KINLEY SE NE PODAJA VSEM

Ta gora v ZDA je zadnja leta zelo mikavna in spričo letalskega prometa razmeroma lahko dostopna – do izhodišča. Tu pa nastopijo klasične težave. Podatek nam pove, da si je Mt. Mc Kinley v l. 1971

izbralo za cilj 164 najrazličnejših alpinistov, na vrh pa jih je prišlo le 48, torej piškava tretjina.

»Turista na cestou« XI/7

BELOGRADČIK

Ime nima nič opravka z Beogradom. Tako pravijo Bolgari naravnemu čudežu, res nenavadnim pečinom, ki se vlečejo 30 km po dolgem in 2 km na širino. Tu so razvaline rimske trdnjave, ki jo je v 14. št. obnovil bolgarski knez Vidur. Ko so jo Turki zavzeli, je poskrbel, da so jo porušili. Vse skalne tvorbe Belogradčika so polne bajk in legend. Ni čudno, takih oblik so, da so morale vzbujati v ljudstvu domišljijo in iskanje vzrokov, kako so nastale. Zato je etnoloških legend največ. Bolgarski alpinisti imajo v Belogradčiku imeniten plezalni vrtec. V njem se lahko urijo v vseh težavnostnih stopnjah.

T. O.

SVETOVNI ŽENSKI REKORD V GORAH

Še vedno je »najvišja« ženska Secuko Vatanabe, 31-letna članica japonske ekspedicije na Everest 1970. Stopila je na 7985 m visoki južni vrh Everesta. L. 1971 je Japonska v visoka gorstva na planetu poslala 64 ekspedicij.

T. O.

VARSTVO NARAVE

SKLEPI IN PRIPOROČILA PLENARNEGA MEDDRUŠTVENEGA POSVETA O VARSTVU NARAVE V LJUBLJANI (DNE 17. 12. 1972)

Udeleženci posveta, predstavniki 40 planinskih društev, so pooblastili podpisane, da dokončno formulirajo naslednje sklepe in priporočila s posveta:

1. Vsako planinsko društvo naj ima v svojem odboru osebo, zadolženo za področje varstva narave. To bi moral biti izkušen planinski delavec z organizacijskimi sposobnostmi. Kolikor v sedanjem sestavu upravnih odborov ni človeka, ki bi bil pripravljen prevzeti to zadolžitev, ga je treba kooptirati.

2. Ti predstavniki tvorijo plenum komisije PZS za varstvo narave, ki naj se sestaja vsaj enkrat letno, zaradi dogovora o nadaljnjih akcijah in izmenjavi izkušenj. Sklepi takih posvetov zavazujejo tako komisijo kakor tudi društva.

3. Operativni del komisije naj tvori po en predstavnik vsake regije, ki ga na pred-

log društev imenuje meddruštveni koordinacijski odbor ter nekajčlanski sekretariat, sestavljen iz planinskih organizatorjev, pripravljenih sprejeti to zadolžitev. Poleg tega naj ima komisija še štab strokovnih svetovalcev (strokovno podkomisijo).

4. Komisija naj redno obvešča vsa društva o problemih in novostih varstva narave, bodisi z občasnim biltenom, okrožnicami ali po »Planinskem Vestniku«.

5. Leto 1973 naj poteka v znamenju boja zoper onesaženja naših gora z odpadki. Določiti je treba točen program te akcije, ki mora biti obvezen za vsa društva. Morebitne materialne obveznosti, ki bi izhajale iz tega programa, je treba sorazmerno razdeliti na vsa društva.

6. Planinska zveza Slovenije naj odločno intervenira pri pristojnih organih SR Slovenije, da se v letu 1973 sprejmejo zakon o Julijskem nacionalnem parku, predpis o zaščiti redke flore in ustrezna sprememba predpisov za varstvo divjadi ter pravilnik o prostovoljski naravovarstveni

službi na podlagi 3. člena republiškega zakona o varstvu narave. To zahtevo je treba sporočiti pristojnim organom, hkrati pa po sredstvih javnega obveščanja in planinskem glasilu mobilizirati javno mnenje.

7. Kolikor bo prišlo do javne razprave o projektu Julijskega nacionalnega parka, naj Planinska zveza skliče širok posvet ter izoblikuje mnenje planinske javnosti do tega projekta. Zlasti je treba posvetiti pozornost ustrezni določitvi zavarovalnih con in varovalnih režimov, tako da bi naši najkvalitetnejši planinski predeli dobili ustrezno in zadostno zaščito.

8. V letu 1973 morajo iziti skripta oz. priročnik za predmet »Spoznavanje in varstvo narave v gorah«. Sklad PZS za založništvo naj sprejme rokopis kot prioriteten.

9. V okviru inštruktorskega tečaja za predavatelje planinske vzgoje je treba pridobiti večje število inštruktorjev za predmet varstvo narave. Na tečaj naj pošljejo udeležence zlasti društva, ki delujejo v večjih središčih, in imajo med svojimi člani pedagoške delavce.

10. Za naslednje pionirske igre, ki bodo nosile geslo »Varstvo narave«, naj se komisija poveže z Zvezo prijateljev mladine in Zavodom SRS za šolstvo zaradi koordinacije.

11. Sklepi naj se pismeno posredujejo vsem društvom.

Slavi Lesica l. r., Kancijan Kušar l. r., Mariko Selan l. r.

MEDNARODNA ALPSKA KOMISIJA CIPRA

Med članicami CIPRA je tudi Jugoslavija, poleg nje so še Nemčija, Francija, Italija, Avstrija in Švica. 3. do 7. oktobra 1971 so se zastopniki CIPRA zbrali v Magadinu v Tessinu in obravnavali vrsto perečih vprašanj s področja varstva narave. Na seji sta bila zastopnika Jugoslavije, pokojni prof. dr. Maks Wraber in dr. Ivan Gams. Na vrsto je prišla tudi naša Soča. Slovenska znanstvenika na tem znanstvenem forumu sta zastopala in branila stališče, da je treba Gornje Posočje zavarovati pred velikimi napravami na tej edinstveni alpski reki.

T. O.

NA BOČ DRŽI CESTA

Pomagali smo jo graditi tudi planinci iz Poljčan in vojaki, katerih domovi so kdo ve kod. Največje delo so seveda opravili delavci gozdnega gospodarstva. Tako se bomo s tem objektom poslovili od gorske tišine, seveda vsak po svoje. Oskrbniki bodo veseli, ker bodo sedaj mnogo lažje oskrbovali dom. Turisti in

nedeljski izletniki bodo brez truda izstopili pred kočjo.

Kaj pa tisti planinci, ki so jih vodile v gore markacije?

Naš prijatelj Mirko Šoštarčič bo prešteval bore, ki so zaradi ceste omahnili. Žalosten bo prišel na travnik, kjer bo Dragica molče božala pohojeno, tako ljubosumno varovano velikonočnico.

Mirko kar ne bo mogel verjeti, da so ljubkemu hribčku, na katerem cveto tako redke rože, buldožerji odrezali vznožje. Malo pod vrhom sem sedel na skalo. Žal se naša stražarja Peca in Uršlja gora ne vidita, kajti oblačno je. Nad mano je napravila kanja fantastično lep krog, toda nič več. Opazila me je. Kdo ve kaj jo čaka: Nisem mogel mimo tega, da ji ne bi namenil naslednjih slabo rimanih verzov:

Ne boš več jadrjala, ponosna kanja,
z mogočnimi, pisanimi krili,
cesta ta, ki vije se pod tabo,
smrt prinaša zdaj divjini.

Zaplavala boš, sinja ptica
nad rajem gorskim zadnji krog,
od tujca skritega v goščavi
slišati bo rezek pok.

Ne bo več iz Drevenika kmeta,
ki bi mlajšim modro rekel:

»Slabo vreme spet se spleta,
kanja piska, dež obeta.«

Tone Novak

Poljčanskega planinca Toneta Novaka je spodbudila nova cesta na Boč in obtožnica v cit. razgovoru v »Proteusu«, da je verzificiral tragedijo ujed.

Primerjaj še »Proteus« št. 4/1972—73, str. 189—191 (Ivo Božič v pogovoru z Iztokom Geisterjem)

PREPOVEDANO BIVAKIRANJE V ČESKEM RAJU

V stenah Češkega raja je od l. 1972 prepovedano bivakiranje. Prepoved so izdali državni organi za ureditev in varstvo narave. Prehodno bivanje v Češkem rajju bo doslej dovoljeno le v urejenih in opremljenih taboriščih (kampih).

ONEČIŠČANJE VODA V NEMČIJI

Dr. Gerhard Olschewy (Natur und Nationalparke 1971 1/II) trdi, da bo biosfera iz dneva v dan težje ozdraviti, ker moderna industrija posredno zastruplja vse: Najprej rastline, živali in človeka. Veletok Ren se je v desetletju 1959 do 1968 za desetkrat poslabšal, kar se tiče čistoče, v primeri z l. 1949 pa je za 20-krat slabši. Njegovo vodo pa pije 19 milijonov ljudi. Reko najbolj ogroža kemična industrija v področju Ren-Neckar, Ren-Main, v Kölnu in še posebej področje Lothringen, ki

dnevno po Moseli prinaša v Ren 40 000 t kalijevih soli. Seveda je Porurje tudi velik liferant. Ob nizozemski meji Ren vsako leto transportira 24 milijonov ton nesnage in strupenih snovi, med tem dnevno 3 tone arzena in 450 kg živega srebra, z novimi obremenitvami grozi Renu gradnja atomskih central, ki se bodo hladile s svežo vodo. To bo vodo ogrevalo in biologija vode bo drugačna. Stvar že raziskujejo, pravijo pa, da bo močno vplivala na drstenje, da bodo plemenite ribe bežale iz take vode, da se bodo bakterije in alge množile, kisika bo manj, biološko samočiščenje voda bo prizadeto.

SOS klici odmevajo tudi iz Bodenskega jezera, enega najzanimivejših evropskih jezer. Pred zadnjo vojno v njem še ni bilo fosfatov, do l. 1970 pa so namerili že 40 mg/m³ PO₄. Plankton se je po letu 1920 pomnožil za 20 krat. Sončni žarki spodnje planktonske preproge ne dosežejo, mase rastlin odmirajo, ker za razgrajevanje rabijo velike množine kisika. Na plitvinah je življenje v jezeru že skoraj na koncu.

Vprašanje je tudi, če bo morje še kos svojim nalogam pri prehrani človeštva, kajti tudi v morju se manjšajo surovine za proizvodnjo beljakovin, ki jih bo človeštvo vedno več rabilo, pa tudi kisika je zaradi številnih izgorovanj s fosilnimi gorilnimi snovmi vedno manj. Nemčija zato skrbno bdi nad Vzhodnim in Severnim morjem. Slednjega močno ogroža švedska indu-

strija z odpadnimi snovmi živega srebra, Vzhodno morje je pa po podatkih FAO (Food and Agriculture Organization) sploh najbolj nesnažno.

T. O.

GOZDNO GOSPODARSTVO V ANGLIJI

Rolf Gardiner je l. 1971 prejel zlato Linéjevo medaljo od ustanove »J. W. Goethe« za velike zasluge pri oblikovanju in ohranitvi pokrajine. Nekaj mesecev poprej je oddal zanimiv članek o gozdnem gospodarstvu v Angliji za revijo »Natur – und National parke« (1972/I./II. 10 letnik). V članku je opisal svoje delo od ranih let pri gozdovništvu v letih 1903 do 1910 vse do smrti konec l. 1971. Njegovo geslo je bilo: »Najprej saditi, potem graditi,« nekako po Corbusieru, slovitem arhitektu, ki je dejal: »Preden zidate hiše, posadite drevesa!« Za evropsko leto varstva narave 1970 je Gardiner organiziral gozdni seminar, na katere je povabil vodilne gozdarje, kmetijce, urejevalce krajine in arhitekte. Vsi so si ogledali njegove gojene gozdove in urejeno krajino iz vseh stališč, Gardinerjevo delo štiri-desetih let. Krajino je s pogozdovanjem ekološko, gospodarsko in estetsko obogatil, gozd je gojil tako, da imenuje to delo »jardinage« (vrtnarjenje). Ustvaril je nekaj, kar bi moral videti vsak ljubitelj gozda, narave in človeka.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

LOŠKI RAZGLEDI XIX 1973

Zgledno delavno Muzejsko društvo v Škofji Loki je izdalo v počastitev tisočletnice Loke 19. številko svojega popularnega letopisa v redakciji Franceta Planine ne samo v izrednem obsegu (459 strani), temveč tudi odlični opremi in razkošni vsebini. Kartonske platnice krasi barvna reprodukcija votivne slike mesta po požaru Lontrka l. 1698.

Najtehtnejši prispevek je vsekakor temeljita razprava domačina zgodovinarja dr. Pavleta Blaznika »Zgodovinski razvoj freisinškega loškega gospostva«, poživljen z nekaj celostranskimi ilustracijami znanega loškega slikarja Gvidona Birolle, po tipičnih motivih iz mestne preteklosti. V dolgem nizu Razgledov je posebno zanimiv Planinov članek »Loka v začetku tega stoletja. (Spomini iz otroških let).« Avtor izpoveduje v njem z vso iskrenostjo svoje mnogovrstne doživljanje od zgodnjega detinstva v rodnem loškem mestu,

na Lontrku, do zornih mladeniških let po preselitvi družine v Nunsko ulico. Živo je prikazano okolje, kakršno ga je takrat obdajalo tudi »Ustrana gasa« – zakaj pa ne! – še danes vam jo pokažejo... Pozornost pritegneta nase sestavka dr. Emilijana Cevca in Milana Železnika »Gotska plastika – in Zlati altarji (iz prve polovice 17. stol.) na loškem ozemlju« s številnimi ilustracijami. Dr. Roman Savnik obravnava »Pomembne rojake Poljanske doline«: umetnike, profesorje, duhovnike idr. Njih rojstne kraje prikazuje pregledna skica doline, na drugih dveh skicah pa so šablonsko zabeleženi kraji z grobovi pomembnih Poljancev na Slovenskem pa izven Slovenije. Planinec-smučar bo našel v traktu Marijana Masterla »Možnost za razvoj zimskega turizma na loškem ozemlju« marsikak doslej nepoznan koteček za svoje veselje, pa še tale spomina vreden zapis:

»Začetek smučanja na loškem ozemlju lahko istovetimo s prvim prihodom dr. Ja-

ka Prešerna v Škofjo Loko leta 1922. Smučanje na Starem vrhu ima že 43-letno tradicijo. Prvi obiskovalec Starega vrha na smučeh je bil leta 1929 dr. Jaka Prešeren, ki je bil ta čas predstojnik loškega sodišča. Od tedaj dalje smuča tod že tretja generacija loških smučarjev.

Omembe vredni so še poučni članki: »Geološki razvoj Selške doline«, dr. Ant. Ramovša ter »Nekaj posebnosti in zanimivosti iz živalstva loškega ozemlja« pa »Pajki izpod Šentjošta«, dr. Ant. Polenca. Prirčne spominske besede sta ob koncu napisala: Francé Planina lani preminilemu ustanovnemu članu Muzejskega društva, prof. Jožetu Rantu, ustanovitelju stomatološke klinike in velikemu prijatelju narave; kmalu za njim umrlemu domačinu, primariju jeseniške bolnice, dr. Jožetu Hafnerju, planinskemu tovarišu od mladih nog, pa dr. Miha Potočnik.

Že po končani redakciji je dotrajalo življenje še enemu ločanemu nepozabnega imena, nekdanjemu notarju Števu Šinku, častnemu in ustanovnemu članu Muzejskega društva in njegova trdna opora v najtežjih časih pa vse do poslednjega diha. Društveni predsednik dr. Pavle Blaznik, je komaj še mogel skromno za beležiti to bolečo, neprecenljivo izgubo.

Vilko Mazi

KARL LUKAN: BERGE, DAS GROSSE ABENTEUER

Lukanova knjiga o gorah, ki se je lani pojavila v knjigarnah, je koprodukcijsko delo nekaterih založniških hiš iz Evrope in Amerike. Besedilo knjige dopolnjuje 180 celostranskih in obrobni fotografiji, ki so boljši del knjige, saj besedilo pravzaprav ne odkriva ničesar novega.

Delo v uvodnem poglavju zelo okvirno obravnava odnos človeka do gore v časovni dimenziji med neandertalskimi časi in osvajanjem Mount Everesta. Uvodna primerjava dobi realnejše dimenzije v naslednjih dveh poglavjih, ki obravnavajo zgodovino odkrivanja nekaterih najvišjih gora zemljin. Posebno mesto zavzemajo svete gore, arheološke najdbe z Rebitscheve odprave v Ande, Hanibalov pohod prek Alp, rimske ceste in še prejel obseg imperija Aleksandra Velikega vse tja do vojnih grozot I. svetovne vojne v italijanskih Dolomitih. Skratka tema, ki je v knjigi obdelana vse preveč drobno, nesistematično, zelo okvirno in brez prave povezave. Mnogo bolje se o tej temi poučimo v knjigi Levstek-Blažej: Človek in Himalaja, Planinska založba Ljubljana, 1957.

Za alpiniste zanimiva bo ugotovitev o rojstni letnici alpinizma. Po Lukanovi navedbi naj bi bilo to leto 1492, leto Ko-

lumbovega odkritja Amerike. Na željo francoskega kralja Karla VIII. naj bi takrat Antoine de Ville z ducatom spremljevalcev splezal na Mons Inaccessibilis (Mont Aiguille 2097 m), 50 m južno od Grenobla.

Zgodovina osvajanj Mont Blanca, Matterhorna, Popocatepetla in slednjič osemti-sočakov je znana, bolj zanimive so beležke o plezalni tehniki, ocenjevanje težavnosti, o šesti stopnji in direttissimih. V tem poglavju je govora o Treh Cinnah in Eigerju ter plezalcih kova Comici, John Harlin in japonska ekipa iz Eigerja.

Spet preveč drobno kot obeta naslov poglavja. Dokumentarno vrednost ima barvna reprodukcija stene El Capitana, ki še čaka slovenske plezalce.

Poglavje o odpravah začenja z osvajanjem Mont Mc. Kinleya in konča seveda s Himalajo. Kuriozitetno predstavlja omemba Pik Lenina s tremi barvnimi slikami. Poglavje o belem športu se omejuje na Nansenov pohod prek Grenlanda in zaključuje z drznimi spusti Sylvaína Saudana, z najvišjih vrhov Evrope. Raziskovanje naj bi danes zamenjala senzacija, kolikor lahko spust po najbolj strmih ozebnikih še lahko drugače poimenujemo. Iz knjige zvemo, da Sylvain Saudan dela načrte za spust z Aconcague in celo z Mont Everesta!

Sklepni odstavek knjige zveni zelo disonantno. »Der Berg macht gesund.« Dovolj za razmišljanje, v kaj je usmerjen razvoj planinstva. Kdo mu kaže pot?

Knjiga ves čas govori o ekstremnih posameznikih – tudi prvoprstopniki so bili svoj čas močnejše te vrste. Čas, ta večni razsodnik, je sčasoma omilil ost drznih dejanj. Eno pa drži, gorski svet bo ostal svet velikih pustolovščin za pustolovce. Vprašanje, ki ga tukaj med tekstom zastavlja avtor: »Tukaj je gora in tukaj sem jaz,« ostane nerazrešeno. Odgovor ni v pustolovščini! Množica jo sicer opazi, se navdušuje, posnema pa ne – ali vsaj to ni množična reakcija. Pustolovščina je dejanje posameznika, ki v posnemanju, ki naj bi bilo enkratno, izgublja svoj čar. Dejanje, ki zna biti tudi pustolovščina, postane vrednota, če je sprejemljiva za vse, ali vsaj za večino. Po drugi strani je res, da so le posamezniki razvoju kazali pot. Kazali so jo tudi pri osvajanju nekoristnega, kot so včasih imenovali vzpone na vrhove. V tem pogledu lahko damo Lukanu prav, da so gore lahko za nekatere – ampak res za nekatere – velike pustolovščine.

Knjiga s posredništvom naših založb stane sedem starih tisočakov in je že zaradi izvrstnih barvnih reprodukcij najvišjih gora vredna, da jo imajo na polici.

Tone Strojin

HIASU REBITSCHU – PROFESORSKI NASLOV

Avstrijski zvezni predsednik je – o tem smo na kratko že poročali – podelil profesorski naslov alpinistu Rebitschu, da bi s tem počastil njegove zasluge za avstrijski alpinizem in ekspedicionizem. »Hias« živi zdaj v Innsbrucku. V prvih letih po drugi svetovni vojni je spadal med plezalce ekstremiste in je v Severnih Apeniških Alpah opravil nekaj najtežjih vzponov, ki še danes štejejo med najtežje. Večji del se odlikujejo po ekstremnem prostem plezanju: direktna smer v severni steni Lalidererspitz, zajeda v Laliderer, južna stena v Goldkappel in steber v Fleischbanku so najpomembnejše. Naveza Rebitsch-Vörg se je proslavila s svojim umikom iz severne stene Eigerja. Bila sta že v zadnji tretjini, ko sta se zaradi viharja morala vrniti. Njegovo življenje je bilo avanturistično. L. 1938 se je udeležil nemške ekspedicije na Nanga Parbat, med vojno je bil kot »gebirgsjäger« na Ledem morju, po vojni pa je kot prvi Avstrijec začel odhajati v inozemske gore. L. 1952 je v južnem Peruju stopil kot prvi na tri šesttisočake, l. 1954 je vodil nemško-avstrijsko ekspedicijo v Karakorum, v pokrajino Hunza (Batura, 7785 m) z alpinistično-znanstvenimi cilji. Pakistanski predsednik mu je za delo pri ekspediciji podelil visoko državno odlikovanje. Potem je doživel več nesreč in zaradi posledic se ni več loteval težkih vzponov. Krenil je v raziskovalno smer. Od l. 1956 do l. 1959 je z evropskimi in argentinskimi sodelavci organiziral štiri velike ekspedicije v Atacamo v severozahodni Argentini in Čilu. Iz 4000 m visoke slane in kamenite planote rastejo tam do 7000 m visoki vulkani, na marsikaterem od njih

še danes stoje razvaline zidov iz časov Kristofa Kolumba. Na Cerro Llullayacu so ostale razvaline koč, torej je v višini 6700 m prebival človek.

Rebitsch si je izbral raziskovalno nalogo, da pojasni te staroindijanske zgodovinske priče in da najde še nepoznane. Na prvi ekspediciji na Cerro Gallan je v višini 6000 m odkril tri obzidja in izkopal daritvene božje kipce. Potem je naletel na Puna de Atacama na nekake kamnite oltarje, ognjišča in artefakte. V višini 6500 m je kopanje terjalo nadčloveške napore, že zaradi pomanjkanja kisika. Rebitschevi ljudje pa so vzdržali tudi viharje in mraz. Ekspedicije so dokazale, da so tišči zidovi ostanki žrtvenikov, na katerih so Indijanci plemena Inka žrtvovali bogu Soncu, tu so mu nekako bili bliže. Odkritje je zamakalo laike, priznala pa ga je tudi znanost in Rebitscha priznala za pionirja arheološkega »andinizma«. Njegova knjiga »Srebrni bogovi« na Cerro Gallan je pomemben prispevek h kulturni zgodovini človeštva in posebej k indijanski arheologiji, posebno za področje plemena Inka. Knjiga je izšla tudi v slovenščini pri »Obzorjih«. Argentinci so Rebitschu seveda hvaležni, saj se je z njegovimi najdbami etnografski muzej v Buenos Aires obogatil. Rebitsch je poleg vsega tega delal tudi v upravnem odboru OAV kot vodja sekcije za odprave in za vodniško vzgojo. CAI ga je imenovala za častnega člana, prav tako pakistanski KK (Karakorum – Club) in HG Bergland dunajske sekcije OAV. Z nazivom profesor je končno tudi Avstrija uradno priznala pomembnost in veljavnost njegovih ugotovitev o indijanskih »idolos« v višinah nad 6000–7000 m, o teoriji sončnih žrtvenikov v Atacami.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

NAŠ PLANET DIHA

Sovjetski geofizik Nikolaj Pariskij je ugotovil, da se površina našega planeta stalno dviga in upada. To dihanje je odvisno od meseca, manj od sonca. Ker se zemlja vrti okoli svoje osi, se razteguje del, »grbina«, ves čas giblje. Zato se skoro vse točke na zemlji, na kopnem ali na morju, dvigajo in padajo. Največjo višino zavzema »grbina« na ekvatorju. Na tečajih je zelo majhna. Površina Moskve upade in zraste vsak dan za 40 cm.

ANGELA DAVIS V TIENŠANU

Osebnost tja seveda ni prišla, pač pa bo ena od brezimenih gora dobila po njej ime. Kirgiški alpinisti so tako sklenili »Ponosni kirgiški hribovci znajo čislati pogum«, je izjavila Olga Manuilova, ki kleše doprsni kip ameriške komunistke, borke zoper rasizem in imperializem. Tako bo ena nad 5000 m visoka gora v Tienšanu »ohranila ime enega od najpogumnejših otrok Zemlje«. Na njenem vrhu bodo zacementirali bronasti doprsni kip Davisove.

Der Tourist 8/72

ITALIJANSKI ČITRAL 1971

Italijanski vzpon na Tirič Mir je šel mimo nas brez zaznamka. »Čitral 71« je organizirala sekcija CAI v Varresu (Aosta), prispevala je tudi vsa dolina Aoste. S pripravi so začeli že l. 1968. Za potovanje in transport odprave je bil odgovoren Pier Franco Giraudi, za kontakte z italijanskimi in pakistanskimi oblastmi pa Riccardo Varrelli. Ta dva sta v Rivista Mensile 1972/1 napisala obširno poročilo o odpravi. Alpinistično stran je vodil Giuseppe Perrod. Odprava je ves čas delala pod vodstvom tega triumvirata. Poročajo, da se je ta način vodstva obnesel. Odprava je bila na poti 45 dni, 30 dni je odpadlo na operativno. Bila je neuradna, da bi se svobodneje gibala, torej brez zveznega oficirja, medtem ko so Japonci in vzhodne države doslej vedno ohranile uradni značaj. Nemci in Avstriji so izbrali vmesni način. Bila je najlažja (superlahka) odprava, sodelovalo naj bi samo pet članov. Aklimatizacijsko tehniko so prilagodili dejstvu, da niso vzeli s seboj kisikovih aparatov: Hiter vzpon – vrnitev v bazo – normalen vzpon. Vedeli so, da je uspeh te vrste aklimatizacije ključ uspeha. Nezadostna aklimatizacija ima take posledice, da je uspeh skoraj izključen, predvsem hude glavobole, izgubo teka, izgubo volje. 17. julija so prišli od Šagroma (2880 m) in do Šeniaka (3800 m), 18. julija do Jap Campa (4600 m), 19. julija so postavili bazo na 4600 m, 20. julija tabor 1 (5600 m), 21. julija tabor 2 (6030 m), 22. julija naskočni tabor (6430 m), v šestih dneh so torej premagali višinsko razliko 3600 m, sledil je v enem dnevu sestop v bazo (od 6030 m na 4600 m). Tirič Mir je z Nošakom in Istor-o-Nalom stopil v zgodovino alpinizma l. 1928, ko so trije Angleži dosegli višino 6000 m. Do l. 1939 so sledili še trije angleški poskusi na Istor-o-Nal, torej na »jugoslovanski vrh«, ki pa ga tudi niso dosegli. L. 1950 nastopi Norvežan Naess in prvi pride na Tirič-Mir. L. 1955 so uspeli Amerikanci na Istor-o-Nalu, l. 1960 Japonci na Nošaku. Kot drugi so prišli isto leto na Nošak Poljaki, l. 1963 pa kot tretji Avstriji. L. 1966 sledi četrti vzpon na Nošak, bil je poljski. L. 1967 stopijo na Tirič Mir Čehi, l. 1967 Avstriji. V istem letu Tirič Mir zavrne Japonce in še eno avstrijsko odpravo. Leta 1969 so prišle Japonke na zahodni Istor-o-Nal. L. 1969 so bili na Nošaku Avstriji in Amerikanci na Istor-o-Nalu Španci. Zanimivo je da se italijanski pregled alpinistične dejavnosti okoli Tirič-Mira konča. Pristopna dolina za Tirič Mir je Atak, zadnja vas Šagrom je v višini 2880 m. Od tu je dan hoda do največjega ledenika v Tirič Miru. V Šagrom se pride po dolini Mastuj, 90 km od Čitrala. Aostanska ekspedicija je imela v bazi vsega tri šotore, kuhinjo in skladišče. Na

osebo je prišlo 50 kg. hrane in opreme. Na taboru 1 so imeli dva šotora in 16 obrokov. Pri prvem vzponu je zbolel Giuseppe Perrod, morali so ga evakuirati v bazo. Sicer pa so se vsi dobro počutili in napredovali po načrtu, vendar so v višini 7030 m odnehali pod 150 do 200 m visoko steno. Pravzaprav je do sem prišel le Giraudi. Kaže, da je bila ekspedicija za pot, ki so jo izbrali, vendarle prelahka, vendar bo ostala v zgodovini Tirič Mira kot zanimiv in tvegan poskus. »Malce sreče več in mnogo volje, pa bo Tirič Mir dosegljiv po italijanski poti,« končujeja svoje poročilo Giraudi in Varrelli.

T. O.

DIETER MARCHART

Avgusta 1972 so se v Avstriji desetič spomnili D. Marcharta, ki se je l. 1961 ubil na drugem snežišču v severni steni Eigerja. Stene se je lotil sam. Sam je prišel čez severno steno Matterhorna, l. 1960 pa je s Stärkerjem stopil na Distaghil Sar v Karakorumu. Bil je človek izredne moči: v 20 minutah je preplezal zajedo v Bischofsmütze, Pressovo poč v 25 minutah. Preplezal je vrsto najtežjih smeri v Vzhodnih in Zahodnih Alpah in to z neverjetno spretnostjo, skoraj igrice. Odlikovala ga je tudi nadpoprečna razumnost in presenetljiva skromnost. Pokopali so ga v Grindelwaldu, v senci gore, ki je bila zanj usodna.

T. O.

ANGLEŠKI SAMOHODCI V MT. BLANCU

V svetovnih alpinističnih revijah je močno odmeval samotni vzpon Angleža Erica Jonasa v centralnem stebru Brouillard 15. in 16. junija 1971. Greben Brouillard je dosegel 100 m od Pointe Louis-Amédeé in tam bivakiral tri dni, prisiljen zaradi hudega vremena. 19. julija ga je z bivaka rešil helikopter. Poljaki so sicer hoteli to lovoriko zase, vendar so bili le drugi in so zašli precej levo, medtem ko je Albionec plezal zelo elegantno, natančno po smeri.

Peti samohodec v Pointe Walker je bil Anglež O. Minks. V Pointe Gugliermine je sam preplezal jugozahodno steno po smeri Bocalatte-Gervasutti Anglež Bob Shaw v 6 urah. Isti čas je rabila angleška naveza A. in M. Burgess isti dan. V Aiguille du Plan je Anglež P. Breithwaite sam preplezal severno steno.

V Mont Blanc du Tacul sta 17. do 19. marca 1972 opravila prvi zimski vzpon v Bocalattejevem stebru Piere Beghin in Roger Raymond, drugi zimski vzpon 18. do 20. marca pa je pripadel Poljakom, ki jih je vodil A. Mroz. V zimskih razmerah je bil ta stebel preplezan že l. 1967, vendar

25.-26. marca, torej že zunaj koledarske zime. Vzpon so opravili E. Chrobak, Marchal in Schneider.
La Chandelle je konec l. 1971 združila angleško-dansko navezo.

T. O.

VULKAN NYIRAGONGO V ZAIRU

Tudi naši alpinistični javnosti dobro znani italijanski alpinist in svetovni popotnik Walter Bonatti se je nedavno tega (EPOCA 22/10/72) ponovno proslavil z nedvomno drznim podvigom. Prodril je prav v osrčje delujočega vulkana Nyiragongo v vzhodnem Kongu (Zaire). Vulkan je visok skoraj 3500 m (višina ni natančneje znana), leži v izredno težko dostopnem delu vzhodnega Konga, zato ni nič čudno, če ga je šele leta 1959 podrobneje opisal znani francoski vulkanolog Haron Tazieff bil vrh osvojen že l. 1834, vendar podrobno (Film — Sestanek s hudičem). Sicer pa je nejšega zapisa o tem ni. Bonattijev podvig sicer z alpinističnega vidika ni posebno dejanje, težave je imel predvsem zaradi izredne vulkanove aktivnosti. S šeststerimi nosači se je uspel povzpeti do roba zunanega žrela, od koder se je skupaj s tovarišem spustil 30 metrov navzdol po steni v krater, kjer je postavil šotor. Tu, pod vrhom 200 metrov visoke stene iz vulkanskega tufa, je prebil s prijateljem nemirno noč, dež in nevihte so se menjavale z izbruhi plinov in kamenja, veter je zaudarjal po žveplu. Naslednji dan sta se spustila po krušljivi steni na dno kraterja, na kilometer široke okrogle ploskve iz strjene lave, polne razpok, iz katerih je sikala para. Na sredini je rahlo vzdignjen manjši krater z žarečo, raztaljeno kamenino. Sicer vedno nemirno površino taline od časa do časa pretrgajo močni gejzirasti izbruhi, ki poženejo raztaljeno kamenino visoko v zrak.

Prava podoba Dantejevega pekla, pravi Bonatti. Ves teren je poln lepih monokristalov različnih spojin, med katerimi prevladujejo žvepleni monokristali. Reportažo odlikujejo izredni posnetki bruhajočega kraterja in jednat zapis.

dr. B. O.

JAPONSKA PRVENSTVENA V GRANDES JORASSES

Japonci, Kanda, Kato, Mijazaki, Nakana in Saito 19.-26. marca 1972 poiskali novo smer v Grandes Jorasses. Gre po centralni ledeni strmini v ozebnik, ki se zoži v kamin, se združi v varianto Lachenal-Terray in izstopi v šiji med Pointe Whympier in Walker. Sestopili so po isti smeri. Opremljali so jo že v januarju in februarju, pritrtili so 400 m vrvi.

V začetku marca sta poročnik Marmier in vodnik Georges Nominé poskušala priti

direktno po severni steni Pointe Whympier. To so hoteli tudi Japonci, pa ni šlo. Vodnik Nominé se je tri mesece za tem smrtno ponesrečil v Aiguille du Midi obnem z Bernardom Boniface, članom GHM.

T. O.

SEDEMNAJST BIVAKOV V GRANDES JORASSES

Januarja 1972 se je zbral v Grandes Jorasses vrh angleških alpinistov, sama slavna imena: Bonington, Burke, Clark in Haston so hoteli priti po centralnem ledišču in desnem boku Pointe Walkerja na vrh. Morali pa so izstopiti 350 m od vrha.

ZASEDANJE PODKOMISIJE ZA PLAZOVE IKAR CHAMONIX 1972

I. Uvod

Komisija je zasedala v soboto 16. 9. 1972 in v nedeljo 17. 9. 1972. Nekatera vprašanja smo obravnavali tudi še v medsebojnih pomenkih v ožjem krogu članov podkomisije, medtem ko je demonstracijo našega (jugoslovanskega) pripomočka za iskanje zasutih v plaz izvedel prof. dr. F. Avčin pred celotnim auditorijem IKAR v soboto 16. 9. 1972. Vsa srečanja so bila v predavalnici Nacionalne šole za alpinizem in smučanje (Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme — ENSA) v Chamonixu.

Zastopane so bile vse članice: Avstrija, Bolgarija, CSSR, Francija, Italija, Jugoslavija, Južna Tirolska, Poljska, Španija, Švedska, Švica in Zvezna republika Nemčija. Sodelovalo je precej gostov, od članov podkomisije pa A. Gayl, M. Vrba, de Marliave, A. Ganser, P. Segula, H. Seebacher, J. Ustupski, M. Schild, H. Hiebler. Na novo je kot predstavnik Francije sodeloval Colonel de Marliave, direktor Francoskega inštituta (Association Nationale pour l'Etude de la Neige et d'Avallanches, 66, Avenue Felix Viallet, Grenoble).

II. Potek konference

1. in 2. Akcije 1971

Predsednik podkomisije M. Schild se je v okviru 1. in 2. točke dnevnega reda zahvalil inž. Gaylu za vestno opravljeno delo v zvezi z zapisnikom sej naše podkomisije ter ugotovil, da k zapisniku ni pripomb.

Omenil je, da letos poteka 10. leto, odkar obstaja podkomisija za plazove ter izrazil zadovoljstvo nad tovariškimi in prizadevnimi sodelovanjem njenih članov.

V desetih letih obstaja in dela je podkomisija mnogo storila:

- organizirala 5 mednarodnih konferenc o plazovih,
- izvedla simpozij o plazovih v Davosu l. 1963,
- izvedla 4 tečaje o plazovih, 4 tečaje o reševanju iz plazov,
- organizirala 5 tečajev in ocenjevalnih srečanj za lavinske pse,
- pripravila nekaj posebnih srečanj podkomisije,
- aktivno je podpirala raziskovalno delo in ocenjevala pripomočke za reševanje iz plazov

- klasične sonde in psi,
- žepne sonde, pomožne sonde v obliki smučarskih palic,
- izvedla je meritve in teste naprav za iskanje zasutih z magnetskimi sondami ter jih odklonila zaradi neustreznih lastnosti in cen,
- izvedla je testiranje radiosond ter priporočila nadaljnje delo v tej smeri, priporočila zlasti v želji, da se izpopolni izbor sredstev za tovariško pomoč,

— podpirala je in prek svojih članov izdala številne učbenike in pripomočke za študij plazov, knjige, skripta in filme,
— aktivno je sodelovala z ustanovo Istituzioni Vanni Eigenmann v Milanu, Italija. Slednja podpira raziskovalno delo strokovnjakov, ki iščejo sredstva in naprave za hitro odkrivanje zasutih v plazju.

Opravljen je bilo torej lepo delo, s katerim smo lahko zadovoljni.

V nadaljevanju in v zvezi z V. LUK na Bledu se je M. Schild ponovno zahvalil jugoslovanskim tovaršem za odlično izpeljano organizacijo konference in obžaloval, da je bilo s strani vodstva IKAR to pomembno delo premalo poudarjeno ter posameznikom dano premalo zadoščenja. Za ta izvajanja sem se predsedniku zahvalil, povedal, da Jugoslavlani cenimo priznanje, da pa smo storili vse, kar smo storili, z željo, da napreduje boj za varnost pred plazovi, ne pa zavoljo hvale.

Sledila so poročila o sezoni 1971/1972 iz Švice, Norveške, ZRN, Juž. Tirolska, Italije, Avstrije, Jugoslavije, ČSSR, Poljske, Bolgarije, Francije in Španije.

Za Jugoslavijo je poročal ing. Pavle Šegula:

Nesreč nismo zabeležili, žrtev ni bilo.

Podatki o snežnih padavinah so bili na voljo za Kredarico (po poročilih dr. F. Bernota v PV 1971, 1972) in Zelenico (poročilo M. Salbergerja, direktorja Žičnice Zelenica in načelnika GRS Tržič). Iz povzetka slednjega sledi (za Zelenico) tale karakteristika obdobja oziroma sezone 1971/72: Stanje je bilo slabše kot preteklo leto, prevladovalo je slabo vreme. Prvi znaki so kazali na hudo zimo, temperature so bile v poprečju precej visoke, najnižja temperatura je bila novembra (–18°). Značilni so bili spontani plazovi novozapadlega snega. Slednji je namreč že pri 10 cm do 15 cm plazil zaradi lastne teže na gladki podlagi, kar se je pogosto dogajalo že medtem, ko je še snežilo. Mnogo je bilo plazov na območjih, kjer jih običajno ni opaziti.

Niti v SFRJ niti v SR Sloveniji ni uradne službe za napovedovanje plazov. Lokalno delajo to reševalci in uprava Žičnice Zelenica, ki skrbje za ustrezne ukrepe.

Z netrajnim topom kal. 75 mm so izstrelili 28 granat, od tega trikrat januarja in enkrat februarja. Sprožili so 11 plazov, tri srednje velike in osem malih.

Rezultati dogajanj v Evropi za sezono 1971/1972 podaja na kratko še tabela:

Št.	Država	Nesreč	Zasutih	Mrtvih
1	Avstrija	26	95	23
2	Bolgarija	1	2	1
3	ČSSR	4	9	—
4	Francija	31	?	12
5	Italija	netočni podatki		22
6	Južna Tirolska	5	?	10
7	Jugoslavija	—	—	—
8	Norveška	5	?	14
9	Poljska	—	—	—
10	Španija	1	—	—
11	Švica	27	50	23
12	ZR Nemčija	4	4	2
	Skupaj	104	160	107

* Podatki so začasni, orientacijski, neuradni.

Težave so bile z nediscipliniranimi smučarji, celo z organizatorji smučarskih tekmovanj, ki ne upoštevajo svaril in zapor. Strokovnjaki za plazove iz območja Tržiča so kot vsako leto sodelovali z nasveti pri pluzenju ceste Kranjska gora—Vršč.

4. Naprave za iskanje zasutih v plazju

Potem ko smo dokončno zavrnili sedaj razpoložljive naprave za iskanje zasutih s pomočjo magnetnih indikatorjev, se je v zadnjih dveh letih pojavila uspešnejša metoda. Zasute je mogoče z dokajšnjim uspehom najti z radiooddajnimi postajami.

Zasuti ima pri sebi oddajnik oziroma na oddajo vključeno postajo, nezasuti iščejo zasutega s sprejemnikom komercialne izvedbe, ali s postajo, preključeno na sprejem.

Ugotavljanje nahajališča je preprosto in hitro, stroški razmeroma nizki (desetkrat nižji od Försterjeve sonde — pri švicarski izvedbi, šestdesetkrat nižji — avstrijska sonda, stroški našega oddajnika niso znani, zanesljivo pa ne smejo biti dražji od avstrijske izvedbe).

Radionaprave so sedaj zelo zanimive in očitno tudi dosegajo organiziranim skupinam planincev, vojski, smučarjem, solarjem, financiranjem, obmejnim organom itd. Ker omogočajo naglo odkrivanje zasutega, so vredne vseh prizadevanj in truda ter pomenijo izreden napredek na področju reševanja zasutih, takoj po nesreči, če je ostal zunaj plazov vsaj en član skupine s sprejemnikom. Trenutno obstajata dva, testirana in dokaj preizkušena švicarska aparata, ki delata na frekvenci 240, 500 kHz. Po izjavi predsednika Schilda je en tak komplet že rešil življenje nekemu zasutemu v ZDA. Cena je okrog 400 Sfr za eno postajo.

Avstrijci so, tako kot Švicarji, razvili kombinirano sprejemno-oddajno napravo na frekvenci 2275 Hz (to je na zelo dolgih valovih), s katero iščejo po jakosti tona in ima doseg okoli 30 m.

Po izjavah inž. A. Gayla so napravo v Avstriji že nešteto preizkusili reševalci GRS, žandarmerije, policije in vojske ter v raznih težajih in se odločili za izdelavo 10 000 kosov, ki jih bodo po lastni ceni okrog 340 ASch dali napredaj v Avstriji in ZRN še letos. Naprava še čaka na testiranje v Davosu, avtorji pa ne mislijo čakati na razne blagoslove, ker so prepričani, da bo reševala ljudi le, če jo bodo ljudje uporabljali, ne pa, če bo ostala v laboratoriju pod ključem. Jugoslovanska naprava (o kateri smo že poročali v PV 11/1972) se od obeh navedenih razlikuje v frekvenci in izvedbi.

V bistvu gre za zelo majhen oddajnik, ki ga ima zasuti v žepu, okrog vratu, ali pa kar v podplatu svojega čevlja. Oddajnik dela v frekvenčnem območju 88 MHz do 108 MHz to je v območju, na katerem delujejo postaje radiodifuznih omrežij UKV območja. Delujoč oddajnik torej lahko zaznamo z vsakim UKV radiosprejemnikom (od žepne izvedbe do luksuznega, ali avtomobilskega sprejemnika). Te sprejemnike že sedaj nosijo s seboj v gore mnogi planinci bodisi za zabavo, bodisi zato, da poslušajo vremensko napoved. Prodornost naprave je odlična, domet prek 200 m, doseg v globino (sneg) presega vse praktične možnosti.

Napravo bodo testirali v Inštitutu za raziskavo snega in plazov v Davosu v letošnji zimi.

Komisija za plazove IKAR se zaveda, da bi bilo najbolje imeti eno samo izvedbo, na isti valovni dolžini, v ceneni izvedbi, ki bi jo lahko uporabili kjerkoli. Praksa pa že sedaj kaže, da trenutno ne moremo na kaj takega niti misliti.

Mnenja je torej, da velja vse obstoječe sisteme preizkusiti, kolikor že niso. Vsak lahko proizvaja, kar želi in v kakršnih količinah hoče, komisija bo priporočala le preizkušene naprave pa še te tudi šele potem, ko bodo preizkušene tudi v praksi. Trenutno priporočam snovalcem in raziskovalcem, da se drže vsaj ene izmed doslej uporabljenih frekvenc, da bi izbira ne prešla razumnih mej. Te frekvence so:

2275 Hz (slišno NF območje, Avstrija),
240,000 kHz (dolgovalovna VF območje, Švica),
88 MHz — 108 MHz (UKV območje, Jugoslavija).

Pasivne naprave, to je naprave, ki bi bile sposobne zaznavati zasutega brez dodatnih razpoznavnih znakov niso od zadnjega leta še nič napredovale.

Avstrijski radar (Prof. Fritsche, Graz) bo potreboval še nekaj let.

Francozi razmišljajo o »vohljaču«, kakršne uporablja ZDA v Vietnamu, ki pa verjetno potrebuje izdatno elektroniko.

Več morda obeta lastno sevanje človeka (radiometrija). Kolikor bi seveda uspelo izdelati ustrezne priročne, cenene sprejemnike, bi to pomenilo velik napredek v iskanju zasutih in pravočasnem odkrivanju žrtev plazov.

5. Načrti plazovitih območij

Že na zasedanju komisije preteklo leto smo obravnavali sklep V. LUK na Bledu, po katerem naj se na vseh območjih, kjer obstaja nevarnost plazov, izdela načrte območij plazov z vrisanimi predeli, ki ne dopuščajo nobenih gradenj, predeli, ki so pogojno zazidljivi in ki sploh niso zazidljivi.

V četrtem osnutku, ki obravnava načrtovanje območij plazov, beremo uvodoma tale splošna navodila in smernice:

Cilj načrtovanja je tako načrtovanje in razvoj naselij ter prometnih poti, ki bo zagotovilo varnost pred plazovi. Načrti območij plazov so temelj za stalne inčasne varnostne ukrepe.

Načrti morajo upoštevati nevarnost zaradi plazov, ki je v tem, da lahko zasujejo ljudi, ali pa, da zasujejo in poškodujejo zgradbe. Načrti prav tako upoštevajo nevarnost zavoljo drsenja snega. ltd. Med strokovno literaturo je bila omenjena tudi knjiga »Življenje v naravi«, izdala Partizanska knjiga v Ljubljani, poglavje »Gibanje in hoja v gorah«.

ing. P. Šegula
član podkomisije IKAR

VRME NA KREDARICI V JANUARJU 1973

Srednje mesečne temperature zraka v januarju 1973 so bile po vsej Sloveniji znatno nad dolgoletnimi poprečki, medtem ko se je decembrska suša podaljšala še v januar, saj mesečne višine padavin – razen v Kopru – niso dosegle normalne vrednosti.

Srednja mesečna temperatura zraka Kredarice je znašala $-7,2^{\circ}$. Bila je za $1,4^{\circ}$ nad poprečkom obdobja 1955–1972. Absolutna mesečna temperaturna ekstrema sta bila: maksimum $1,0^{\circ}$, minimum $-15,6^{\circ}$. Maksimum je bil zabeležen 15., minimum pa 24. januarja. Absolutna temperaturna ekstrema Kredarice v obdobju 1955–72 sta: maksimum $6,2^{\circ}$ (dne 9. jan. 1957), minimum $-28,0^{\circ}$ (dne 22. jan. 1963). Primerjava absolutnih temperaturnih ekstremov prav tako nakazuje letošnji pozitivni temperaturni odklon Kredarice v minulem januarju.

Srednja mesečna oblast (5,4) se je napram predhodnemu mesecu nekoliko povečala, vendar od dolgoletnega januarskega poprečka, ki znaša 5,5, ni bistveno odstopala. Heliograf na Kredarici je registriral 103 ure s sončnim sijem, kar je samo 37% maks. možnega trajanja sončnega sija na Kredarici v januarju.

Skupno je padlo na Kredarici v 18-ih padavinskih dneh (od tega 16 dni s sneženjem) 70 mm padavin, kar je 72% normalne vrednosti. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena maksimalna debelina je merila samo 266 cm. Bila je za 88 cm tanjša od najdebeljše snežne odeje na Kredarici (354 cm dne 31. jan. 1965) odkar imamo tamkaj redna meteorološka opazovanja.

Iz gornjih podatkov zaključimo, da je bilo vreme v visokogorju v januarju 1973, planincem še kar naklonjeno.

F. Bernot

OTROŠKA RADOVEDNOST

Šli smo na izlet na Učko. Ko gremo skozi Hrpelje, me vpraša mali: »Kateri kraj je to?«

»Hrpelje-Kozina.«

Mali pa je privijal: »Ali imajo kraji tukaj tudi priimke?«

Vodič je pokazal na neko cerkev in dejal: »Ta cerkev je stara 600 let.«
»Ali je še vedno dobra?« je hotel vedeti mali.

KDO JE ZAMUDIL?

Po proslavi 80-letnice SPD je predsednik PZS dr. Miha Potačnik z napitnico počastil Jožo Čopa. Med drugim je dejal:

»Joža, samo en mesec si zamudil pa bi bil z našo organizacijo enake starosti...«
Zdajci se je Joža podvzval z medklicem:
»Jaz že ne, le babca.«

ZAHVALA IN DARILO

P. n.
Planinsko društvo Ljubljana-matica, Ljubljana

Vaše obvestilo z dne 14. t. m. št. 3815/72 – U. O. me je nadvse presenetilo. In podelitev častnega znaka: to je vse preveč! Vsi člani društva bi se morali živo zavedati, kaj nam pomeni društveno glasilo. Brez njega bi bilo vse delo najrazličnejših dejavnosti – od vrhunskih himalajcev do najmlajšega pionirja – nemogoče. Treba pa je za glasilo tudi nekaj žrtvovati. Treba je za glasilo vestno prispevati v čimvečjem številu dolžno članarino. Vsem sodelavcem vsa čast! Saj najbrž v celi državi najbrž ni tako odlične, strumne in dobro vodene organizacije, kot je ravno Slovensko planinsko društvo.

vdani Franc Mervec,
Ciril Metodov trg 4, Ljubljana

Priloga: 100 din v sklad Pl. V.

Op. uredništva: Tov. Mervecu se za priznanje zahvaljuje planinska organizacija, za darilo še posebej uprava PV.

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA L. 1971 IN L. 1972

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1971	Naročniki 1971	Članstvo 1972	Naročniki 1972	Porast	Padeč
1.	Ajdovščina	450	28	452	25	—	3
2.	Akademsko PD	290	51	283	46	—	5
3.	»Avtomontaža« Ljubljana	243	48	220	34	—	12
4.	Bled	503	33	455	36	3	—
5.	Bohinjska Bistrica	412	23	476	24	1	—
6.	Bohinj-Srednja vas	446	27	450	25	—	2
7.	»Bohor« Senovo	803	24	1 050	21	—	3
8.	Bovec	279	15	272	12	—	3
9.	Brežice	349	27	450	24	—	3
10.	Celje	967	158	1 026	150	—	8
11.	Cerknica	50	5	43	6	1	—
12.	Cerkno	479	12	595	12	—	—
13.	Črna	533	16	334	16	—	—
14.	Črnomelj	160	4	160	5	1	—
15.	Črnuče	750	25	586	24	—	1
16.	»Delo« Ljubljana	—	—	150	1	1	—
17.	Dol pri Hrastniku	681	8	453	5	—	3
18.	Domžale	568	45	713	54	9	—
19.	Dovje Mojstrana	433	27	444	28	1	—
20.	Dravograd	190	8	67	13	5	—
21.	»Emona« Ljubljana	140	14	140	14	—	—
22.	Fram	—	—	150	5	5	—
23.	Gorje	773	27	804	26	—	1
24.	Gornji Grad	139	7	124	6	—	1
25.	Gornja Radgona	334	39	496	70	31	—
26.	Gozd Martuljek	105	8	119	7	—	1
27.	Hrastnik	994	20	889	22	2	—
28.	Idrija	1 010	33	1 275	32	—	1
29.	Ilirska Bistrica	537	8	511	11	3	—
30.	»Impol« Slovenska B.	535	4	674	5	1	—
31.	»Iskra« Ljubljana	228	8	221	8	—	—
32.	Javornik-Koroška Bela	1 268	34	1 231	33	—	1
33.	Jesenice	1 578	111	1 692	105	—	6
34.	Jezersko	154	16	154	16	—	—
35.	Kamnik	1 230	146	805	135	—	11
36.	Kidričevo	100	2	74	3	1	—
37.	Kobarid	190	11	241	13	2	—
38.	Kočevje	241	15	234	14	—	1
39.	Koper	1 211	72	1 494	78	6	—
40.	Kostanjevica	140	3	—	—	—	3
41.	»Kozjak« Maribor	325	19	354	21	2	—
42.	Kranj	2 003	355	2 084	331	—	24
43.	Kranjska gora	144	18	135	20	2	—
44.	Križe	213	9	206	5	—	4
45.	»Kum« Trbovlje	310	18	319	18	—	—
46.	Laško	563	29	470	20	—	9
47.	»Lisca« Sevnica	743	33	808	33	—	—
48.	Litija	450	21	470	21	—	—
49.	»Litostroj« Ljubljana	465	38	371	31	—	7

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1971	Naročniki 1971	Članstvo 1972	Naročniki 1972	Porast	Padec
50.	Ljubljana-matica	7 564	1 409	7 293	1 435	26	—
51.	Ljubljanske mlek.	120	—	105	1	1	—
52.	Ljubno ob Savinji	164	14	84	10	—	4
53.	Ljutomer	558	6	694	6	—	—
54.	Lovrenc	246	11	307	11	—	—
55.	Luče ob Savinji	234	10	218	10	—	—
56.	»Luka« Koper	53	2	54	2	—	—
57.	Majšperk	87	9	108	4	—	5
58.	Maribor-matica	2 351	233	2 272	208	—	25
59.	Mariborski tisk	240	10	240	11	1	—
60.	Medvode	988	46	933	44	—	2
61.	Mengeš	862	34	1 027	35	1	—
62.	Mežica	1 229	22	1 281	19	—	3
63.	Mirna	—	1	—	1	—	—
64.	Mozirje	380	12	438	12	—	—
65.	MTT Maribor	498	7	416	7	—	—
66.	Murska Sobota	339	18	392	18	—	—
67.	Nova Gorica	1 062	110	1 016	101	—	9
68.	Novo mesto	619	28	701	26	—	2
69.	»Obrtnik« Ljubljana	280	3	340	3	—	—
70.	Oplotnica	120	3	94	5	2	—
71.	Ormož	48	9	52	9	—	—
72.	PAP, Ljubljana	55	2	55	2	—	—
73.	»Planinac« Kranj	—	—	206	1	1	—
74.	Podbrdo	440	8	433	10	2	—
75.	Poljčane	644	12	693	15	3	—
76.	Polzela	144	12	206	10	—	2
77.	Postojna	538	22	606	20	—	2
78.	Prebold	—	—	638	10	10	—
79.	Prevalje	1 210	29	1 385	27	—	2
80.	PTT Celje	292	1	285	2	1	—
81.	PTT Ljubljana	1 228	44	1 345	43	—	1
82.	PTT Maribor	533	16	553	14	—	2
83.	Ptuj	857	18	917	26	8	—
84.	Radeče	492	22	503	26	4	—
85.	Radlje	167	7	251	11	4	—
86.	Radovljica	1 307	79	1 764	79	—	—
87.	»Rašica« Ljubljana	682	12	807	12	—	—
88.	Ravne	820	38	984	32	—	6
89.	Rimske Toplice	272	16	272	15	—	1
90.	Rogaška Slatina	461	13	517	12	—	1
91.	RTV Ljubljana	243	2	297	2	—	—
92.	Ruše	760	47	822	38	—	9
93.	»Saturnus« Ljubljana	174	5	159	5	—	—
94.	Sežana	388	33	462	29	—	4
95.	Slovenj Gradec	285	21	381	22	1	—
96.	Slovenske Konjice	404	8	362	7	—	1
97.	Solčava	130	14	113	14	—	—
98.	Sentjur	214	13	202	13	—	—

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1971	Naročniki 1971	Članstvo 1972	Naročniki 1972	Porast	Padec
99.	Škofja Loka	1 195	74	1 264	75	1	—
100.	»Šmarna gora« Vikrče	—	—	222	29	29	—
101.	Šoštanj	424	12	212	10	—	2
102.	»TAM« Maribor	2 039	94	1 893	101	7	—
103.	Tolmin	957	50	1 194	48	—	2
104.	»Tomos« Koper	—	—	190	1	1	—
105.	Trbovlje	963	51	1 122	48	—	3
106.	Tržič	808	63	728	59	—	4
107.	Velenje	1 003	33	1 313	41	8	—
108.	Vevče	263	1	208	1	—	—
109.	Vipava	208	8	256	8	—	—
110.	Vransko	127	7	108	13	5	—
111.	Vrhnika	720	47	841	46	—	1
112.	Vuzenica	55	5	70	4	—	1
113.	Zabukovica	572	9	994	8	—	1
114.	Zagorje	1 232	16	1 335	14	—	2
115.	Zreče	70	3	—	3	—	—
116.	Žalec	684	9	824	9	—	—
117.	»Železničar« Ljubljana	510	47	493	44	—	3
118.	»Železničar« Maribor	498	19	439	17	—	2
119.	Železniki	466	17	496	16	—	1
120.	»Žičnica« Ljubljana	110	3	65	3	—	—
121.	Žiri	387	7	432	8	1	—
Skupaj		68 780	4 767	73 206	4 745	194	216
Trst-Gorica			104		104	—	—
Beograd			30		26	—	4
Zagreb			57		53	—	4
Republiška PD			31		33	2	—
Ostale republike			73		61	—	12
Inozemski naročniki			87		103	16	—
Zamena z inozemstvom			22		24	2	—
Zamena v državi			34		33	—	1
Razni			199		192	—	7
			5 404		5 374	214	244

ČLANSTVO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE V LETU 1972

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1971
		odrasli člani	mladinci	pionirji		
1.	Ajdovščina	274	73	105	452	450
2.	Akademsko PD Ljubljana	113	152	18	283	290
3.	Avtomontaža. Ljubljana	165	35	20	220	243
4.	Bled	396	42	17	455	503
5.	Bohinjska Bistrica	215	82	179	476	412
6.	Bohinj-Srednja vas	200	150	100	450	446
7.	»Bohor« Senovo	299	89	662	1 050	803
8.	Bovec	188	44	40	272	279
9.	Brežice	78	17	355	450	349
10.	Celje	609	257	160	1 026	967
11.	Cerknica	6	35	2	43	50
12.	Cerkno	295	170	130	595	479
13.	Črna na Koroškem	198	84	52	334	533
14.	Črnomelj	100	30	30	160	160
15.	Črnuče	408	78	100	586	750
16.	»Delo« Ljubljana	130	10	10	150	
17.	Dol pri Hrastniku	383	49	21	453	681
18.	Domžale	356	94	263	713	568
19.	Dovje Mojstrana	297	98	49	444	433
20.	Dravograd	34	29	4	67	190
21.	»Emona« Ljubljana	60	30	50	140	140
22.	Fram	68	17	65	150	
23.	Gorje pri Bledu	518	138	148	804	773
24.	Gornji Grad	41	3	80	124	139
25.	Gornja Radgona	232	88	176	496	334
26.	Gozd Martuljek	91	15	13	119	105
27.	Hrastnik	662	46	181	889	994
28.	Idrija	442	410	423	1 275	1 010
29.	Ilirska Bistrica	98	60	353	511	537
30.	»Impol« Slovenska Bistrica	341	139	194	674	535
31.	»Iskra« Ljubljana	178	22	21	221	228
32.	Javornik-Koroška Bela	838	122	271	1 231	1 268
33.	Jesenice	1 147	280	265	1 692	1 578
34.	Jezersko	112	12	30	154	154
35.	Kamnik	469	134	202	805	1 230
36.	Kidričevo	61	2	11	74	100
37.	Kobarid	112	19	110	241	190
38.	Kočevje	173	18	43	234	241
39.	Koper	382	356	756	1 494	1 211
40.	Kostanjevica	—	—	—	—	140
41.	Kozjak, Maribor	176	152	26	354	325
42.	Kranj	933	315	836	2 084	2 003
43.	Kranjska gora	81	48	6	135	144
44.	Križe	138	34	34	206	213
45.	»KUM« Trbovlje	258	15	46	319	310
46.	Laško	376	38	56	470	563
47.	»Lisca« Sevnica	509	59	240	808	743
48.	Litija	200	30	240	470	450

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1971
		odrasli člani	mladinci	pionirji		
49.	»Litostroj« Ljubljana	279	42	50	371	465
50.	Ljubljana-matica	4 075	2 285	933	7 293	7 564
51.	Ljubljanske mlekarnе	93	4	8	105	120
52.	Ljubno ob Savinji	42	16	26	84	164
53.	Ljutomer	92	103	499	694	558
54.	Lovrenc na Pohorju	167	30	110	307	246
55.	Luče ob Savinji	92	9	117	218	234
56.	»Luka« Koper	53	—	1	54	53
57.	Majšperk	70	26	12	108	87
58.	Maribor-matica	1 181	519	572	2 272	2 351
59.	Mariborski tisk, Maribor	200	20	20	240	240
60.	Medvode	674	225	34	933	988
61.	»Janez Trdina« Mengeš	412	346	269	1 027	862
62.	Mežica	883	164	234	1 281	1 229
63.	Mirna na Dolenjskem	—	—	—	—	—
64.	Mozirje	252	95	91	438	380
65.	MTT Maribor	317	59	40	416	496
66.	Murska Sobota	173	117	102	392	339
67.	Nova Gorica	395	196	425	1 016	1 062
68.	Novo mesto	167	239	295	701	619
69.	»Obrtnik« Ljubljana	300	40	—	340	280
70.	Oplotnica	78	—	16	94	120
71.	Ormož	30	12	10	52	48
72.	PAP, Ljubljana	50	—	5	55	55
73.	»Planinec«, Kranj	127	76	3	206	—
74.	Podbrdo	273	80	80	433	440
75.	Poljčane	212	132	349	693	644
76.	Polzela	100	31	75	206	144
77.	Postojna	213	113	280	606	538
78.	Prebold	199	36	403	638	—
79.	Prevalje	900	203	282	1 385	1 210
80.	PTT Celje	235	20	30	285	292
81.	PTT Ljubljana	920	322	103	1 345	1 228
82.	PTT Maribor	489	39	25	553	533
83.	Ptuj	145	374	398	917	857
84.	Radeče pri Zidanem mostu	294	44	165	503	492
85.	Radlje ob Dravi	128	59	64	251	167
86.	Radovljica	1 065	233	466	1 764	1 307
87.	Rašica, Šentvid	473	171	163	807	682
88.	Ravne na Koroškem	657	37	290	984	820
89.	Rimske Toplice	134	26	112	272	272
90.	Rogaška Slatina	294	69	154	517	461
91.	RTV Ljubljana	245	17	35	297	243
92.	Ruše pri Mariboru	345	177	300	822	760
93.	»Saturnus«, Ljubljana	133	10	16	159	174
94.	Sežana	198	69	195	462	388
95.	Slovenj Gradec	157	132	92	381	285
96.	Slovenske Konjice	110	30	222	362	404

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1971
		odrasli člani	mladinci	pionirji		
97.	Solčava	75	8	30	113	130
98.	Šentjur pri Celju	95	47	60	202	214
99.	Škofja Loka	972	193	99	1 264	1 195
100.	Šmarna gora, Vikrče	101	64	57	222	—
101.	Šoštanj	103	66	43	212	424
102.	»TAM«, Maribor	880	302	711	1 893	2 039
103.	Tolmin	530	264	400	1 194	957
104.	»Tomos« Koper	148	12	30	190	—
105.	Trbovlje	619	186	317	1 122	963
106.	Tržič	452	82	194	728	808
107.	Velenje	571	307	435	1 313	1 003
108.	Vevče	137	36	35	208	263
109.	Vipava	72	110	74	256	208
110.	Vransko-Tabor	41	40	27	108	127
111.	Vrhnika	476	193	172	841	720
112.	Vuzenica	30	20	20	70	55
113.	Zabukovica	494	80	420	994	572
114.	Zagorje ob Savi	783	165	387	1 335	1 232
115.	Zreče	—	—	—	—	70
116.	Žalec	61	14	749	824	684
117.	»Železničar«, Ljubljana	340	117	36	493	510
118.	»Železničar«, Maribor	336	72	31	439	498
119.	Za Selško dolino, Železniki	161	54	281	496	466
120.	»Žičnica«, Ljubljana	60	5	—	65	110
121.	Žiri nad Škofjo Loko	273	9	150	432	387
Skupaj:		39 371	13 713	20 122	73 206	68 780
Za leto 1971:		38 509	12 939	17 332	68 780	
Za leto 1972:		39 371	13 713	20 122	73 206	
Razlika: +		862	+ 774	+ 2 790	+ 4 426	

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1972

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					posojilo	Skupne investicije v letu 1971
		iz lastnih sredstev	prosto-voljno delo	v vrednosti	sub-vencija PZS	druge sub-vencije		
		din	ur	din	din	din	din	din
1. Ajdovščina		—	45	450,00	—	—	—	450,00
2. Akademsko PD Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
3. Avtomontaža Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
4. Bled		280,00	—	—	—	—	—	280,00
5. Bohinjska Bistrica		—	—	—	—	—	—	—
6. Bohinj — Srednja vas		6 734,00	—	—	1 500,00	—	—	8 234,00
7. Bohor, Senovo		—	—	—	—	—	—	—
8. Bovec		—	—	—	7 834,20	—	—	7 834,20
9. Brežice		50,00	16	120,00	—	—	—	170,00
10. Celje		1 467,30	—	—	—	—	—	1 467,30
11. Cerknica		—	—	—	—	—	—	—
12. Cerkno		26 040,00	512	5 120,00	—	—	—	31 160,00
13. Črna na Koroškem		—	—	—	—	—	—	—
14. Črnomelj		—	80	1 600,00	—	—	—	1 600,00
15. Črnuče		—	—	—	—	—	—	—
16. DELO Ljubljana		—	—	—	4 400,00	—	—	4 400,00
17. Dol pri Hrastniku		4 400,00	—	—	—	—	—	4 400,00
18. Domžale		230,00	112	1 680,00	—	—	—	1 910,00
19. Dovje-Mojstrana		920,00	116	1 160,00	—	—	—	2 080,00
20. Dravograd		—	—	—	—	—	—	—
21. Emona, Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
22. Fram		150,00	45	450,00	—	—	—	600,00
23. Gorje pri Bledu		3 364,50	114	1 200,00	—	—	—	4 564,50
24. Gornji grad		—	16	160,00	—	—	—	160,00
25. Gornja Radgona		—	—	—	—	—	—	—
26. Gozd Martuljk		216,00	100	2 000,00	500,00	—	—	2 716,00
27. Hrastnik		3 500,00	220	3 300,00	—	—	—	6 800,00
28. Idrija		—	22	220,00	—	—	—	220,00
29. Ilirska Bistrica		405,00	32	480,00	—	—	—	885,00
30. Impol, Slovenska Bistrica		—	160	1 200,00	—	—	—	1 200,00
31. Iskra, Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
32. Javornik — Koroška Bela		5 580,00	—	—	—	—	—	5 580,00
33. Jesenice		1 299,10	65	980,00	—	—	—	2 279,10
34. Jezersko		800,00	80	1 200,00	—	—	—	2 000,00
35. Kamnik		2 500,00	165	3 300,00	—	—	—	5 800,00
36. Kidričevo		—	—	—	—	—	—	—
37. Kobarid		—	—	—	—	—	—	—
38. Kočevje		—	68	680,00	—	—	—	680,00
39. Koper		—	—	—	—	—	—	—
40. Kozjak, Maribor		—	—	—	—	—	—	—
41. Kranj		2 796,85	180	1 710,00	—	—	—	4 506,85
42. Kranjska gora		—	—	—	—	500,00	—	500,00
43. Križe pri Golniku		1 500,00	150	1 500,00	—	—	—	3 000,00
44. Kum, Trbovlje		350,00	—	—	—	—	—	350,00
45. Laško		—	—	—	—	—	—	—
46. Lisca, Sevnica		290,00	46	552,00	—	—	—	842,00
47. Litija		600,00	83	830,00	—	—	—	1 430,00
48. Litostroj, Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
49. Ljubljana-matica		400,00	—	—	—	—	—	400,00
50. Ljubljanske mlekarne, Ljubljana		—	—	—	—	—	—	—
51. Ljubno ob Savinji		—	—	—	—	—	—	—
52. Ljutomer		220,00	80	960,00	—	—	—	1 180,00
53. Lovrenc na Pohorju		620,00	72	720,00	—	—	—	1 340,00
54. Luče ob Savinji		300,00	60	600,00	—	—	—	900,00
55. Luka Koper, Koper		—	—	—	—	—	—	—
56. Majšperk		—	—	—	—	—	—	—
57. Maribor-matica		—	70	900,00	—	1 946,00	—	2 846,00
58. Mariborski tisk, Maribor		—	—	—	—	—	—	—
59. Medvode		19 345,75	—	—	—	—	—	19 345,75
60. Janeza Trdine, Mengeš		5 240,00	216	2 160,00	—	4 500,00	—	11 900,00
61. Mežica		250,00	107	856,00	—	—	—	1 106,00
62. Mirna na Dolenjskem		—	—	—	—	—	—	—
63. Mozirje		—	14	280,00	—	—	—	280,00
64. MTT Maribor		1 000,00	150	2 250,00	—	—	—	3 250,00
65. Murska Sobota		170,00	85	2 125,00	—	—	—	2 295,00
66. Nova Gorica		—	231	5 400,00	—	—	—	5 400,00

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1972

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1971
		iz lastnih sredstev	prosto-voljno delo	v vrednosti	sub-vencija PZS	druge sub-vencije	
		din	ur	din	din	din	din
67.	Novo mesto	300,00	700	5 000,00	—	—	5 300,00
68.	Obrtnik, Ljubljana	75 448,35	—	—	—	—	75 448,35
69.	Oplotnica	—	—	—	—	—	—
70.	Ormož	—	—	—	—	—	—
71.	PAP, Ljubljana	—	—	—	—	—	—
72.	Planinec, Kranj	—	—	—	—	—	300,00
73.	Podbrdo	150,00	10	150,00	—	—	—
74.	Poljčane	—	—	—	—	—	1 350,60
75.	Polzela	354,60	83	976,00	—	—	—
76.	Postojna	—	—	—	—	—	—
77.	Prebold	—	—	—	—	—	315,00
78.	Prevalje	115,00	20	200,00	—	—	—
79.	PTT Celje	—	—	—	—	—	3 046,10
80.	PTT Ljubljana	526,10	252	2 520,00	—	—	830,00
81.	PTT Maribor	130,00	35	700,00	—	—	—
82.	Ptuj	—	—	—	—	7 000,00	7 000,00
83.	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	—	—	3 000,00
84.	Radlje ob Dravi	—	120	3 000,00	—	—	2 300,00
85.	Radovljica	2 300,00	—	—	—	—	800,00
86.	Rašica, Šentvid	500,00	30	300,00	—	—	80,00
87.	Ravne na Koroškem	—	10	80,00	—	—	1 632,00
88.	Rimske Toplice	432,00	80	1 200,00	—	—	1 263,80
89.	Rogaška Slatina	533,80	73	730,00	—	—	—
90.	RTV Ljubljana	—	—	—	—	—	1 670,00
91.	Ruše pri Mariboru	920,00	75	750,00	—	—	—
92.	Saturnus, Ljubljana	—	—	—	—	—	196,60
93.	Sežana	71,60	25	125,00	—	—	—
94.	Slovenjgradec	—	—	—	—	—	—
95.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	940,00
96.	Solčava	840,00	10	100,00	—	—	240,00
97.	Šentjur pri Celju	—	60	240,00	—	—	5 110,00
98.	Škofja Loka	1 510,00	180	3 600,00	—	—	1 300,00
99.	Šmarna gora	—	30	300,00	1 000,00	—	1 600,00
100.	Šoštanj	—	40	1 600,00	—	—	—
101.	TAM, Maribor	—	—	—	—	—	400,00
102.	Tolmin	—	16	400,00	—	—	—
103.	Tomos, Koper	—	—	—	—	—	6 700,00
104.	Trbovlje	2 500,00	420	4 200,00	—	—	—
105.	Trzin	—	—	—	—	—	—
106.	Velenje	—	—	—	—	—	—
107.	Vevče	—	—	—	—	—	240,00
108.	Vipava	—	24	240,00	—	—	1 090,00
109.	Vransko-Tabor	140,00	95	950,00	—	—	24 763,00
110.	Vrhnika	9 098,00	1 150	11 500,00	—	4 165,00	—
111.	Vuzenica	—	—	—	—	—	17 330,00
112.	Zabukovica	—	808	8 080,00	—	9 250,00	2 010,00
113.	Zagorje ob Savi	850,00	28	1 160,00	—	—	—
114.	Zreče	—	—	—	—	—	—
115.	Zalec	—	—	—	—	—	—
116.	Železničar, Ljubljana	—	—	—	—	—	—
117.	Železničar, Maribor	—	—	—	—	—	1 820,00
118.	Za Selško dolino v Železnikih	1 500,00	16	320,00	—	—	—
119.	Zičnica, Ljubljana	—	—	—	—	—	4 081,80
120.	Ziri nad Škofjo Loko	631,80	345	3 450,00	—	—	—
Skupaj:		189 869,75	8 246	98 034,00	15 234,20	27 361,00	330 498,95
V letu 1971:		155 456,17	7 158	70 380,00	3 709,60	96 605,00	326 150,77
V letu 1972:		189 869,75	8 246	98 034,00	15 234,20	27 361,00	330 498,95
Razlika:		+ 34 413,58	+ 1 088	+ 27 654,00	+ 11 524,60	- 69 244,00	- + 4 348,18

PREGLED GRADBENIH

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prosto-
			lastnih sredstev	voljno delo
			din	ur
1.	Bohinjska Bistrica	Koča dr. Janeza Mencingerja	8 134,00	—
2.	Bohinj-Srednja vas	Vodnikov dom na Velem polju	1 850,00	—
		Koča na Uskovnici	9 708,00	—
		Koča pod Bogatinom	1 808,00	—
3.	Bovec	Gradnja koče na Kaninu	—	—
4.	Celje	Kocbekov dom na Korošici	34 110,35	—
5.	Cerkno	Koča na Črnem vrhu pod Novaki	13 000,00	175
		Zavetišče na Robidenskem	500,00	10
6.	Črna na Koroškem	Dom na Smrekovcu	—	30
7.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	16 000,00	200
8.	Črnuče	Dom na Mali planini	17 042,65	2 000
9.	Dol pri Hrastniku	Dom v Gorah	47 200,00	150
10.	Domžale	Dom na Vel. planini	3 500,00	132
11.	Dovje — Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	24 700,00	195
12.	Emona, Ljubljana—Zalog	Koča na Bibi planini	2 500,00	80
13.	Gorje pri Bledu	Tržaška koča na Doliču	205 720,00	1 270
		Dom Planika pod Triglavom	4 208,00	324
14.	Gornji grad	Dom na Menini planini	1 250,00	80
15.	Hrastnik	Dom na Kalu	15 000,00	450
16.	Idrija	Pirnatova koča na Javorniku	15 133,00	—
		Planinski dom Rudar Vojsko	13 225,00	—
17.	Ilirska Bistrica	Zavetišče na Vel. Snežniku	1 180,00	60
		Planinski dom na Sviščakih	5 300,00	60
18.	Impol, Slovenska Bistrica	Štuhčev dom pri Treh kraljih	7 000,00	—
19.	Iskra, Ljubljana	Dom na Polomu	—	200
20.	Javornik — Koroška Bela	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	67 029,00	—
		Prešernova koča na Stolu	3 254,00	—
		Kovinarska koča na Zasipski planini	3 693,00	—
		Štaničev dom pod Triglavom	2 438,00	—
21.	Jesenice	Erjavčeva koča na Vršiču	123 365,00	—
		Tičarjev dom na Vršiču	44 462,20	—
		Koča pri izviru Soče	1 530,35	—
	Jesenice — postaja GRS	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	450,00	40
22.	Jezersko	Češka koča na Sp. Ravneh	24 386,00	380
23.	Kamnik	Koča na Kamniškem sedlu	4 284,00	1 800
		Cojzova koča na Kokrskem sedlu	—	—
		— žičnica	2 842,00	60
24.	Kočevje	Koča pri Jelenovem studencu	—	40
25.	Kranj — hotel letališče Brnik	Dom na Krvavcu	600 000,00	—
	Kranj — postaja GRS	Zavetišče GRS na Krvavcu	—	—
26.	Kranjska gora	Koča v Krnici	900,00	50
		Mihov dom	5 000,00	100
		Koča na Gozdu	24 000,00	200
26.	Križe pri Golniku	Koča na Kriški gori	10 040,00	200
27.	Kum, Trbovlje	Koča na Kumu	25 771,75	510
28.	Laško	Dom na Šmohorju	30 466,95	536
29.	Lisca, Sevnica	Jurkova koča na Lisci	19 000,00	1 621
30.	Litija	Planinski dom II. grupe odredov na Jančah	6 000,00	310
31.	Litostroj, Ljubljana	Planinski dom na Soriški planini	93 729,00	—
32.	Ljubljana — matica	Dom na Komni	63 136,00	—
		Koča pri Savici	96 750,00	—
		Koča pri Triglavskih jezerih	—	—
		Dom v Kamniški Bistrici	132 599,00	—
33.	Luče	Koča na Loki pod Raduho	3 111,00	110
		Okrepčevalnica IGLA	13 714,00	—
34.	Maribor — matica	Koča na Žavcarjevem vrhu	3 287,00	120
		Mariborska koča	4 104,00	250

INVESTICIJ V LETU 1972

Investirano						Skupne investicije v letu 1972
v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	iz dotacije sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	
din	din	din	din	din	din	
—	—	8 000,00	—	—	—	16 134,00
—	27 666,00	—	—	—	—	29 516,00
—	—	—	—	—	—	9 708,00
—	—	—	—	—	—	1 808,00
—	304 407,00	—	—	—	—	304 407,00
—	—	—	—	—	—	34 110,35
1 750,00	—	—	—	—	—	14 750,00
100,00	—	—	—	—	—	600,00
300,00	—	—	—	—	3 300,00	3 600,00
4 000,00	—	—	—	—	—	20 000,00
20 000,00	—	80 000,00	—	—	—	117 042,65
1 500,00	—	—	—	—	—	48 700,00
1 980,00	—	—	—	—	—	5 480,00
1 950,00	—	—	—	—	—	26 650,00
800,00	—	—	—	—	—	3 300,00
15 240,00	249 018,00	—	—	—	—	469 978,00
3 888,00	—	12 000,00	—	—	—	20 096,00
800,00	—	—	—	—	—	2 050,00
6 750,00	—	4 840,00	—	—	—	26 590,00
—	—	—	—	—	—	15 133,00
—	—	—	—	—	—	13 225,00
900,00	—	990,00	—	—	—	3 070,00
900,00	—	—	—	—	—	6 200,00
—	—	—	—	—	—	7 000,00
4 000,00	—	6 000,00	—	—	—	10 000,00
—	—	—	—	—	—	67 029,00
—	—	—	—	—	—	3 254,00
—	—	—	—	—	—	3 693,00
—	—	—	—	—	—	2 438,00
—	50 979,00	—	—	—	—	174 344,00
—	—	—	—	—	—	44 462,20
—	—	—	—	—	—	1 530,35
600,00	—	—	—	—	—	1 050,00
6 460,00	44 531,00	—	—	—	—	75 377,00
3 600,00	—	—	—	—	—	7 884,00
—	—	—	—	—	—	—
120,00	—	—	—	—	—	2 962,00
400,00	—	—	—	—	—	400,00
—	—	—	—	—	—	600 000,00
—	—	20 000,00	—	—	—	20 000,00
1 000,00	20 574,00	—	—	—	—	22 474,00
2 000,00	—	—	—	—	—	7 000,00
4 000,00	—	—	—	—	—	28 000,00
2 000,00	—	—	—	—	—	12 040,00
5 100,00	—	35 000,00	—	—	—	65 871,75
13 400,00	—	—	—	—	—	43 866,95
14 590,00	10 100,00	24 500,00	—	40 000,00	—	108 190,00
—	—	—	—	—	—	—
3 100,00	—	—	—	—	—	9 100,00
—	—	—	—	—	—	93 729,00
—	—	—	—	—	—	63 136,00
—	—	—	—	—	—	96 750,00
—	13 050,00	—	—	—	—	13 050,00
—	—	—	—	—	—	132 599,00
1 100,00	—	12 400,00	17 957,00	—	—	34 568,00
—	—	—	—	—	—	13 714,00
1 800,00	—	—	—	—	—	5 087,00
3 750,00	—	—	—	—	—	7 854,00

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo
			din	ur
35. Mežica		Koča na Raduhi	50 213,95	1 440
		Dom na Peci	6 571,00	457
		Zavetišče v Heleni	4 000,00	—
36. Janeza Trdine, Mengeš		Mengeška koča na Gobavici	950,00	60
37. Nova Gorica		Stjenkova koča na Trstelju	14 557,10	380
		Gomiščkovo zavetišče na Krnu	16 687,70	1 050
		Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	70 913,15	—
38. Obrtnik, Ljubljana		Planinski dom na Govejku	10 052,65	268
39. Oplotnica		Koča na Pesku	3 300,00	80
40. Poljčane		Dom na Boču	—	530
41. Prevalje		Dom na Uršlji gori	9 500,00	—
42. PTT, Ljubljana		Poštarska koča na Vršiču	—	385
43. Radeče pri Zidanem mostu		Zasavska koča na Prehodavcih	—	1 366
		Gašperjeva koča	3 500,00	360
44. Radovljica		Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	41 606,00	450
45. Radlje ob Dravi		Ribniška koča na Pohorju	29 362,00	400
		Zavetišče Pesnik	2 000,00	—
46. Rašica, Šentvid		Zavetišče na Rašici	6 500,00	4 650
47. Ravne na Koroškem		Koča na Naravskih ledinah	6 252,00	637
48. Rimske Toplice		Koča na Kopitniku	25 837,00	2 418
49. Rogaška Slatina		Gradnja zavetišča na Donački gori	3 605,95	192
50. Ruše pri Mariboru		Ruška koča	39 000,00	—
51. Solčava		Koča pod Ojstrico	1 760,00	25
52. Šentjur pri Celju		Dom na Resevni	2 153,00	262
53. Škofja Loka		Dom na Lubniku	5 446,00	—
54. Šoštanj		Andrejev dom na Slemenu	7 000,00	—
55. Tolmin		Koča na Razor planini	3 775,00	192
56. Trbovlje		Dom na Mrzlici	50 000,00	2 446
57. Tržič		Dom na Zelenici	—	—
		Bivak v Storžiču	1 000,00	200
58. Vipava		Furlanovo zavetišče na Nanosu	1 450,00	120
59. Vransko-Tabor		Gradnja zavetišča na Čreti	6 500,00	2 000
60. Vuzenica		Zavetišče Podlipje	1 231,00	—
61. Zabukovica		Dragotov dom na Homu	1 361,90	1 789
62. Zagorje ob Savi		Koča na Zasavski gori	—	112
		Gradnja Koče dr. Francita Goloba	—	—
		na Čemšeniški planini	60 821,00	1 250
63. Zreče		Koča na Rogli	—	800
64. Železničar, Ljubljana		Kosijev dom na Vogarju	14 000,00	250
66. Za Selško dolino v Železnikih		Koča na Ratitovcu	1 814,35	32
67. Žiri nad Škofjo Loko		Dom na Goropekah	13 800,00	120
Skupaj:			2 373 932,00	36 464
V l. 1971:			1 521 558,00	29 218
V l. 1972:			2 373 932,00	36 464
Razlika:			+ 852 374,00	+ 7 246

Investirano

v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	iz dotacije sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1972
din	din	din	din	din	din	din
11 520,00	43 081,00	—	—	—	—	104 814,95
3 656,00	—	—	—	—	—	10 227,00
—	—	—	—	—	—	4 000,00
600,00	—	—	—	—	—	1 550,00
7 600,00	—	—	—	—	—	22 157,10
31 500,00	—	—	49 431,00	—	—	97 618,70
—	—	—	—	—	—	70 913,15
2 680,00	—	—	—	—	28 497,50	41 230,15
1 600,00	—	—	—	—	—	4 900,00
7 950,00	—	—	—	—	—	7 950,00
—	—	—	—	—	—	9 500,00
5 775,00	—	—	—	—	—	5 775,00
13 660,00	124 114,00	22 632,60	—	—	—	160 406,00
3 000,00	—	—	—	—	—	6 500,00
6 750,00	30 000,00	—	149 867,00	—	—	228 223,00
10 000,00	—	—	—	—	—	39 362,00
—	—	—	—	—	—	2 000,00
69 750,00	—	59 500,00	—	—	—	135 750,00
9 550,00	—	—	—	—	5 000,00	20 802,00
36 270,00	—	11 200,00	—	—	—	73 307,00
1 920,00	—	—	—	—	—	5 525,95
—	—	—	—	—	—	39 000,00
250,00	—	—	—	—	—	2 010,00
1 560,00	—	—	—	—	—	3 713,00
—	—	—	—	—	—	5 446,00
—	—	40 000,00	—	—	—	47 000,00
4 800,00	—	—	—	—	—	8 575,00
24 460,00	—	—	—	—	—	74 460,00
—	102 213,00	—	—	—	—	102 213,00
2 000,00	—	—	—	—	—	3 000,00
1 800,00	—	—	—	—	—	3 250,00
20 000,00	—	10 500,00	—	—	—	37 000,00
—	—	—	—	—	—	1 231,00
17 518,00	—	99 700,00	—	—	—	118 579,90
2 240,00	—	—	—	—	—	2 240,00
25 000,00	30 000,00	19 789,00	—	—	—	135 610,00
20 000,00	—	—	—	—	—	20 000,00
2 500,00	—	—	—	—	—	16 500,00
640,00	—	—	—	—	—	2 454,35
2 400,00	—	4 000,00	—	—	—	20 200,00
476 827,00	1,049 733,00	471 051,60	217 255,00	40 000,00	36 797,50	4 665 596,10
294 471,00	674 966,70	411 871,00	164 144,65	95 000,00	181 811,70	3 343 823,05
476 827,00	1 049 733,00	471 051,60	217 255,00	40 000,00	36 797,50	4 665 596,10
+ 182 356,00	+ 374 766,30	+ 59 180,60	+ 53 110,35	— 55 000,00	— 145 014,20	+ 1 321 773,05

PREGLED PLANINSKO-SMUČARSKIH NESREČ IN

Zap. št.	Datum 1972	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	3. 1.	Uskovnica	Marija Končan	delavka	5. 11. 1937	Horjul
2.	23. 1.	Vršič	Mihael Fenc	delavec	22. 6. 1950	Jesenice
3.	23. 1.	Komna	Danica Brezovački	dijakinja	12. 12. 1952	Blodnik
4.	30. 1.	Javorniški rovt	Nevenka Mlačnik	dijakinja	24. 8. 1955	Jesenice
5.	5. 2.	Dobeno—Rašica	Vinko Koderman	dijak	7. 8. 1942	Ljubljana
6.	13. 2.	Žagarjev graben nad Ukancem	Aljoša Simonič	glasbenik	25. 8. 1948	Ljubljana
7.	4. 3.	Planina na Kraju	Franc Gril	študent	—	—
8.	18. 3.	Žagarjev graben pod Voglom	Draga Pogačar-Živec	gospodinja	3. 11. 1929	Gorje
9.	18. 3.	Žagarjev graben pod Voglom	Jože Repinc	električar	10. 9. 1948	Kamnje
10.	19. 3.	Rožca	Štefan Koblar	študent	21. 3. 1949	Jesenice
11.	25. 3.	Žagarjev graben	Antek Mahkovec	uslužbenec	22. 7. 1933	Trbovlje
12.	29. 4.	Komna	Janez Škoda	uslužbenec	15. 5. 1956	Ljubljana
13.	1. 5.	Mozirska koča — Golte	Rajko Lojen	uslužbenec	9. 1. 1950	—
14.	7. 5.	Krma	Mara Rovar	dipl. iur.	5. 5. 1925	Kranj
15.	21. 5.	Krn	Nenad Filipovič	pripadnik JLA	7. 3. 1951	Prekadin
16.	15. 6.	Stenar	Srboljub Vlahovič	stroj. tehn.	22. 6. 1952	Smederevo
17.	23. 6.	Peca	Tončka Havli	učenka	27. 4. 1961	Goreč
18.	24. 6.	Igličeva smer v Mali Rinki	Ivan Cvolin	uslužbenec	19. 5. 1948	Maribor
19.	27. 6.	Kamniško sedlo	Jože Štremfelj	upokojenec	22. 2. 1918	—
20.	7. 7.	Sedem grabnov (Ukova)	Majda Lukan	uslužbenka	24. 2. 1934	Jesenice
21.	7. 7.	Draga pri Begunjah	Franc Reš	delavec	25. 2. 1946	—
22.	8. 7.	Žmavčarji	Jože Pucelj			Ljubljana
23.	9. 7.	Javorniški rovt	Alojz Novak	gorski ševalec	14. 7. 1951	Jesenice
24.	9. 7.	Za Akom	ing. Vladimir Haložan		1937	Tržič

REŠEVALNIH AKCIJ GRS V LETU 1972

SREČENCI		Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
držav-ljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Horjul 40	prehlad pri smučanju	visoka temperatura	379,80
Jug.	Jesenice, Fužinska 8	padec pri smučanju	poškodba desnega gležnja	321,00
Jug.	Kamnik, Ljubljanska 1/a	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju	494,80
Jug.	Jesenice, Cesta talcev 2	padec pri smučanju	poškodba desnega kolena	301,60
Jug.	Ljubljana, Herberštajnova 33	vinjen padel po 30 m visokem pečevju v dno soteske na skalo	prebita lobanja, odrgnine, zlom desne goleni in piščali, izpah levega gležnja	13,65
Jug.	Ljubljana, Podmilščakova 23	padec pri smučanju	zvin leve noge	297,50
Jug.	Ljubljana, Ilirska 2	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju	—
Jug.	Ljubljana, Einspillerjeva 21	padec pri smučanju	zlom leve noge v kolenu	390,00
Jug.	Kamnje 32 pri Bohinjski Bistrici	padec pri smučanju	komplificiran zlom desne goleni in piščali, ureznine po rokah	486,00
Jug.	Jesenice, Bokalova 9	padec pri smučanju	poškodba desnega gležnja	411,00
Jug.	Ljubljana, Topniška 43	padec pri smučanju	zlom desne noge nad gležnjem	256,40
Jug.	Ljubljana, Zavetiška 10	padec pri smučanju	zlom leve noge nad gležnjem	—
Jug.	Radmirje 48	s pečevja pod Mozirsko kočo omahnil in padel ca. 30 m pod stezo	poškodba hrbtenice in odrgnine	142,50
Jug.	Ljubljana, Zarnikova 5	padec pri smučanju	zlom desne noge v goleni	—
Jug.	Prekadin — Prokuplje	pri sestopanju pod vasjo Km je prek strmih peči zdrsnil in padel okrog 35 m globoko v tolmun in utonil	smrtna	526,00
Jug.	Smederevo, Karadžordževa 37	nevešč plezanja sestopal po nepretrdnem svetu in padel 15 m čez previs v grapi	odrgnine po rokah, udarec na gležnju	679,35
Jug.	Gorež, Libelič 11	—	kačji pik	—
Jug.	Maribor, Zupančičeva 45 a	pri plezanju je kot prvemu v navezi popustil klin, padel okrog 15 m na stojšče druge navede	poškodba leve roke v zapestju, zvin desnega palca in odrgnine na levi stegnenici	160,00
Jug.	Prestranek 33	zaradi prevelike količine zaužitega žganja in neznanih tablet omedlel	zastropitev	600,15
Jug.	Jesenice, Ulirska 9 a	nepredvidnost, neprimerna obutev; iz slabo vzdrževane steze zdrsnila v osušeno grapo in zagostila levo nogo v režo med skalami	komplificiran zlom leve noge	480,90
Jug.	Gorica 12, Radovljica	neprimerna obutev; zdrsnil 30 m po travnatem pobočju, nato pa padel okrog 50 m globoko čez peči v žleb	smrtna	200,00
Jug.	Ljubljana, Linhartova 76	pri sestopanju zgrešil stezo, zdrsnil in padel okrog 40 m globoko	zlomljena rebra	27,30
Jug.	Jesenice, Kurilniška 1	na poizvedovalni akciji za pogrešanim planincem prek strme grape stopil na majavo skalo in padel	zlom leve noge v gležnju	253,90
Jug.	Tržič, Cankarjeva 15	pri plezanju zdrsnil in padel kakih 20 m z glavo naprej in se zagostil v krajno poč	smrtna	936,00

Zap. št.	Datum 1972	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
25.	16. 7.	Na razpotju Dolič—Planika	Stane Kos Bogdana Gašperin	delavec delavka	26. 1. 1947 14. 11. 1950	— —
26.	20. 7.	Nad severno Triglavsko steno	Branka Tiljalc	študentka	11. 11. 1948	Zagreb
27.	21. 7.	Severozahodni greben Jalovca	dr. Bojan Pochyla	zdravnik	5. 10. 1921	Ljubljana
28.	22. 7.	Nad Doličem	Vladimir Venutti	uslužbenec	18. 12. 1955	Maribor
29.	22. 7.	Rinka—Okrešelj	Niko Mithaus	uslužbenec	19 let	Slov. Gradec
30.	24. 7.	Komarča	Marija Baumgartner	delavka	10. 8. 1936	Ljubljana
31.	28. 7.	Tominškova pot	Toni Koželj	učenec	14. 11. 1962	Ljubljana
32.	29. 7.	Mali Triglav	Marjan Rakovec Janez Krč Janez Žumer Ljudmila Vidic Peter Oberč	dijak dijak avtomehanik gradb. teh. učenec	3. 6. 1955 15. 10. 1955 19. 11. 1945 13. 9. 1947 4. 9. 1958	Zg. Dobrava Kranj Bled Zg. Dobrava Ljubljana
33.	29. 7.	Mali Triglav	Drago Terlikar Milan Čemažar Mary Waghome Jože Ješe Roman Avguštin	delavec avtomehanik — dijak učenec	19. 1. 1955 12. 7. 1945 20. 10. 1953 7. 7. 1953 13. 9. 1957	Sp. Dobrava Bled — Sp. Dobrava Zg. Dobrava
34.	5. 8.	Prisojnik	Heinz Gelantz	—	4. 12. 1953	Toplisch
35.	5. 8.	Prisojnik	Janez Kerštajn	gor. reš.	26. 3. 1938	Kranjska gora
36.	5. 8.	Zadnji Vogel	Janez Potokar	uslužbenec	2. 6. 1931	Ljubljana
37.	6. 8.	Ozebnik Jalovca	Georg Fellacher Andrej Hribernik	— učenec	— 25. 4. 1959	— Celje
38.	8. 8.	Brana	Janez Kotar		27. 1. 1916	Litija
39.	9. 8.	Križki podi	Milena Mutič	uslužbenka	23. 3. 1921	Zagreb
40.	9. 8.	Korošica	Štefan Kukovec	uslužbenec	25. 12. 1946	Žerjavci
41.	12. 8.	Greben Vel. Vogla	Tone Laznik	uslužbenec	4. 3. 1935	Ljubljana
42.	13. 8.	Severna Trigl. st.	Marjan Gros	delavec	23. 5. 1953	Ljubljana

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug. Jug.	Ročinj 88 Deskle 25	na plazišču zdrsnila in drsela okrog 50 m po zbitem snegu	notranje poškodbe, udarec na levi nogi, odrgnine po obrazu in drugih delih telesa pretres možganov, poškodba očesa in odrgnine po obrazu in rokah	1 222,00 845,10
Jug.	Zagreb, Vrančeva 23	po izstopu iz srednje nemške smeri prečkala strmo snežišče pred vzhodno glavo, zdrsnila okrog 100 m do konca snežišča in obležala na melišču	rana na temenu, močan uda- rec na levi rami in desnem kolku	1 271,15
Jug.	Maribor, Shakespeareva 2	na nekoč zavarovani plezalni, sedaj pa opuščeni poti ni zmo- gel nekaterih težkih in nezava- rovanih mest	brez poškodb	1 191,00
Jug.	Maribor, Begunškova 63	neprimerna oprema in obutev na plazu	pretres možganov in zlom noge	461,00
Jug.	Slovenj Gradec, Iršičeva 11	pri plezanju se mu je izpulil klin, padel okrog 8 m globoko	odprt zlom desne krače pod kolenom	1 170,00
Jug.	Vižmarje, Ljubljana, Na gmajni 56	pri sestopanju zdrsnila in drsela okrog 20 m navzdol	poškodovana hrbtenica	448,80
Jug.	Medvode 124	v grapi na snežnem plazu zdrsnil v krajno poč, nato pa ga je obrnilo na glavo in pri- tisnilo nogo ob steno.	zlom desne stegenice in odrgnine po telesu	657,00
Jug. Jug. Jug.	Zg. Dobrava 20 Kranj, Kokrški log 10 Bled, Mlinska 23		smrtna smrtna za poškodbami kasneje umrl v bolnici	
Jug. Jug.	Zg. Dobrava 22, Kropa Ljubljana, Gorjupova 6		psihično nekoliko prizadeta opekline na obeh stopalih	
Jug. Jug.	Sr. Dobrava 2, Kropa Bled, Cesta svobode 24	strela; strnjena gruča	brez posebnih znakov poškodb topa poškodba na glavi in opekline na hrbtu	4 524,15
Angl.	Beverly Yorkshire		opekline po desnem stopalu, levi zgornji okončini in na levi strani prsnega koša	
Jug. Jug.	Sp. Dobrava 1, Kropa Zg. Dobrava, Kropa		smrtna smrtna	
Avstr.	Bleiberg 103, Avstrija	zdrsnil na snežišču 20 m in zadel v skalo	zlom leve noge pod kolenom	476,00
Jug.	Kranjska gora 16	reševalna akcija pod zapored- no št. 33	pretrgane vezi v levem glež- nju	—
Jug.	Ljubljana, Vrhovčeva 2	srčni bolnik; verjetno pretiraval svoje moči, srčna kap	smrtna	836,00
Avstr. Jug.	Villach, Italiener strasse 21 Celje, Jurčičeva 9	pri vzponu skozi ozebnik ju je zbil tovariš, ki je zdrsnil na ledenem snegu; drsela sta okrog 400 m in se ustavila šele v dnu ozebnika	odrgnine po vsem telesu, po- škodba noge odrgnine po vsem telesu	120,00 134,00
Jug.	Litija, Valvazorjev trg 6	neprimerna obutev; zdrsnil z glavo navzdol in se po 30 m zabil z glavo med skale	smrtna	610,22
Jug.	Zagreb, Trnsko 11/c IV	zdrsnila in padla	komplíciran zlom desne noge	801,00
Jug.	Domžale, Urha Stenovca 4	pri poizkusu, da sam prepleza S steno Dedca, v gornjem delu omahnil in padel okrog 100 m v globino	smrtna	1 368,40
Jug.	Domžale, Kamniška 14	zdrsnil in drsel po pobočju okrog 150 m	poškodovana hrbtenica, zlom leve ključnice, zlom desnega gležnja, večje poškodbe na glavi in odrgnine	1 294,80
Jug.	Ravne 12, Tržič	v najtežjem delu bohinjske smeri kot prvi v navezi izčrpan omagal in padel	udarec na temenu, krvavenje, poškodba desnega gležnja	2 742,70

Zap. št.	Datum 1972	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
43.	13. 8.	Škrbina — Klemenškova jama	Danica Geršak	uslužbenka	27. 2. 1939	—
44.	14. 8.	Črna prst	Milan Ortar	kurjač	22. 5. 1929	Podbrdo
45.	14. 8. — 17. 8.	Severna stena Špika	Vacko Skoupy Jurij Dzurban	— —	18 let 23 let	Praga Praga
46.	21. 8.	Zadnji Vogel	Ivana Logar	uslužbenka	17. 12. 1928	—
47.	24. 8.	Skuta—Sleme	Dimitrij Žigon	—	22. 12. 1944	Idrija
48.	27. 8.	Mangart	Angelca Žirovnik	gospodinja	11. 5. 1944	Ljubljana
49.	7. 9.	Kal—Koritnica	Matija Kravanja Stanislav Cuder Novak-Mičo Jankovič	delavec delavec podoficir JNA	7. 7. 1922 6. 11. 1919 8. 1. 1950	Kal-Koritnica Kal-Koritnica —
50.	24. 9.	Mali Mangart	Rocchi Ferucio Marco Orsini Egon Tantari	upokojenec študent študent	1913 16 let 24 let	— — —
51.	1. 10.	Raduha	Franja Kešpret	delavka	4 1. 1949	Prevalje
52.	1. 10.	Triglavska severna stena	Mihael Blain Peter Foster Luis Buhler Carlos Buhler	avtomehanik ing. študent študent	13. 3. 1951 28. 7. 1947 26. 3. 1953 17. 10. 1951	— — — —
53.	3. 10.	Pod Valvazorjevim domom	Stanislav Mohorič Angela Mohorič	oskrbnik Prešernove k. gospodinja	13. 12. 1915 23. 9. 1917	Jesenice Jesenice
54.	9. 10.	Jermanov turn (Jermanci)	Alenka Pušnik Miloš Mele	študentka študent	31. 7. 1948 22. 1. 1950	Ljubljana Ljubljana
55.	22. 10.	Pod Uršljo goro	Ruža Borštner	dentist	26. 8. 1929	—
56.	22. 10.	Kališče pod Storžičem	Elizabeta Jereb	upokojenka	24. 10. 1911	Ljubljana
57.	30. 10.	Kanin	Peter Berginc Silvo Clemente Tomaž Vuga Franc Pajer Flajs Gabrijel	uslužbenec uslužbenec delavec delavec delavec	2. 4. 1924 15. 12. 1929 25. 2. 1939 17. 5. 1950 20. 9. 1949	— Tolmin Solkan Gor. Tribuša Bavščica
58.	30. 11.	Velo polje	Niko Mežan	uslužbenec	13. 9. 1942	Ljubljana
59.	31. 12.	Vrtača nad Zelenico	neznan avstrijski alpinist			
60.	7. 2.	Velika planina	Zdenka Mahnič Slavica Žagar	uslužbenka uslužbenka	8. 2. 1951 21 let	— —
61.	16. 2.	Mozirska planina	Marko Arzenšek	učenec	10. 9. 1959	—

SREČENCI

držav- ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug.	Maribor, Nova ul. 24	zdrsnila in drsela okrog 50 m po skalah in drneh	zlom reber, krvavitev v prsni votlini, poškodba glave, pretres možganov, zvin desnega skočnega sklepa in šok	457,20
Jug.	Podbrdo 59/A	pri nočnem sestopanju iz Črne prsti verjetno zdrsnil s poti, padel v grapo in se ubil	smrtna	800,00
ČSSR ČSSR	Praga Praga	pri plezanju iz neznanega razloga padla v lažjem svetu že proti vrhu stene in se ubila	smrtna smrtna	4 100,00
Jug.	Ljubljana, Gotska 2	zdrsnila in padla	komplíciran zlom levega gležnja	989,60
Jug.	Idrija, Frejereva 5	neprimerna obutev; zdrsnil v novem snegu in čez krajše skoke padel okrog 200 m globoko	smrtna	2 212,20
Jug.	Ljubljana, Grablovičeva 32	megla; zašla proti Loški Koritnici in omagala	izčrpanost	760,00
Jug. Jug. Jug.	Kal — Koritnica 59 Kal — Koritnica 29 Bovec 286	zapeljali z osebnim avtomobilom v strugo Soče in utonili	smrtna smrtna smrtna	880,00
Ital. Ital. Ital.	Prosecco pri Trstu	prvi plezalec zdrsnil in potegnil za seboj oba soplezalca	smrtna smrtna smrtna	287,00
Jug.	Prevalje, Pod gonjami	prvi plezalec zdrsnil in padel prek varovališča. Sunek je plezalko vrgel v steno in težko poškodoval	večkratni prelom desne goleni, 5 reber zlomljenih, rana na čelu in desni dlani, ožganine po rokah in obrazu, poškodba lobanje	1 475,00
Angl. Angl. ZDA ZDA	West Draughton Middlesex Bradford on Avon, Wiltshire Stomford, Connecticut Stomford, Connecticut	izguba orientacije; zašli pod previs Pogačnikove grape in bivačirali, ker niso našli izstopa iz nje	izčrpanost	239,60
Jug.	Jesenice, Cesta v Rote 7	tema in gosta megla; pri sestopanju zgrešila pot	premraženost	227,00
Jug. Jug.	Jesenice, Cesta v Rote 7 Ljubljana, Šapinova 23 Ljubljana, Lepodvorska 2	zgrešila pot in bivačirala v rušju, nato pa po brezuspešnih poskusih, da bi našla pot, pri Orlovem turnu omagala in obtičala v strmeh gozdu nad robom	izčrpanost, ozeblina in predrti žulji	1 277,93
Jug.	Ravne, Zdravstveni dom	pri sestopanju zdrsnila in padla	zlom levega gležnja	—
Jug.	Ljubljana	pri sestopanju zdrsnila in padla	zlom desnega gležnja	248,00
Jug. Jug. Jug. Jug. Jug.	Tolmin, Gregorčičeva 4 Tolmin, Brunov drevored 5 Nova Gorica, Soška 24 a Gor. Tribuša 101 Bavštica 17	zgorela v helikopterju, ki se je zaradi tehnične napake zrušil poškodbe pri isti nesreči	smrtna smrtna težke opekline in poškodba udov	2 622,00
Jug.	Ljubljana, Livarska 11	zdrsnil in padel	izpah v desnem ramenu	2 640,42
Avstr.		dereza se mu je zataknila v hlače, padel je in zdrsnil v prepad	smrtna	—
Jug. Jug.	Fabijaničeva 33 Ig pri Ljubljani	nista se vrnili domov ob dogovorjenem času	brez poškodb	24,70
Jug.	Štore 131	izgubil se je pri smučanju, našli so ga pri kmetu, h kateremu se je zatekel po večurnem brezuspešnem tavanju	brez poškodb	1 158,00

Zap. št.	Datum 1972	Kraj nesreče	P O N			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
52.	27. 4.	Južna stena Kogla	Slavko Šikonja Stane Klemenc	dimnikar fotograf	6. 1. 1947 20. 12. 1950	— —
63.	14. 5.	Stol	Lovro Sodja	uslužbenec	29. 10. 1929	—
64.	19. 6.	Kokrsko sedlo	Marinka Gradišar	uslužbenec	21 let	—
65.	5., 6., 9. in 22. 7.	Kočna	Jakob Razinger		14. 7. 1901	Hrušica
66.	25. 7.	Triglavsko pogorje	Branko Džordžević Tatjana Džordžević Biljana Džordžević	— — —	12. 5. 1938 21. 8. 1935 19. 5. 1935	Beograd Beograd Beograd
67.	20. 8.	Stenar	Janez Porenta	sanitarni inšpektor	10. 3. 1945	Ljubljana
68.	25. 8.	Bavški Grintavec — Špička	Janez Porenta	sanitarni inšpektor	10. 3. 1945	Ljubljana
69.	6. — 14. 9.	Trigl. pogorje	ing. Željko Štengelj	univ. prof.	22. 2. 1940	Zagreb
70.	2. 10.	Kokrsko sedlo	Janez Nograšek	študent	11. 12. 1951	Domžale
71.	5. 11.	Severozahodni greben Jalovca	M. Vrtovec J. Primožič R. Rubeša N. Pučko	— — — —	— — — —	— — — —
72.	12. 11.	Nemški Rovt	Ratislav Dobravec	upokojenec	5. 1. 1921	Nemški rovt
73.	11. 12.	Velika planina	Lidija Trefalt Miran Miljković Miloš Djukić Tatjana Urankar		18 let 19 let 21 let 18 let	
74.	26. 12.	Rzenik	Milan Rebula Boris Erjavec	— —	— —	Ljubljana Ljubljana

SREČENCI

držav. ljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
Jug. Jug.	Lukovica 46 Vir, Cojzova 4	nista se pravočasno vrnila s plezalne ture	brez poškodb	31,20
Jug.	Jesenice, Podkočna 13	ni se pravočasno vrnil domov	brez poškodb	14,40
Jug.	Ljubljana, Križevniška 12	ni se vrnila domov ob dogo- vorjenem času	brez poškodb	18,20
Jug.	Jesenice, Tomšičeva 69	pogrešan od 4. 7. 1972	brez uspeha	4 851,00
Jug. Jug. Jug.	Beograd, Blagojeviča 43 Beograd, Blagojeviča 43 Beograd, Milutinova 67	zahteva FM Jesenice, ker se niso pravočasno vrnili domov	brez poškodb	112,20
Jug.	Ljubljana, Hradeckega 5	pogrešan od 12. 8. 1972	brez uspeha	832,60
Jug.	Ljubljana, Hradeckega 5	pogrešan od 12. 8. 1972, sa- mohodec na brezpotju zdrsnil in padel	smrtna	1 458,90
Jug.	Zagreb, Heinzelova 13	pogrešan od 1. 9. 1972	brez uspeha	5 514,91
Jug.	Kamnik, Novi trg 43/a	pogrešan od 30. 9. 1972 in naj- den obešen v bukovem gozdu	smrtna	2 715,45
Jug. Jug. Jug.	— — —	zahteva prijateljev, ker se našteti niso pravočasno vrnili	brez poškodb	362,90
Jug.	Bohinj, Nemški rovt 22	pogrešan od 2. 11. 1972	brez uspeha	320,00
Jug. Jug. Jug.	Ljubljana, Trubarjeva 6 Ljubljana, Šišenska 44 Ljubljana, Šišenska 34 Ljubljana, Šišenska 42	prošnja svojcev, ker se našteti niso pravočasno vrnili	brez poškodb	33,60
Jug. Jug.	Ljubljana Ljubljana	zahteva svojcev, ker se nista v dogovorjenem roku vrnila s plezalne ture	brez poškodb	88,00
				64 283,18

Poleg navedenih gorskih nesreč so bile v letu 1972 številne nesreče na smučiščih z vertikalnim prometom: na področju Pohorske vzpenjače 103, na Ribniškem Pohorju 3, na Slovenjgraškem Pohorju 3, na Lovrenškem Pohorju 3, Stalekar v Mežici 14, v Črni 14, na Španovem vrhu 11, v Kranjski gori 54, v Gozdu-Martuljku 4, v Mojstrani 8, na Voglu 98, na Livku 4, na Zatniku 3, na Zelenici 38, na Krvavcu 51, na Golteh 105, na Veliki planini 51 in na Starem vrhu 52, čistih smučarskih nesreč z raznimi poškodbami, skupaj 619 smučarskih nesreč. Pri reševanju so v večini primerov sodelovali reševalci GRS.

PREGLED KAPACITET, OBISKOV IN NOČITEV V PLANINSKIH POSTOJANKAH V LETU 1972

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	skupaj	domaćih	ino-zemskih	skupaj
1.	Koča pod Voglom	Jul. Alpe	1 445	»Avtomontaža«, Ljubljana	—	12	12	254	—	254	797	—	797
2.	Blejska koča na Lipanci	„	1 633	Bled	—	10	10		ni poslovala				
3.	Dom planincev »Murka na Bledu«	„	501	Bled	27	—	27		ni poslovala				
4.	Okrepčevalnica na Straži	„	646	Bled	—	—	—	2 400	—	2 400	—	—	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	„	805	Bohinjska Bistrica	—	7	7	1 500	—	1 500	—	—	—
6.	Vodnikov dom na Velem polju	„	1 817	Bohinj — Srednja vas	33	20	53	5 403	290	5 693	3 210	284	3 494
7.	Koča pod Bogatinom	„	1 513	Bohinj — Srednja vas	39	15	54	3 752	187	3 939	2 970	153	3 123
8.	Dom na Uskovnici	„	1 138	Bohinj — Srednja vas	37	8	45	5 568	182	5 750	2 010	149	2 159
9.	Koča Zlatorog v Trenti	„	620	Bovec	24	—	24	1 836	114	1 950	340	114	454
10.	Dom na Predelu	„	1 156	Bovec	4	11	15	11 911	89	12 000	140	89	229
11.	Koča na Mangartu	„	2 072	Bovec	12	17	29	6 411	89	6 500	263	89	352
12.	Aljažev dom v Vratih	„	1 015	Dovje Mojstrana	27	133	160	17 065	935	18 000	4 788	1 137	5 925
13.	Dom Planika pod Triglavom	„	2 408	Gorje pri Bledu	20	61	81	5 655	831	6 486	3 120	260	3 380
14.	Tržaška koča na Doliču	„	2 151	Gorje pri Bledu	24	14	38	4 766	1 084	5 850	1 456	231	1 687
15.	Dom Valentina Staniča pod Triglavom	„	2 332	Javornik — Koroška Bela	56	26	82	4 518	482	5 000	2 273	228	2 501
16.	Kovinarska koča na Zasipski planini	„	892	Javornik — Koroška Bela	15	15	30	3 043	157	3 200	369	57	426
17.	Erjavčeva koča na Vršiču	„	1 515	Jesenice	15	33	48	9 100	100	9 200	2 626	100	2 726
18.	Tičarjev dom na Vršiču	„	1 650	Jesenice	47	29	76	14 081	719	14 800	3 289	719	4 008
19.	Koča pri izviru Soče	„	876	Jesenice	—	10	10	6 000	—	6 000	19	—	19
20.	Bivak I. (Velika Dnina)	„	2 180	Jesenice	—	4	4	37	—	37	37	—	37
21.	Bivak II. (Pod Rokavi)	„	2 140	Jesenice	—	5	5	33	—	33	33	—	33
22.	Bivak III. (Za Akom)	„	1 340	Jesenice	—	8	8	30	—	30	30	—	30
23.	Bivak IV. (Na Rušju)	„	1 980	Jesenice	—	6	6	373	53	426	175	53	228
24.	Zavetišče železarjev na Zadnjem Voglu	„	1 440	Jesenice	—	8	8	150	—	150	137	—	137
25.	Lipovčeva koča v Martuljku	„	930	Jesenice	—	12	12	160	—	160	147	—	147
26.	Zavetišče pod Špičkom	„	2 050	Jesenice	—	10	10	940	70	1 010	446	70	516
27.	Dom na Vrsnem	„	610	Kobarid	6	15	21	2 600	15	2 615	102	3	105
28.	Koča v Krnici	„	1 218	Kranjska gora	10	14	24	875	175	1 050	215	30	245
29.	Mihov dom na Vršiču	„	1 150	Kranjska gora	2	12	14	2 375	125	2 500	186	26	212
30.	Koča na Gozdu	„	1 226	Kranjska gora	20	15	35	2 387	253	2 640	197	49	246
31.	Litostrojska koča na Soriški planini	„	1 307	Litostroj, Ljubljana	39	15	54	3 120	80	3 200	2 666	—	2 666
32.	Dom na Komni	„	1 520	Ljubljana-matica	78	20	98	6 531	403	6 934	6 346	594	6 940
33.	Koča pri Savici	„	651	Ljubljana-matica	7	—	7	6 300	2 036	8 336	252	155	407
34.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	„	1 683	Ljubljana-matica	51	70	121	4 435	996	5 431	4 689	952	5 641

35.	Triglavski dom na Kredarici	Jul. Alpe	2 515	Ljubljana-matica	68	56	124	4 690	724	5 414	2 696	725	3 421
36.	Dom Tamar	"	1 108	Medvode	39	32	71	4 175	825	5 000	1 492	112	1 604
37.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	"	2 200	Nova Gorica	—	20	20	440	210	650	400	179	579
38.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	680	Nova Gorica	40	12	52	3 654	758	4 412	592	40	632
39.	Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti	"	1 844	Podbrdo	19	16	35	1 224	132	1 356	420	35	455
40.	Poštarska koča na Vršiču	"	1 725	PTT Ljubljana	25	22	47	22 058	742	22 800	955	221	1 176
41.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2 050	Radeče pri Zidanem mostu	—	22	22	2 837	363	3 200	636	160	796
42.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	"	2 052	Radovljica	41	39	80	1 587	713	2 300	1 895	713	2 608
43.	Koča na planini Razor	"	1 333	Tolmin	43	16	59	2 327	173	2 500	1 162	124	1 286
44.	Zavetišče na Globoki	"	1 838	Tolmin	2	—	2		ne evidentira				
45.	Dom na Vogarju	"	1 050	Železnica, Ljubljana	21	14	35	3 128	872	4 000	463	—	463
46.	Koča na Poreznu	Predgorje	1 632	Cerkno	5	14	19	3 490	10	3 500	231	10	241
47.	Koča na Črnem vrhu pod Novaki	Jul. Alp	1 227	Cerkno	10	7	17	3 000	—	3 000	37	—	37
48.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	850	Cerkno	4	—	4	3 800	200	4 000	30	—	30
49.	Zavetišče Ravne	"	800	Cerkno	—	—	—	1 400	100	1 500	—	—	—
50.	Zavetišče v Počah	"	1 200	Cerkno	—	—	—	2 950	50	3 000	—	—	—
51.	Planinski dom na Šmarjetni gori	"	664	Kranj	45	7	52	28 000	4 000	32 000	850	350	1 200
52.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Medvode	—	—	—	12 800	200	13 000	—	—	—
53.	Planinski dom na Goški ravni ¹	"	935	Radovljica	12	—	12	3 246	70	3 316	281	15	296
54.	Dom na Lubniku	"	1 025	Škofja Loka	21	—	21	10 966	34	11 000	413	—	413
55.	Koča na Ratitovcu	"	1 666	za Selško dolino v Železnikih	10	29	39	2 000	—	2 000	380	—	380
56.	Zavetišče v Dražgošah	"	850	za Selško dolino v Železnikih	2	—	2	3 126	—	3 126	—	—	—
57.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Karavanke	920	Javornik-Koroška Bela	10	46	56	4 429	171	4 600	1 372	3	1 375
58.	Prešernova koča na Stolu	"	2 193	Javornik-Koroška Bela	8	22	30	1 720	1 320	3 040	480	32	512
59.	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	"	1 343	Jesenice — postaja GRS	—	8	8	320	—	320	140	—	140
60.	Dom na Peci	"	1 665	Mežica	81	19	100	3 240	24	3 264	3 244	24	3 268
61.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	966	Mežica	—	—	—		ni poslovala				
62.	Zavetišče v Heleni (Podpeca)	"	730	Mežica	—	—	—	4 200	—	4 200	—	—	—
63.	Zavetišče Mihev v Podpeci	"	985	Mežica	—	—	—	3 400	—	3 400	—	—	—
64.	Dom na Uršlji gori	"	1 696	Prevalje	68	—	68	5 186	114	5 300	925	14	939
65.	Poštarska koča pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	15	9	24	5 952	48	6 000	775	14	789
66.	Valvazorjev dom pod Stolom	"	1 180	Radovljica	42	—	42	5 988	12	6 000	597	10	607
67.	Roblekov dom na Begunjsčici	"	1 757	Radovljica	27	30	57	1 966	34	2 000	559	36	595
68.	Koča na Naravskih ledinah	"	1 128	Ravne na Koroškem	19	15	34	5 550	450	6 000	605	—	605
69.	Dom na Kofcah	"	1 505	Tržič	28	—	28	6 330	170	6 500	860	22	882
70.	Dom na Zelenici	"	1 536	Tržič	66	—	66	10 189	811	11 000	1 870	52	1 922
71.	Fršaufov dom na Okrešlju	Kamniške	1 387	Celje	42	40	82	10 995	205	11 200	396	49	445
72.	Dom v Logarski dolini z depandanso	ali Savinjske	754	Celje	73	60	133	50 051	149	50 200	7 479	485	7 964
73.	Kocbekov dom na Korošici	Alpe	1 808	Celje	25	30	55	1 897	103	2 000	763	58	821
74.	Mozirska koča na Golteh z depandansko	"	1 344	Celje	103	10	113	3 998	202	4 200	999	202	1 201
75.	Bife pri slapu Rinka	"	987	Celje	—	—	—	11 784	216	12 000	—	—	—
76.	Zavetišče GRS na Okrešlju	"	1 380	Celje — postaja GRS	—	7	7	250	—	250	250	—	250

¹ s 1. 11. 1972 prenehal poslovati kot planinski dom

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	skupaj	domačih	ino-zemskih	skupaj
77.	Bivak pod Ojstrico	Kamniške	1 700	Celje	4	—	4	67	—	67	67	—	67
78.	Dom na Smrekovcu	ali Savinj.	1 377	Črna na Koroškem	62	—	62	4 046	61	4 107	979	61	1 031
79.	Zavetišče Pučgarsko	Alpe	1 100	Črna na Koroškem	—	—	—	850	40	890	—	—	—
80.	Dom na Mali planini	"	1 528	Črnuče	30	30	60	6 168	32	6 200	5 635	60	5 695
81.	Češka koča na Sp. Ravnah	"	1 543	Jezersko	34	15	49	3 219	281	3 500	1 216	101	1 317
82.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	"	1 791	Kamnik	28	24	52	3 544	167	3 711	1 909	131	2 040
83.	Koča na Jermanovih vratih (Kamniško sedlo)	"	1 884	Kamnik	26	20	46	3 400	114	3 514	1 283	114	1 397
84.	Bivak na Kočni	"	1 952	Kranj	—	6	6	25	—	25	25	—	25
85.	Dom Kokrskega odreda na Kališču	"	1 540	Kranj	24	30	54	4 500	—	4 500	1 050	—	1 050
86.	Koča na Kriški gori	"	1 582	Križe pri Golniku	13	9	22	4 599	1	4 600	944	1	945
87.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana-matica	35	—	35	20 891	871	21 762	2 058	420	2 478
88.	Bivak pod Skuto	"	2 104	Ljubljana-matica	—	6	6	v neuporabnem stanju					
89.	Koča na Loki pod Raduho	"	1 650	Luče ob Savinji	9	24	33	1 493	27	1 520	269	12	281
90.	Okrepčevalnica Igla	"	520	Luče ob Savinji	—	—	—	14 899	417	15 316	—	—	—
91.	Koča na Raduhi	"	1 682	Mežica	6	5	11	242	—	242	242	—	242
92.	Zavetišče pri Pucu	"	710	Mežica	—	—	—	2 800	—	2 800	—	—	—
93.	Koča pod Olševo	"	1 250	Solčava	—	—	—	2 500	—	2 500	—	—	—
94.	Koča pod Ojstrico	"	1 206	Solčava	14	10	24	1 252	8	1 260	192	8	200
95.	Andrejev dom na Slemenu	"	1 096	Šoštanj	52	30	82	4 283	17	4 300	320	17	337
96.	Dom pod Storžičem	"	1 100	Tržič	35	28	63	6 928	72	7 000	594	36	630
97.	Bivak v Storžiču	"	1 760	Tržič	—	5	5	250	—	250	87	—	87
98.	Kostanjeveva koča na Dobri	"	1 520	Tržič	9	13	22	2 878	22	2 900	375	16	391
99.	Dom na Veliki planini	Predgorje	1 560	Domžale	17	—	17	12 503	27	12 530	1 591	27	1 618
100.	Koča na Bibi planini	Kamniških ali	1 308	Emona Ljubljana	18	9	27	3 410	90	3 500	84	—	84
101.	Dom na Menini planini	Savinjskih Alp	1 506	Gornji Grad	24	30	54	1 650	—	1 650	335	—	335
102.	Koča na Starem gradu	"	585	Kamnik	25	—	25	5 191	59	5 250	59	2	61
103.	Zavetišče GRS na Krvavcu	"	1 620	Kranj — postaja GRS	—	25	25	600	—	600	400	—	400
104.	Mengeška koča na Gobavici	"	433	Janeza Trdine, Mengeš	4	—	4	26 884	116	27 000	35	—	35
105.	Dom na Krvavcu	"	1 700	Kranj (Hotel letališče Brnik)	93	46	139	69 780	220	70 000	6 032	129	6 161
106.	Koča ob žičnici na Krvavcu	"	1 495	Kranj	—	—	—	23 000	—	23 000	—	—	—
107.	Planinsko zavetišče Rašica z razglednim stolpom	"	641	Rašica, Šentvid	—	—	—	3 000	—	3 000	—	—	—
108.	Dom na Resevni	"	682	Šentjur pri Celju	10	10	20	4 759	41	4 800	184	6	190
109.	Koča na Čreti ²	"	996	Vransko-Tabor	—	—	—	250	—	250	—	—	—
110.	Štuhčev dom pri Treh kraljih	Pohorje	1 200	Impol Slovenska Bistrica	20	50	70	11 511	189	11 700	7 641	35	7 676

² nova koča — odprta 10. 9. 1972

111.	Mariborska koča na Pohorju z razglednim stolpom	"	1 040	Maribor-matica	22	27	49	7 100	—	7 100	1 803	—	1 803
112.	Koča na Pesku	"	1 382	Oplotnica	30	—	30	4 452	48	4 500	246	17	263
113.	Ribniška koča na Pohorju	"	1 530	Radlje ob Dravi	44	40	84	6 578	66	6 644	2 455	75	2 530
114.	Koča na Pesniku	"	1 104	Radlje ob Dravi	—	—	—	2 300	—	2 300	—	—	—
115.	Ruška koča (Tineta dom)	"	1 250	Ruše pri Mariboru	15	16	31	12 835	165	13 000	1 110	190	1 300
116.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1 160	Slovenjgradec	10	5	15	2 843	107	2 950	186	25	211
117.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	"	1 370	Slovenjgradec	24	17	41	7 982	18	8 000	1 065	31	1 096
118.	Razgledni stolp na Rogli	"	1 517	Slovenske Konjice	—	—	—	ne evidentira					
119.	Koča Planinc	"	1 010	Vuzenica	ni poslovala								
120.	Koča na Rogli	"	1 450	Zreče	28	—	28	6 225	10	6 235	264	10	274
121.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	659	Poljčane	12	20	32	9 132	34	9 166	537	13	550
122.	Koča Tromejnik na Doliču	Goričko	400	Murska Sobota	—	40	40	240	—	240	72	—	72
123.	Dom Kozjak	Kozjak	760	Kozjak Maribor	17	15	32	2 000	—	2 000	192	—	192
124.	Koča na Žavcarjevem vrhu	"	914	Maribor-matica	12	12	24	3 700	—	3 700	468	—	468
125.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	1 500	200	1 700	—	—	—
126.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	960	Velenje	60	—	60	2 700	—	2 700	650	—	650
127.	Koča na Bohorju	Zasavje	925	Bohor Senovo	32	—	32	3 030	—	3 000	225	—	225
128.	Dom v Gorah	"	791	Dol pri Hrastniku	54	24	78	7 715	285	8 000	720	260	980
129.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	39	—	39	11 982	18	12 000	2 005	57	2 062
130.	Koča na Kumu	"	1 219	Kum, Trbovlje	10	20	30	7 304	25	7 329	387	—	387
131.	Dom na Šmohorju	"	778	Laško	21	17	38	3 135	15	3 150	271	47	318
132.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca, Sevnica	39	19	58	—	—	—	—	—	—
133.	Jurkova koča na Lisci	"	947	Lisca, Sevnica	—	16	16	6 554	146	6 700	3 932	281	4 213
134.	Dom II. grupe odredov na Jančah (Dom na Jančah)	"	794	Litija	14	26	40	14 866	347	15 213	295	15	310
135.	Gašperjeva koča na Vel. Kozju	"	513	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	1 080	20	1 100	—	—	—
136.	Zavetišče Lovrenc	"	711	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	1 700	—	1 700	—	—	—
137.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimske Toplice	—	—	—	6 433	67	6 500	—	—	—
138.	Dom na Mrzlci	"	1 119	Trbovlje	94	18	112	9 595	205	9 800	2 024	38	2 062
139.	Dragotov dom na Homu	"	608	Zabukovica	6	15	21	3 800	200	4 000	114	30	144
140.	Koča na Zasavski gori	"	849	Zagorje ob Savi	25	28	53	10 500	—	10 500	212	—	212
141.	Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1 206	Zagorje ob Savi	16	—	—	3 800	—	3 800	121	—	121
142.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Iskra, Ljubljana	18	12	30	ni posloval					
143.	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih ³	"	822	Novo meso	10	12	22	2 000	—	2 000	—	—	—
144.	Dom na Mirni gori	Dol. gričevje	1 048	Črnomelj	21	20	41	4 970	330	5 300	1 280	32	1 312
145.	Zavetišče v Črmošnjicah	"	680	Črnomelj	24	—	24	8 000	—	8 000	160	—	160
146.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	"	156	Črnomelj	ne evidentira								
147.	Koča pri Jelenovem studencu	"	850	Kočevje	16	—	16	1 871	29	1 900	151	—	151
148.	Dom na Govejku	Polhograjski	812	Obtrnik, Ljubljana	28	—	28	2 317	—	2 317	470	—	470
149.	Zavetišče na Planini z razgl. stolpom	dolomiti	733	Vrhnika	13	—	13	5 800	270	6 070	126	—	126
150.	Dom na Goropekah	"	742	Ziri	11	30	41	3 621	29	3 650	46	149	195
151.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski gozd	1 260	Ajdovščina	—	12	12	290	10	300	—	—	—

³ dom ni bil oskrbovan

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	ino-zemcev	skupaj	domačih	ino-zemskih	podnys
152.	Zavetišče Antona Baučerja na Čavnu	Trnovski	1 242	Ajdovščina	13	16	29	3 280	1 520	4 800	200	40	240
153.	Koča Kekec na Katarini	gozd	300	Nova Gorica	8	—	8	18 000	—	18 000	205	—	205
154.	Zavetišče na Jelenku	Idrijsko	1 106	Idrija	—	—	—	9 500	—	9 500	—	—	—
155.	Koča na Hleviški planini ⁴	hribovje	800	Idrija	10	—	10	1 500	—	1 500	—	—	—
156.	Pirnatova koča na Javorniku	"	1 220	Idrija	12	—	12	3 257	743	4 000	106	—	106
157.	Dom Rudar Vojsko	"	1 080	Idrija	20	9	29	18 394	1 606	20 000	937	782	1 719
158.	Planinski dom Sviščaki pod Snežnikom	Snežnik	1 242	Ilirska Bistrica	—	18	18	3 988	12	4 000	28	12	40
159.	Zavetišče na Vel. Snežniku ⁵	"	1 796	Ilirska Bistrica	—	12	12	5 504	496	6 000	16	4	20
160.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško	1 028	Koper	5	21	26	1 500	1 100	2 600	42	13	55
161.	Stjenkova koča na Trstelju ⁶	komenski kras	643	Nova Gorica	—	12	12	150	15	165	—	—	—
162.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1 247	Postojna	4	30	34	5 521	479	6 000	518	21	539
163.	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	"	915	Vipava	ležišča na senu			4 760	740	5 500	—	—	—
164.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notranjski kras	703	Postojna	—	—	—	2 957	43	3 000	—	—	—

⁴ koča poslovala samo ob nedeljah

⁵ poslovala samo poleti ob sobotah in nedeljah

⁶ poslovala le od 15. 10. 1972 dalje in samo ob sobotah popoldne in v nedeljah

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 12 978 iz Italije, 10 584 iz Avstrije, 6 219 iz Zahodne Nemčije, 2 324 iz Nizozemske, 711 iz Anglije, 653 iz ZDA, 627 iz Švice, 462 iz Francije, 290 iz CSSR, 225 iz Poljske, 191 iz Belgije, 125 iz Madžarske, 117 iz Kanade, 89 iz Švedske, 81 iz Danske, 72 iz Bolgarije, 57 iz SSSR, 48 iz Norveške, 38 iz Vzhodne Nemčije, 17 iz Romunije, 8 iz Grčije, 8 iz Turčije, 5 iz Japonske, 4 iz Argentine, 2 iz Brazilije, 2 iz Španije, 1 iz Avstralije, 1 iz Ceylona in 1 iz Finske.

Opomba: Število ležišč se je zmanjšalo zaradi boljše in sodobnejše ureditve ležišč v nekaterih postojankah. Manjši obisk pa je zaradi izredno slabega, deževnega vremena v letni sezoni.

Skupaj:	3 036	2 241	5 277	911 555	35 940	947 495	134 811	12 545	147 356
V I. 1971:	3 088	2 377	5 465	925 059	43 497	968 556	134 982	14 692	149 674
V I. 1972:	3 036	2 241	5 277	911 555	35 940	947 495	134 811	12 545	147 356
Razlika:	— 52	— 136	— 188	— 13 504	— 7 557	— 21 061	—	171	— 2 147

 Iskra

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno –
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

ISKRAPHON PM-71

Škatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalec z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75

Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS-70 STEREO

Vgrajen v leseno furnirano kaseto – Pokrit
s prozornim pokrovom – Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omaricah, enako furnirana
kot kaseta

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112, — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek r. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne
papirje, surovi heliografski papir, paus papir,
kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti
in tisku. Po želji izdeluje kartice v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

